

Leerjaar
6

A

LEZEN *doet je goed*

Leesboek voor niveau 6A

Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur
Paramaribo, 2023

Colofon

Dit boek is door Ismene Krishnadath samengesteld in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur.

De teksten 18, 19, 26 en 27 zijn bewerkte teksten uit de methode Van hier en daar en overal.

De teksten 1, 3, 4, 5, 6 en 23 zijn geschreven door Ismene Krishnadath.

Tekst 2 is geschreven door Hilli Arduin.

Tekst 7 is geschreven door Chiara van Leeuwaarde.

Tekst 8 is geschreven door Juliën Zaalman.

Tekst 9 is geschreven door Stieffano Irodikromo.

Tekst 10, 11 en 12 zijn verhalen uit de Bijbel, bewerkt door Jo-An Monsels.

Tekst 13 is geschreven door Rappa.

Tekst 14 is geschreven door Svenja Bromet.

Tekst 15 is een verhaal van Hans Christian Andersen, bewerkt door Riane de Haas-Bledoeg.

Tekst 16 is geschreven door Jill Boston.

Tekst 17 en 22 zijn verhalen uit de Ramayana, bewerkt door Ismene Krishnadath.

De teksten 20 en 21 zijn verhalen uit de Ramayana, bewerkt door Effendi Ketwaru.

De teksten 24 en 25 zijn islamitische verhalen, bewerkt door Ismene Krishnadath.

Tekst 28 is een boeddhistisch verhaal, bewerkt door Ismene Krishnadath.

De teksten 29 en 30 zijn verhalen uit de Griekse mythologie, bewerkt door Reza Madhar.

Het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur heeft het recht alle teksten in dit leesboek te gebruiken voor de leesmethoden die zij nu en in de toekomst wenst te ontwikkelen ten behoeve van het onderwijs in Suriname. Dit recht geldt zowel voor de papieren als de digitale versies van de leesmethoden.

INHOUD

1.	Jasir, de Trio	4
2.	De vlucht	8
3.	De geschiedenis van de Boeroes	12
4.	Chinezen in Coronie	16
5.	Sonya en Ram	20
6.	De familie van het schip	24
7.	De wespenproef	28
8.	Een wintiprèy	32
9.	Jaran Kepang	36
10.	David en Goliath	40
11.	De geboorte van Jezus	44
12.	De barmhartige Samaritaan	48
13.	Lucie en de birambiboom	52
14.	Mara's eerste heilige communie	56
15.	Het meisje met de luciferstokjes	60
16.	Hoe Malcolm zijn geloof vond	64
17.	Rama en Sita	68
18.	Het masker van Ráwan (1)	72
19.	Het masker van Ráwan (2)	76
20.	Hoe koning Bali werd verslagen	80
21.	De macht van Divali	84
22.	De heks Holika	88
23.	De reis naar Mekka	92
24.	De race naar Mekka	96
25.	Bismillah	100
26.	Vasten valt niet mee (1)	104
27.	Vasten valt niet mee (2)	108
28.	Van prins tot Boeddha	112
29.	Hades en de bloemengodin	116
30.	De uitdaging van Atalanta	120

Inheemsen zijn de oorspronkelijke bewoners van ons land. Bekende stammen zijn de Arowakken, de Caraïben en de Trio's. Nog voor de komst van de blanken hadden de Caraïben en Arowakken vaak conflicten met elkaar.

Het werd erger toen blanken bezit namen van het land.

In dit verhaal, dat zich afspeelt in de 17e eeuw, lees je meer over de verhoudingen tussen Arowakken, Caraïben en Trio's.

Al veertien pitten had Jasir laten vallen, sinds hij Warimbomas had verlaten. Deze dag, zo had hij zich voorgenomen, zou hij een lekker maaltje bij elkaar vissen. Gewapend met pijl en boog stond hij op de rotsblokken in de rivier. Waar de zon op het water viel, zag hij vissen voorbijflitsen.

Hij merkte het gegrom van Kwayana pas op, toen een stem hem toesnauwde: "Roep je hond bij je, als zijn leven je lief is."

"Vrede, vrede", haastte Jasir zich te zeggen. "Ik ben een armzalige Trio die probeert wat vissen te vangen en mijn hond...", hij floot Kwayana naar zich toe "....doet geen kwaad."

De gezichten van de drie mannen bleven strak.

"Hoe heet je en waar kom je vandaan?", vroeg de middelste.

Jasir stond fier rechtop. "Mijn naam is Jasir. In opdracht van Peyayo, onze gerespecteerde piay, vaar ik de rivier af naar het Grote Zoute Water. Voordat hij sterft, wil hij mij inwijden tot zijn opvolger.

Daarvoor moet ik hem drie veren brengen van de rode reiger, die broedt in de bomen op de grens van het zoute en het zoete water."

De drie belagers ontdooiden. Alle inheemsen kenden de piaytradities.

"Jasir." De krijger sprak zijn naam langzaam en duidelijk uit. "Niemand zal ooit kunnen zeggen dat de Caraïben van Coeribosteen de Trio Jasir een duimbreed in de weg gelegd hebben bij het volbrengen van zijn goddelijke taak."

Jasir volgde de mannen naar hun dorp. Daar werd hij voorgesteld aan het opperhoofd. Zijn naam was Kaykusi. Beleefd vroeg hij naar Jasirs

afkomst en het doel van zijn reis. Er was niets vreemds aan zijn vragen. Maar opeens werden zijn ogen kil.

“Heb je de blanken al ontmoet?”

Jasir voelde zich niet op zijn gemak. Waar had Kaykusi het over?

“Ze komen van over het zoute water. Hun piaka’s zijn zo groot als de kankantri. Hun lijf is net als het onze. Ze hebben armen en benen. Alleen hun vel is wit als savannezand.”

Die avond was er feest in Coeribosteen. De mannen droegen lange lendendoeken. Om hun hals hadden ze snoeren van rinkelende steentjes, pitten en dierentanden. De vrouwen waren gewikkeld in kleurige saja's. De uitgeplozen rieten franjes deinden zachtjes mee met de bewegingen van hun ronde lichamen. Vijf mannen bespeelden holle, benen fluiten. Drie anderen sloegen een slepend ritme op hun trom. Een jonge vrouw maakte zich los van de groep. Half knielend begon ze haar treurzang.

Ze had een spies in haar hand.

“Ben ik niet de vrije Caraïbse? Heeft Tamushi mij niet tot meesteres van het woud gemaakt? Welke kwade geest ontnemt mij mijn kracht? Tamushi, waarom heb je de witte demonen gezonden?”

De vrouw ging recht staan. Ze hief de werpspies omhoog.

“Nooit zal ik mij laten maken tot een slavin. Nooit zal ik vernederd de aarde voor de witte mannen te kneden.” Ze wierp de werpspies van zich af. De punt boorde zich in de grond, vlak voor de voeten van de oudsten. Het heft trilde vervaarlijk na.

“Het is genoeg!”

De oudsten liepen naar de vergaderhut. Jonge, atletisch gebouwde krijgers volgden hen. Even later stonden ze weer buiten. Ze hadden oorlogsstrepen op hun lichaam aangebracht.

Alleen een gezamenlijke actie van alle Caraïben kon een einde maken aan de blanke invasie. Speciale gezanten moesten de oorlogsmissie overbrengen aan de opperhoofden van de andere dorpen. Kaykusi was een strateeg. Hij wist dat hij ook de Arowakken moest benaderen. Kaykusi wenkte Jasir hem te volgen naar de vergaderhut. Hij moest plaatsnemen tegenover het opperhoofd en zijn adviseurs. Kaykusi vroeg of Jasir tevreden was over de gastvrijheid van zijn mensen. Haastig verzekerde Jasir hem dat elke wens van zijn lippen gelezen en vervuld was. Zelfs voordat hij hem had kunnen uiten. Kaykusi knikte tevreden. Zijn blik boorde zich diep in de ogen van Jasir. Het was alsof ze alleen in de hut waren.

“Wij, Caraïbse Inheemsen, zijn de moordende gesel van de blanken beu. Inheemsen zijn de rechtmatige bewoners van deze grond.

Mijn speciale gezanten zullen morgen op weg gaan met deze missie.” Hij hield nog steeds Jasirs blik gevangen. Wat wilde het opperhoofd van hem?

“Voor jou, Jasir, is er een speciale taak weggelegd.”

Jasirs luisterde gespannen verder.

“De Arowakken zijn nooit onze vrienden geweest. Maar nu hebben we ze nodig. Ze mogen de blanken niet steunen. Dan zal de overmacht te groot zijn. We moeten ze vragen zich niet te mengen in de strijd.”

Kaykusi’s ogen lieten Jasir niet los. “Jij, Jasir, bent een Trio van de Kleine Rio. Breng als mijn speciale afgezant deze boodschap naar de Arowakken.”

Jasir was stom geslagen. Dit was een taak voor een ervaren diplomaat. Dit moest iemand doen die het respect van de stam na jaren had verdiend. Het was iets voor een oudste. Hij had nog maar pas de mierenproef afgelegd. De maan had sindsdien nog niet eens drie keer zijn volle gezicht laten zien. Van onderhandelen had hij geen cassavebrood gegeten.

Kaykusi leek zijn twijfels niet op te merken. Hij ging onverstoorbaar verder. “Jij bent de aangewezen persoon hiervoor. Je bent geen Arowak, noch Caraïb. Bovendien reis je in opdracht van een piay. Daarom alleen al zullen ze de beleefdheid opbrengen naar je te luisteren.”

Het was onmogelijk het verzoek te weigeren. “In naam van mijn voorouders en tot heil van mijn nageslacht, zal ik proberen deze missie tot een goed einde te brengen”, hoorde Jasir zichzelf zeggen.

Jasir wist de Arowakken ervan te overtuigen zich niet in de strijd te mengen. De Caraïben slaagden erin de stad in te nemen. Ze dwongen de blanken een vredesverdrag te tekenen.

Toen hij klein was, zat Aboikoni elke dag op zijn bankje voor de hut, waar hij met zijn moeder en twee zusjes woonde. Het was zijn eigen bankje. Zijn vader had het voor hem gemaakt, toen hij een kleuter was. Hij had het bankje gebeiteld uit een deel van de stam van een wanaboom. Aboikoni kon het zich nog goed herinneren.

Hun hutje stond achterin de plantage van meneer Lavarde. De moeder van Aboikoni was keukenslavin in het grote huis, waar meneer Lavarde met zijn vrouw en kinderen woonde. Zij werkte van 's morgens vroeg tot 's avonds laat. Ze werd er doodmoe van.

Zijn vader werkte vroeger ook op deze plantage. Toen Aboikoni zeven jaar was, had meneer Lavarde zijn vader verkocht. Zijn moeder had meneer Lavarde gesmeekt om hem niet te verkopen. Ze had gehuild. Ze was op haar knieën gevallen en had de benen van meneer Lavarde vastgepakt. Meneer Lavarde had haar weggeduwd. Hij had hun vader geboeid meegenomen naar de slavenmarkt. Ze hadden hem nooit meer teruggezien.

Zijn moeder vertelde haar kinderen vaak over hun vader. Hij was een stevig gebouwde man, die voor niemand bang was. Hij had sterke armen met dikke spieren. Hij kon wel twee zakken koffiebonen tegelijk op zijn schouders dragen. Aboikoni was trots als mensen zeiden: "Dit is Aboikoni, de zoon van Abam."

Toen Aboikoni ouder werd, moest hij zwaar veldwerk doen. Hij ervoer hoe heftig de slavernij was. Hij zag hoe mannen en vrouwen zweepslagen kregen van de basya's. Hij voelde de vernederingen. Op een dag had Aboikoni de hele morgen grote balen koffiebonen gesjouwd van het veld naar de loods. Hij was doodmoe. Even maar ging hij onder een boom zitten. In de schaduw kon hij een beetje bijkomen. Een basya zag hem zitten.

"Sta op, luie donder!", schreeuwde hij.

Met een krachtige zwaai liet hij de zweep knallen. Het bloed spatte uit de striem die over de rug van Aboikoni liep.

Hij kromp ineen van pijn, maar gaf geen kik. Hij beet op zijn lippen. Hij dacht aan Abam, zijn sterke vader. Die zou nooit laten merken dat hij pijn had. Strompelend bracht hij de baal bonen naar de loods.

's Avonds verzorgde zijn moeder de wonden met kruiden.

"Ik ga hier weg", zei Aboikoni verbeterd. "Ik vlucht naar de Marrons.

Ik ga naar de vrije mannen en vrouwen die diep in het oerwoud wonen. Ik wil vrij zijn als de papegaaien in de lucht. Mijn kinderen en kleinkinderen moeten vrije mensen zijn.

Ze moeten hun eigen leven kunnen bepalen. Ze moeten met respect behandeld worden."

Toen zijn wonden genezen waren en hij aangesterkt was, vluchtte Aboikoni.

In de nacht sloop hij weg. Hij liep de hele nacht door het oerwoud.

Toen het licht werd, verschool hij zich tussen de struiken en viel in slaap.

Hij schrok wakker toen hij in de verte het geblaf van jachthonden hoorde. Even later ving hij ook de schreeuwende stemmen op van de basya's en soldaten die hem zochten.

Aboikoni fluisterde tegen zichzelf: "Ik moet hier weg. Ik moet verder. Ze mogen mij niet vinden."

Hij rende zo hard hij kon. Het geblaf van de honden kwam steeds dichterbij. Ineens stond hij bij een rivier. Aboikoni kon zwemmen, maar hij was bang voor de piren met hun vlijmscherpe tanden. Hij aarzelde om de rivier in te springen. Maar toen zag hij de takken van de struiken bewegen. Hij hoorde het gehijg van de honden. Zijn hart bonsde in zijn keel. Hij realiseerde zich dat de honden hem zouden grijpen als hij bleef staan. Dan moest hij terug naar de plantage. Hij zou honderd zweepslagen krijgen.

Aboikoni twijfelde niet langer. Hij sprong in het koude, donkere water van de rivier. Hij begon als een waanzinnige te zwemmen. Hij dacht maar aan twee dingen: hij mocht niet gepakt worden en aan zijn vrijheid.

De kogels uit de jachtgeweren van de basya's en soldaten vlogen om zijn oren.

De jachthonden blaften wild. Sommige honden sprongen in de rivier en zwommen hem achterna.

Ik moet sneller, nog sneller, dacht Aboikoni. Hij dook weer onder water.

Toen hij weer boven kwam om lucht te happen hoorde hij roepen:

"Pirens, pirens, de pirens vreten de honden op."

Aboikoni draaide zich om en zag een rode vlek op het water van de rivier.

Hij nam een grote hap lucht, dook en zwom weg.

"Wiki boy, wiki jongen. Word wakker!"

Voorzichtig en langzaam deed Aboikoni zijn ogen open.

Om hem heen stonden drie mannen en een vrouw.

De vrouw gaf hem een bittere drank uit een kalebas te drinken.

"Je hebt het gehaald. Je bent nu veilig", zei ze. "Hoe heet je? Van welke plantage ben je gevlucht? Wie is je moeder? Hoe heet je vader?"

Aboikoni kon al die vragen niet onthouden. Hij was uitgeput. Hij prevelde zijn naam, de naam van zijn vader en moeder en viel toen in een diepe slaap. Toen hij weer wakker werd, lag hij in een hutje op gedroogde bladeren van een bananenboom.

"Je bent nu vrij. Je mag in het oerwoud bij ons blijven wonen", zei een vrouw die naast hem op een bankje zat.

Aboikoni glimlachte toen hij het woordje 'vrij' hoorde. Het was hem gelukt. Hij was een vrije man.

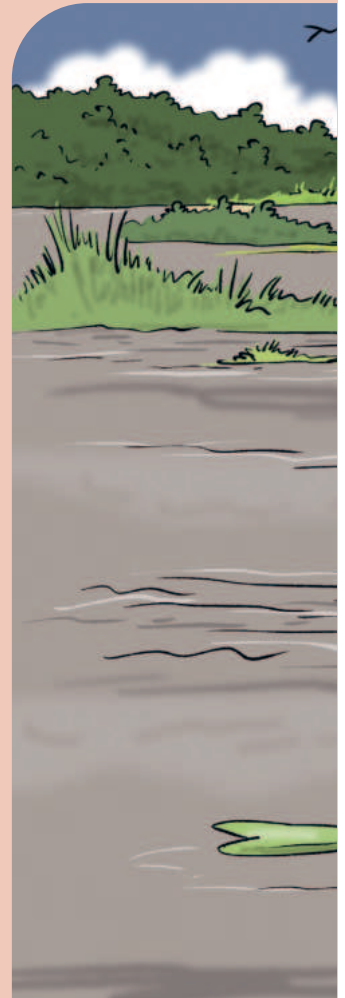
"Ik heet Afiba, ik woon hier bij de Marrons", zei een lieve stem.

Aboikoni keek in de ogen van een beeldschoon meisje.

"Ik ben Aboikoni", zei hij zacht.

Toen luider: "Ik heet Aboikoni, ik ben de zoon van Abam en Bayo."

"Het is goed zo, Aboikoni. Wij hier in het oerwoud zijn vrije mensen, vrije Marrons. Niemand kan onze vrijheid afpakken, want samen hebben we de kracht en de wil om vrij te blijven", zei het meisje.

Aboikoni, ging bij de Marrons wonen in het dichte oerwoud, onvindbaar voor de basya's en soldaten. Hij trouwde later met Afiba. Ze kregen vier kinderen.

Aboikoni vertelde het verhaal over zijn vrijheid aan zijn kinderen en zij vertelden het weer aan hun kinderen. Het was een verhaal van overwinning, vrijheid, kracht en trots.

Dominee Arend van den Brandhof kwam in 1845 met Nederlandse kolonisten naar Suriname. Zij kregen het plaatsje Voorzorg aan de Saramaccarivier toegewezen als eerste standplaats. Voorzorg was een verlaten leprozerie.

D= Dominee **M**=Moeder Petronella **V**=Vader Toon

J=zoon Jacob **D**=zoon Paul

O=Vertegenwoordiger van de koloniale overheid

Het is winter 1944 en de dominee is op bezoek in de hut van het arme boerengezin Akkerman.

D: Hebben jullie van Suriname gehoord? Het is een kolonie van Nederland in de West. Het is er altijd warm en de grond is vruchtbaar. Ik heb gehoord dat elke stok die je in de grond steekt, vanzelf begint te groeien.

V: Klinkt als een paradijs, dominee. Hier is het armoe troef. De herfst oogst heeft nauwelijks wat opgebracht. We mogen in onze handjes wrijven als we twee aardappeltjes met wat vet in de pot vinden. Als we geen voedselpakketjes van de kerk kregen, waren we allang omgekomen van de honger.

D: Ja, ik zie elke dag hoe zwaar jullie het hebben. Daarom stel ik voor om naar Suriname te gaan. Koning Willem II zelf heeft me toestemming gegeven voor mijn plannen. Hij meent het goed met jullie. Er mogen 50 gezinnen mee.

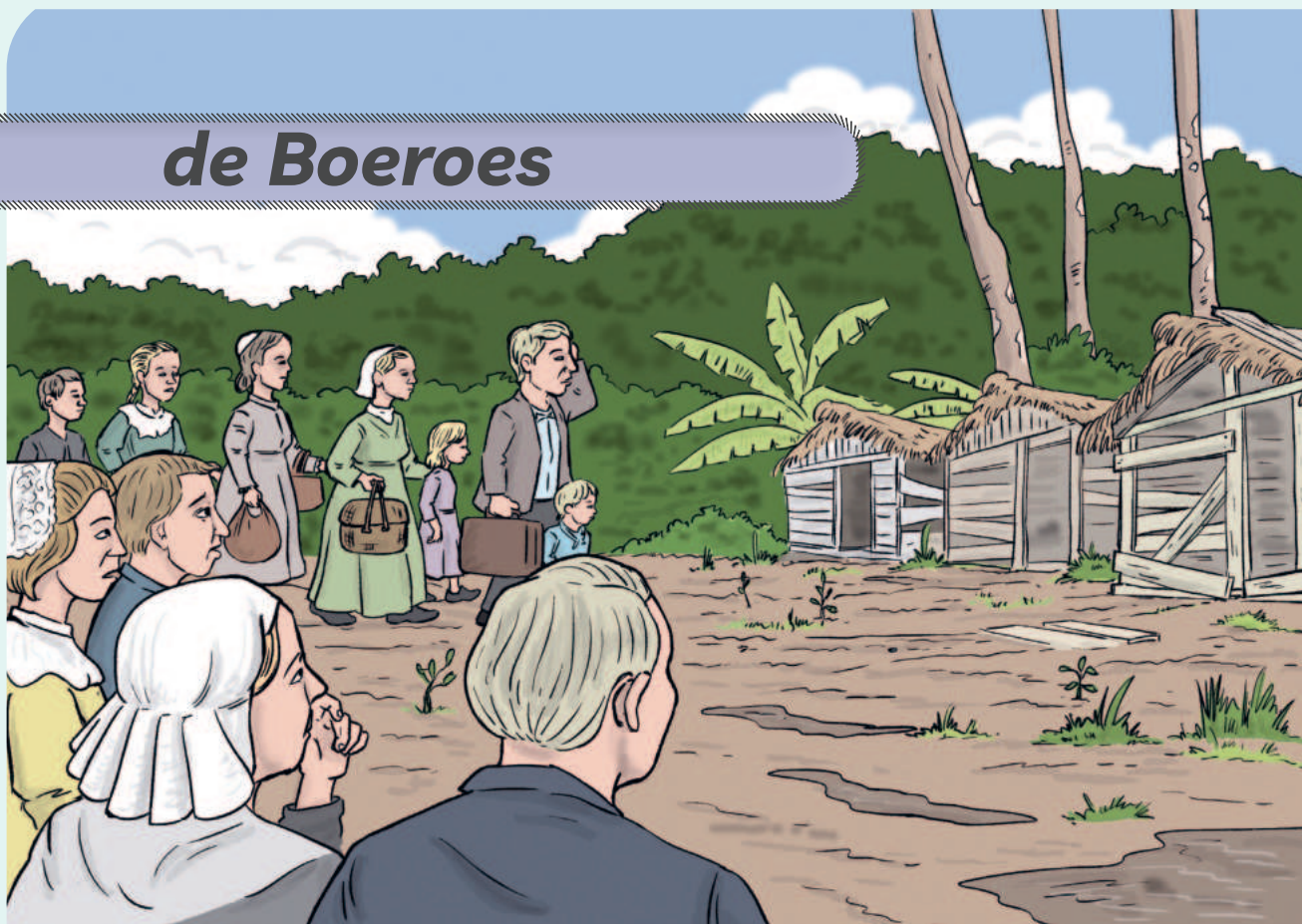
V: Vrouw, jongens, wat zeggen jullie ervan? Gaan we naar de tropen?

M: Waar gaan we dan wonen?

D: Maak je geen zorgen, moedertje. De koloniale overheid zorgt voor een goede woning en 4 akkers grond voor elk gezin dat meekomt. Als opstart krijgen jullie wat kippen en vee, huisraad en gereedschap.

J: Hoe komen we daar dominee?

de Boeroes

D: Het is vier weken varen op zo'n prachtig Hollands schip. Je gaat het machtig vinden.

P: Ik wil ook mee! Wanneer gaan we weg?

De reis met het schip verliep voorspoedig. Op 21 juni 1845 kwamen 24 gezinnen aan op Voorzorg. Na hen zouden er nog drie schepen met Nederlandse kolonisten volgen.

M: Ik zie alleen maar een paar hutten en een heleboel bos. Waar zijn onze landbouvvelden?

D: Daar staat de vertegenwoordiger van de koloniale overheid. Ik zal hem eens vragen hoe dat zit.

O: Die hutten daar kunnen jullie gebruiken om in te wonen. Ja, ik begrijp dat jullie teleurgesteld zijn. Ik heb pas gisteren van mijn superieuren gehoord dat jullie kwamen. De overheid heeft geen geld, begrijp je.

P: Het is zo warm hier. Waar is er iets te drinken?

- O: Tja...., daar vraag je wat. De rivier heeft heel veel water.
- V: Dit is verschrikkelijk. Dominee, kunnen we niet beter teruggaan naar Nederland?
- D: Laten we proberen er het beste van te maken. Als jullie terug gaan, zal je voor de reis moeten betalen en zo goed hadden jullie het ook weer niet in Nederland.
- J: Ik ben even gaan kijken bij die hutten. De meeste zijn vervallen, maar een paar zijn wel bewoonbaar. Laten we onze spulletjes pakken en een slaapplek zoeken.

Drie weken gingen voorbij waarin de kolonisten zichzelf probeerden te redden. Toen sloeg het noodlot toe.

- M: Ik voel me zwak, want ik heb de hele tijd diarree.
Alles is zo vies hier.
- P: En die muggen die je de hele avond steken zijn ellendig.
Kijk, waar ik mijn huid heb opengekrabd, beginnen die wondjes te ontsteken.
- V: Moedertje, laat ons niet in de steek. Wat moeten we zonder jou in dit vreemde land? Kijk, ik heb een paar gekookte knollen gekregen van de dominee. Probeer dit toch binnen te houden. Binnenkort komt er weer een schip uit Nederland.
Hopelijk brengen de nieuwe kolonisten nieuwe mondvoorraad, want we hebben nauwelijks eten.
- M: Roep de dominee, want ik voel dat mijn einde nadert.
- D: Lieve God in de hemel, welk zwaar lot heeft mijn mensen getroffen? Dit is al de vijfde zieke die ik deze dag bezoek.

Na een half jaar was de helft van de kolonisten overleden, waaronder moeder Petronella en zoon Paul. De dominee vroeg hulp aan de overheid.

- O: Ja, deze plek is inderdaad niet zo goed bewoonbaar en beplantbaar.
- V: De grond blijft drassig, omdat er geen afwatering is. Het gewas verrot in de grond.
- O: De dominee heeft er ook over geklaagd bij ons. We hebben nu een betere plek voor jullie beschikbaar, Groningen.

- V: Groningen? Gaan we terug naar Nederland?
- D: Nee, Groningen is een plaats in Suriname. Het is hier in de buurt, ook aan de rivier, maar iets hoger gelegen.
- O: Het is mooi daar hoor. Het was vroeger een fort. Er zijn straten en heel belangrijk: een waterput.
- J: Wonen er mensen daar?
- O: Nee. Het fort is niet meer in gebruik. In Paramaribo hebben we een veel beter fort. Maar er is een dorpje met Inheemsen in de buurt.
- J: Wilde indianen? Gaan ze ons aanvallen?
- O: Nee, het zijn rustige mensen. We hebben allang vrede met ze gesloten.

De overgebleven Nederlandse kolonisten verhuizen naar Groningen.

- V: Hèhè, het is me eindelijk gelukt een groente te kweken. Ze noemen dit hier kousenband.
- J: Ja vader, en heb je gezien dat die boom daar vruchten draagt. Ze heten bacoven. Ze zijn lekker zoet. Kijk die tros daar heeft bijna tachtig van ze. We moeten oogsten, anders weten de vogels er wel raad mee.
- V: Eindelijk zien we wat van de overvloed in dit land.
- D: We moeten God danken. Hij heeft ons door de moeilijke periode heen geholpen. Ik zal de Evangelische Broedergemeente vragen om de kerk te restaureren.
- V: Ja, maar vraagt u ook hoe we onze producten op de markt in Paramaribo kunnen krijgen. Als de oogst blijft liggen, kunnen we niet verdienen.
- D: Daar zeg je wat.
- J: Is er geen grond vrij dichterbij Paramaribo?
- D: Liever blijven jullie hier, want Groningen is best wel mooi.

In die tijd was Paramaribo heel slecht bereikbaar voor de boeren. Tegen de wil van de dominee verlieten ze Groningen één voor één. Ze gingen dichterbij Paramaribo wonen. Na een tijdje voelden ze zich thuis in het nieuwe land. Ze werden bekend als de Boeroes van Suriname. De dominee ging in 1854 terug naar Nederland.

Coronie was in de 19e eeuw een welvarend district. Op de plantages werden suikerriet, koffie en katoen verbouwd. Later werd Coronie bekend om de kokosnoten, de honing en de varkens. Coronie was alleen vanuit de zee bereikbaar. In Coronie zelf was er een prachtige weg gebouwd op de schelpuitsen. De weg liep van Ingikondre naar Burnside. Daarover reden ezelkarren met vracht. Aan de kant groeiden kokospalmen. Totness was het centrum van Coronie, met een markt en aanmeerplaats. De producten uit Coronie waren gewild in Paramaribo, Nickerie en zelfs Guyana. Daar werden ze met zeilschepen naar toe gebracht.

Hua Tjin-Foek-Sang en Ran Wang-A-Tjoe waren in 1858 met een groep Chinese contractarbeiders naar Suriname gehaald door de koloniale overheid. Ze hadden hun duimafdruk gezet op een contract van vijf jaar. Ze zouden op de plantages werken. Maar het gouvernement had ook arbeiders nodig om het kanaal bij Totness uit te diepen. Vijfentwintig jonge Chinezen werden geselecteerd, waaronder Hua en Ran.

“Ik heb nooit een kanaal gegraven”, zei Hua, “maar moeilijk kan het niet zijn.”

De barakken waar ze in verbleven waren armoedig. Ach, ze waren niet anders gewend. Wat ze wel beviel, was de omgeving. Hun barakken waren niet ver van de markt. Ze werkten van 's morgens vroeg tot laat in de middag in de zwampen. Toch bleef er tijd over om wat mee te maken van het drukke marktlevens. Op het terrein van hun barakken groeiden allerlei bomen, die overvloedig vruchten droegen, nadat ze waren uitgebloeid. Sommige vruchten kenden ze uit China. Andere waren nieuw.

Die moesten eerst uitgeprobeerd worden. Dat deden ze op de markt.
"Kijk", zei Ran. "Dat is die vrucht die bij ons aan de boom groeit. Laten we die marktvrouw vragen hoe het heet en hoe het smaakt."
Hua: "Maar we verstaan haar niet. Zij verstaat ons ook niet."
Ran zei: "Let op mij."

Hij wees naar de kleine bruine vrucht. Daarna wees hij naar zijn open mond.

“Yu wani nyan sapotya?”, vroeg de verkoopster.

Hoewel Ran niets had verstaan, knikte hij. De verkoopster wreef met haar duim over haar wijsvinger.

“Je moet betalen”, zei Hua. Hij haalde een muntje tevoorschijn.

De verkoopster gaf hem een hoop vruchten. Hij hapte in de vrucht.

De marktverkoopster schaterlachte. Ze nam de vrucht terug en schildte hem. Ze sneed hem doormidden en haalde de pitten weg.

Ze nam zelf een hapje. “Switi”, zei ze.

“Switi”, herhaalden Hua en Ran. Ze dachten dat de vrucht ‘switi’ heette.

Na hun eerste kennismaking gingen Ran en Hua vaker naar de markt.

Hoewel ze zelf sapotilles hadden op het terrein van de barakken, kochten ze steevast ‘switi’ bij de verkoopster. Haar naam was Elfriede.

Ze was een vrijverklaarde mulattin. Ze verdiende de kost met het verkopen van koekjes, stroop en vruchten. Ze had een zoontje van een jaar of tien, Kendrick. Hoewel hij nog niet vrij was, mocht hij van zijn blanke vader bij haar wonen. Hij hielp haar met allerlei klusjes.

Laat op een avond hoorde Ran iemand op het houten raam bij zijn slaapbrits kloppen. Het was Kendrick.

“Kon, kon, mi mma e kari unu.” Hij wenkte Ran en Hua om hem te volgen. Ze gingen het bos in. Kendrick scheen de weg goed te kennen.

“Hoor je dat?”, zei Hua tegen Ran.

Naast de nachtgeluiden van het bos, was in de verte het geluid van drums te horen. Het werd steeds sterker, naarmate ze dichterbij hun bestemming kwamen. Op de open plek sloegen mannen in een opzwepend ritme op hun drums. Mannen en vrouwen dansten. Hun lichamen glansden in het maanlicht. Af en toe werd er gezongen. Ran, Hua en Kendrick keken van een afstandje toe. Ze zagen Elfriede dansen. Plotseling zag ze hen ook. Ze danste naar hen toe. De muziek zwol op. En toen, zonder dat ze er iets aan konden doen, volgden hun lichamen de muziek.

Ran en Hua dansten tot het vroege ochtendlicht. Eén voor één verdwenen de dansers en de muzikanten. Kendrick trok Ran en Hua mee aan hun armen.

“Kon, ko gwe, den sma no mag si unu dyaso.”

Ze haastten zich terug naar de barakken, waar net de andere mannen wakker werden. Er wachtte weer een zware dagtaak. Ran en Hua moesten mee. Half slapend stonden ze die dag in de modder te graven. Kendrick klopte vanaf die tijd met regelmaat in de nacht op hun raam. En elke keer waren ze van de partij. Steeds meer Chinezen van de groep gingen mee. Ze leerden de taal van het volk praten. En ze leerden de mensen beter kennen.

Ook het eten. De maatschappij die het kanaal liet graven, had het zo geregeld dat een Creoolse kokkin het eten voor de mannen klaarmaakte. Elke avond werd dat bezorgd in enorme potten op een ezelskar. De dochter en de zoon van de kokkin schepten de porties op. Als iedereen had gegeten deelden ze de voedselpakketten voor de ochtend en de middag uit. De dochter, Astrid, was een vrolijke meid van een jaar of vijftien. De zoon was iets jonger, maar hij stak een hoofd boven zijn zus uit. Niemand zou het wagen zijn zus in zijn nabijheid iets aan te doen.

Ran en Hua werden direct goede maatjes met Astrid. Bij ontvangst van hun eten riepen ze steeds het eerste Srananwoord dat ze geleerd hadden. "Switi, Switi."

Dan schaterlachte Astrid en schepte extra bananen voor ze op.

De kosten voor het eten werden ingehouden op hun loon. Hetzelfde gebeurde met de slaappleaats in de barakken en hun kleding. Er bleef niet veel over van hun loon. Zeker niet genoeg om te sparen.

Na hun contractperiode besloot een groot deel van de mannen in Coronie te blijven. Met de uitkering die ze toen kregen, begonnen ze een handeltje. Ran werd bakker en trouwde met Astrid. Hua vond een ander leuk meisje om het leven mee te delen. Hij werd winkelier. Hun nakomelingen zijn trotse Coronianen. Je herkent ze aan hun oosterse ogen en aan hun Chinese naam, Tjin-Foek-Sang en Wang-A-Tjoe.

Zo'n honderdvijftig jaar leefden in het dorpje Jalapur in het Bengaalse deel van Brits-Indië een jonge man en zijn vrouw. Hij heette Ram en zij heette Sonya.

Ze waren arm. Vaak aten ze maar een lepel rijst met bháji van hier en daar geplukte onkruidbladeren. Als het phagwafeest naderde, verlieten veel mannen het dorp om extra geld te verdienen.

"Sonya", zei Ram. "Ik ga naar Calcutta. Daar wonen veel rijke mensen. Wat moet ik voor je brengen wanneer ik terugkom?"

Ze haalde haar schouders op, teleurgesteld dat hij er met Holi niet zou zijn.

"Wat denk je van een paar mooie rinkelarmbanden?", vroeg hij.

Sonya had liever hem dan de armbanden, maar ze begreep dat ze hem niet zou kunnen tegenhouden, dus knikte ze en lachte een beetje.

Toen Holi voorbij was, keek Sonya verlangend uit naar de terugkeer van Ram. Omdat hij er toch niet was, had haar schoonzuster het matras waarop ze slapen ingepikt. Sonya sliep op het droge gras in de stal. Nog twee weken gingen voorbij. De mannen waren nog steeds niet terug. Een jaar ging voorbij. Misschien had Sonya nooit geweten wat met Ram was gebeurd, als niet toevallig een man uit de stad zijn zieke broer was komen bezoeken. De man was hun winkelier geweest. Op een dag had hij de winkel gesloten en was met zijn gezin naar Calcutta vertrokken. De dorpelingen wisten niet hoe gauw ze hem moest vragen of hij de mannen had gezien.

"Ja", zei hij. De mannen hadden zelfs de nacht bij hem doorgebracht. Ze raakten niet uitgepraat over Calcutta. Voor het eerst hadden ze de haven gezien. Er lagen enorme schepen op het water. Die gingen naar de verste plaatsen van de wereld. Het mooiste was het schip waar iedereen mee mocht varen. Het schip ging naar het land van Shri Ram. Je moest weken varen om er te komen. Er was altijd werk daar. Je werd zo goed betaald dat je schatrijk kon worden. Als je niet langer in het land wilde blijven, bracht het schip je terug. Je rijkdommen mocht je meenemen.

“Kom ook mee”, hadden ze gezegd. De winkelier geloofde niet in sprookjes. Er liepen zoveel bedriegers rond in de stad. Hij had de mannen nooit meer gezien.

Die nacht zei Sonya de koeienstal vaarwel. Ze wilde niet wachten tot haar schoonfamilie haar lot bepaalde. Wat ze ook beslisten, het zou niet mooi zijn. Zonder Ram was ze al gedwongen om als de laagste meid voor de familie te werken. Als ze Ram doodverklaarden, konden ze haar zelfs op een brandstapel zetten. In die tijd was weduweverbranding heel gewoon in India. Als je man doodging, moest je met hem mee op de brandstapel. Zonder man betekende een vrouw minder nog dan het kleinste stofje op aarde.

Sonya liep 's nachts. Toen ze in Calcutta aankwam, zocht ze zo snel mogelijk de weg naar de haven.

Net als Ram en zijn vrienden vóór haar, keek ze haar ogen uit naar alle schepen die op het water deinden. En werkelijk... er lag een schip zo groot als haar dorp. Een man sprak haar aan. En werkelijk... hij vertelde dat het schip naar het land van Shri Ram ging. Wie wilde, mocht mee. Het verhaal van Ram en zijn vrienden was niet gelogen. De man vroeg of hij haar moest brengen naar de scheepsagent. Daar moest je je aanmelden als je meewilde. Sonya wilde niets liever. Op het kantoor van de scheepsagent maakte de man haar duim zwart en drukte die op een papier. “Net op tijd”, zei hij. Het schip zou de volgende dag vertrekken.

Het land van Shri Ram was in zicht. De passagiers gingen opgewonden van het dek naar hun slaappleatsen en terug. Ze moesten hun spullen bij elkaar binden, maar wilden niets missen van de eerste blik die het nieuwe land hen bood. Ook Sonya keek naar het nieuwe land. Zou ze hier haar Ram terugvinden?

Na een paar dagen werd Sonya tewerkgesteld op plantage Zorgvliet. Reeds de eerste avond kwamen de arbeiders van de plantage kijken welke nieuwelingen waren aangekomen. Toen Sonya een bekend gezicht zag, begon haar hart luid te kloppen.

“Ben jij het Anand?”

“Ja Sonya, ik ben het.”

Hij was een van de mannen die samen met Ram was verdwenen. Zonder omwegen stelde ze de vraag die op haar hart lag.

“Weet jij waar Ram is?”

Anand knikte.

“Ja Sonya. Morgen..., morgen ga ik je wijzen waar hij is.”

Hij pakte zijn lamp op en verdween in de nacht.

Sonya sliep niet. Rusteloos keerde ze zich om en om op haar slaapmat. Wat zou de dag van morgen brengen?

“Ik moet je iets vertellen”, zei Anand de volgende dag. “Veel dingen hier zijn anders dan in India.”

Sonya keek hem vragend aan.

“In India verbranden we onze doden”, ging Anand verder.

“Hier gaat het lijk in een gat in de grond.”

Hij stopte bij een veld met vreemde witte planken in de grond.

“In India verstrooien we de as. Hier planten ze een kruis op de plaats waar het lijk begraven ligt.”

Anand legde zijn hand op één van de witgeverfde planken.

“Ram voelde zich bedrogen. Het loon dat we krijgen, is bijna niets. We kunnen niet sparen, laat staan rijk worden. Hij miste India. Hij miste jou. Hij dronk om te vergeten. We hebben hem dood gevonden in het veld.”

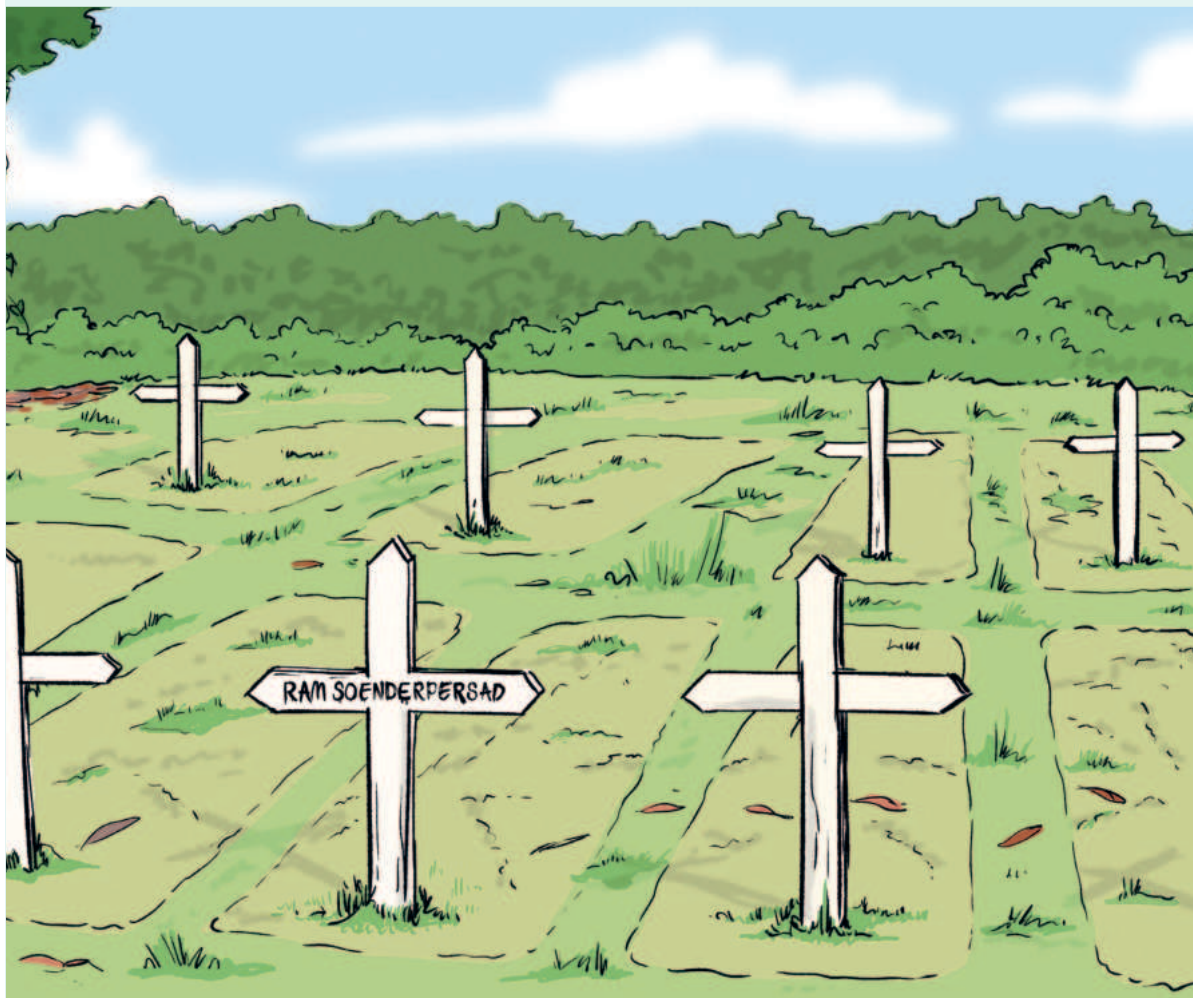
Zijn vingers volgden de zwarte letters die afstaken tegen het witgeverfde hout. Moeizaam spelde hij de letters: Ram Soenderpersad.

Sonya stond wezenloos naast het kruis. Ze zou Ram nooit meer zien.

Nooit zou ze de rinkelarmbanden die hij haar had beloofd om haar polsen schuiven.

Anand raakte voorzichtig haar arm aan.

“Sonya?”

“Kontji, wat?”

“De plantagewerkers die niet teruggaan naar India hebben recht op een stuk land. Over vijf jaar krijg je je eigen grond.”

Zo gebeurde het dat Sonya zich vestigde in het nieuwe land. Ze hertrouwde met Anand. Hun kinderen en kleinkinderen groeiden op in het land van Shri Ram.

Alle scheepskooien waren bezet. Op sommige bedden lagen twee, soms zelfs drie mensen. Het gangpad was volgestouwd met bagage. Mae en ik hadden een plaatsje op de grond gekregen, helemaal achter in het scheepsrui, tussen rollen touw en vaten teer. Er was een scheiding tussen de vrouwen- en de mannenafdeling, maar ik mocht bij mae blijven, hoewel ik al tien jaar was. Ik reisde alleen met mae.

Mae en ik, zo was het nadat pae was gestorven. Mae was er erg verdrietig om en hilde vaak. Zonder pae was het leven extra hard. We sneden gras buiten de dessa. Mae vlocht daarvan manden die we dan op de markt probeerden te verkopen.

Op een dag, toen we terugliepen naar de dessa, sprak een vreemdeling ons aan.

“Ik ken jou”, zei hij tegen mae. “Ben jij niet de dochter van Resopawiro en was jij niet getrouwd met Ngadimin?”

Mae knikte en ik vroeg me af wat de vreemdeling wilde.

“Ik weet dat je het moeilijk hebt”, zei hij. “Ik wil je helpen. Laat me je brengen naar een land waar bomen groeien met gouden bladeren.”

Hij liet ons een sinaasappel zien, waar het takje van goud nog aanzat en toen hij de vrucht opensneed, glommen diamanten tussen het vruchtvlees.

Ik werd bang, want terwijl hij sprak zag ik zijn hoektanden groeien. Ik wilde naar huis, maar op dat moment kneep hij in mijn arm en viel ik in slaap. Toen ik wakker werd, was ik met mae in het havendepot.

het schip

Mae kon niet tegen de zeelucht. Ze was voortdurend misselijk en bleef beneden in het ruim. Naast ons sliep een vrouw, die ik bibi Birah mocht noemen. Ze zorgde goed voor mae. Als het eten aan dek werd uitgedeeld, nam ze altijd een kommetje voor mae mee naar beneden.

Maar mae gaf alles over. Ze werd zo mager dat je haar botten kon zien. De scheepschirurgijn kwam naar haar kijken.

“Dat wordt de eerste”, zei hij hoofdschuddend.

Op een ochtend bewoog mae niet meer. Vier mannen hebben haar in een laken gewikkeld. De mensen uit Java stonden stilletjes bij de reling. Ik huilde niet, maar ik kneep hard in de hand van bibi Birah toen ze mae in zee gooiden. In de weken die volgden, deed iedereen zijn best het me naar de zin te maken. De vrouwen zorgden ervoor dat ik goed at en de mannen deden spelletjes met me op het dek. Ik vond ook een slaapplek bij de mannen. Het was alsof ik een nieuwe familie had gevonden.

We waren er. Tanah sabrang, het land van overzee, was bereikt. Het schip lag gemeerd aan de kade. In het kraaiennest en aan dek juichten de matrozen. Op de kade werd er muziek gemaakt. Het klonk anders dan ik gewend was, maar wel vrolijk.

“Kom”, zei bibi Birah. “Heb je alles?”

Mijn kleren waren in een bundeltje verpakt. Meer had ik niet. Ik schuifelde achter bibi de loopplank af. Alle immigranten moesten in de rij gaan staan. In optocht liepen we de haven uit, de straat op. Een politieman op een motorfiets reed voor ons uit. Mensen bleven staan om naar ons te kijken. Ik had nog nooit zulke mensen gezien. Ze hadden een donkere huidskleur en vreemd haar. De vrouwen droegen kleurige, wijde rokken en vreemd gevouwen hoofddekels. Ik zag een Chinese venter op een fiets. Dat beeld kende ik wel. We liepen over een groot plein, dat omringd was door mooie, witte gebouwen. We gingen over een bruggetje. De kreek eronder had zwart water.

“We zijn bij het koeliedepot.” Bibi Birah wees naar een groot bord dat boven de ingang van een houten gebouw was gespijkerd.

Binnen moesten we ons aanmelden bij een man in een wit uniform.

Op zijn hoofd had hij een tropenhelm. Hij was van de immigratiedienst. Naast hem aan tafel zat een Javaanse tolk. Bibi Birah gaf mijn papieren aan de tolk.

“Ponyrin”, las hij hardop, “zoon van Ratipah Ngadimin, overleden op 30 november 1916.”

Nieuwsgierig keken de mannen achter de tafel me aan.

“Is hij alleen?”, vroeg de tolk.

“Nee”, zei bibi Birah. “Hij is met ons.”

De man met het witte uniform zei iets en de tolk vertaalde.

“Wie is hij van je?”, vroeg hij aan bibi Birah.

“Hoe bedoelt u?”, antwoordde Birah.

De tolk vertaalde weer. “Iemand moet wettelijk verantwoordelijk zijn voor die jongen. Hij is minderjarig. Is er iemand die familie van hem is?”

Mang Riboet stond achter ons. Hij was één van de mannen met wie ik vaak spelletjes had gedaan op het dek. Hij had het gesprek gevolgd.

“Hij is dyadi. We zijn allemaal familie van elkaar”, zei hij met stemverheffing.

Steeds meer mensen begonnen zich ermee te bemoeien.

“We zijn dyadi”, riepen ze.

De tolk overlegde met de immigratiebeambte.

“Ze weten hier niet wat dyadi is. Als niemand familie van hem is, moet hij naar een kindertehuis.”

“Dyadi is familie”, probeerde bibi Birah wanhopig nog een keer uit te leggen. Ze hield mijn hand vast alsof ze me nooit meer los zou laten.

“Het moet op een papier staan”, zei de tolk, “anders geloven ze het niet.”

Plotseling begon hij te glimlachen. “Wacht eventjes”, zei hij.

Hij vroeg de papieren van mang Riboet en bibi Birah.

Hij las hardop. “Riboet Sadipawiro, geboren op 12 maart 1895 te Batavia. Aangeworven op 8 september 1916 door het Bataafsche Emigratie Agentschap. Birah Wirasentono, geboren op 19 oktober 1898 te Batavia. Aangeworven op 10 september 1916 door het Bataafsche Emigratie Agentschap.”

Hij overhandigde de papieren aan de man in uniform. Hij deed mijn papieren erbij. De beambte zocht de gegevens op in de lijst met immigranten. Ik zag hem op de lijst schrijven en stempelen. Hetzelfde deed hij op onze papieren.

“Gefeliciteerd”, zei de tolk, terwijl hij onze passen aan mang Riboet gaf.

“De officier heeft het genoteerd”, zei hij. “Vanaf nu zijn jullie twee getrouwd en Ponyrin is officieel jullie pleegzoon.”

Toen mochten we doorlopen. Mijn leven in tanah sabrang was officieel begonnen.

De wespenproef of mierenproef is een ritueel dat door Surinaamse inheemse volken bij de volwassenwording van zowel jongens als meisjes werd gebruikt. Dit ritueel benadrukt belangrijke waarden, zoals hulpvaardigheid, ijver, samen delen. Zowel de wesp als de mier hebben een spirituele betekenis voor inheemse volken. Bij de Trio's, in het zuiden van Suriname, ondergingen de jongemannen de wespenproef. Heden ten dage wordt dit ritueel niet meer uitgevoerd.

Toen Dino wakker werd, rekte hij zich flink uit in zijn hangmat. Hij draaide zich nog eens om. Toen bedacht hij dat hij met zijn vader zou gaan hengelen. Hij sprong uit de hangmat en rende naar de kreek om te baden. Daarna ging hij met zijn vader in een korjaal de rivier op. Ze stopten bij een stil plekje. Daar gooiden ze hun hengels uit.

Van jongs af nam zijn vader hem mee om te vissen. Hij leerde hem pieren rijgen aan de haak en geduldig wachten tot de dobber bewoog. Het was niet zo gemakkelijk als het leek.

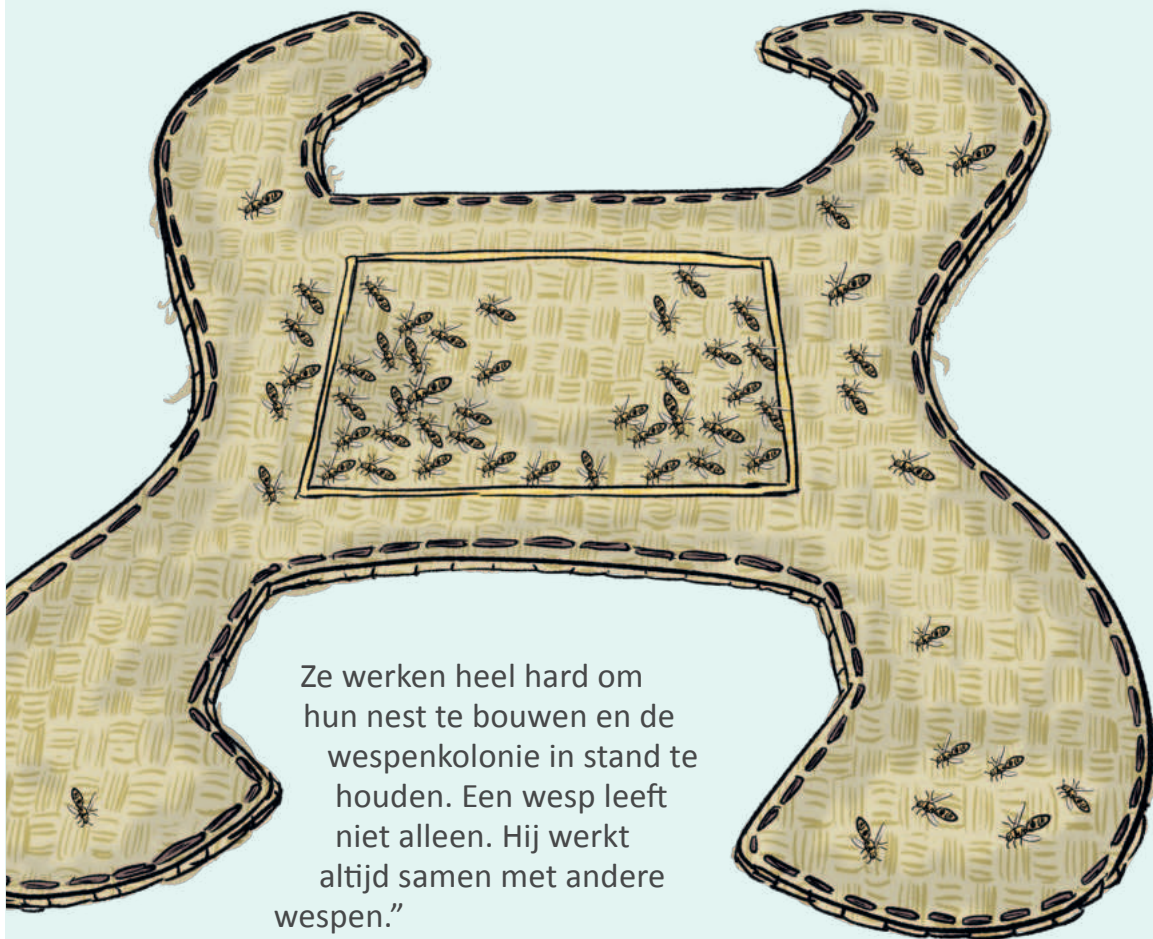
Dino was al bijna volwassen. Vissen ging hem nu gemakkelijk af. De dobber schoot naar beneden en hij voelde iets trekken aan zijn hengel. Het moest een grote vis zijn. Hij liet de lijn nog een beetje vieren. Toen trok hij met een ruk de hengel omhoog. Een zilveren vis spartelde aan de lijn. Hij maakte de vis los van de haak en wikkelde hem in bladeren. Zijn vader ving nog twee grote vissen.

Thuis waren zijn zusje Lila en zijn moeder Karima bezig cassave te schillen. Ze zouden later cassavebroden bakken. Daar waren ze al een aantal dagen mee bezig. Over een paar dagen zou Dino de wespenproef doen. Dat was een grote gebeurtenis in het dorp.

“Mama, waarom moet Dino dit met al die wespen doen? Ze steken verschrikkelijk.”

Lila schudde haar lijf even, alsof ze wespen van zich af wilde houden. Mama lachte. “Wespen zijn altijd bezig.

Ze werken heel hard om hun nest te bouwen en de wespkolonie in stand te houden. Een wesp leeft niet alleen. Hij werkt altijd samen met andere wespen.”

Terwijl ze de cassave raspte sprak moeder verder.

“Als Dino deze wespentest heeft gedaan, is dit een teken dat hij deze eigenschappen van de wesp heeft overgenomen. Hij is dan een hardwerkende, sterke jongeman die de inheemse gemeenschap wil ondersteunen.”

Lila knikte naar haar moeder. Haar moeder gaf haar een kusje. Ze pakte een grote cassave uit de hoop. Er was nog veel te schillen.

“Na de wespenproef is Dino in onze stam officieel een volwassene. Straks mag hij een vrouw nemen en krijgt hij kinderen. Hij moet laten zien dat hij die verantwoordelijkheid kan dragen.”

De kapitein van het dorp had de dag van de wespenproef bekend gemaakt. Er ging een hele organisatie aan vooraf.

De wespen moesten gevangen worden. Vijf mannen hadden drie dagen in het bos gezocht naar de goede wespen. Een dag van tevoren werden de wespen aan een matje vastgemaakt. Tien jongens van het dorp zouden meedoen met de wespenproef. Er was een speciale hut vrijgemaakt. Daarin moesten ze een tijd doorbrengen met de matjes strak aan hun lijf vastgebonden.

De avond voor de wespenproef mochten de jongens nog feesten. Ze dronken kasiri. Ze aten cassavebrood met peprewatra. Uit manja's was een lekkere sap geperst. Het dorp danste mee. Er werd muziek gemaakt op fluiten en met de sambura. De dorpelingen zongen liederen. Dino danste en danste. Ook de andere jongens die zouden worden geïnitieerd dansten. Ze dansten de hele nacht door. Dino was wel zenuwachtig en een beetje angstig. Hij hield niet van wespen. Zou hij die wespen kunnen verdragen? Om er niet aan te denken danste en danste hij maar.

De grote dag was aangebroken. De zon was net op toen een van de oudere mannen Dino kwam halen. Ze gingen naar de hut waar hij moest deelnemen aan de proef. De andere jongens waren er ook. De mat met wespen werd om hem heen gewikkeld.

Dino wilde gillen. Aauw, aauw ik kan niet. Maar hij hield zijn kaken stijf op elkaar. De pijn was verschrikkelijk. Hij voelde het bloed naar zijn gezicht stijgen. Hij hoestte. Hij bedacht dat zijn vader hem had gezegd dat hij niet aan de pijn moest denken. Hij moest aan iets anders denken. Hij moest proberen rustig in en uit te ademen.

De angels van de wespen boorden zich in zijn lijf. Hij probeerde niet te schreeuwen. Hij ademde diep in en zuchtte zwaar, drie keer achter elkaar. Het ging een klein beetje. Hij spande zijn bovenlijf. Op de achtergrond klonk muziek.

Opnieuw werd de pijn ondraaglijk.

Laat dit zo stoppen. Aaaauw, aaauw, laat dit stoppen, ging het door Dino heen. Toen viel hij op de grond. Het was hem teveel geworden. Twee mannen tilden hem op en brachten hem naar een andere hut. Daar kwam hij weer bij. Maar nu kon hij zich niet meer inhouden.

Hij schreeuwde het uit van de pijn. "Aaaaaaaaaaaaaauw aaaaaauw, ik kan niet meer."

Toen zakte hij opnieuw in elkaar.

Hij moest een paar dagen in de hut blijven slapen. De oudere mannen kwamen de jongens elke dag bezoeken in de hut. Ze gaven ze groenten en fruit. Dino voelde zijn krachten terugkomen. Op de derde dag voelde hij zich sterker dan ooit en ook zelfverzekerder.

Toen hij zijn ouders weer zag, zei zijn vader: "Ik ben trots op je, mi boy, je bent nu een man."

Dit maakte Dino verlegen, maar ook gelukkig. Zijn ouders waren trots op hem. Hij zou ze niet teleurstellen. Dino trouwde en kreeg kinderen. Hij zorgde goed voor zijn gezin en hielp waar hij kon als een goede dorpsgenoot.

Oom August was een bijzondere man. Hij hielp mensen die problemen hadden met hun kra. Je kra is je innerlijke, je ziel. Je kan het niet zien, maar het is er altijd. Ik was van jongs af aan gefascineerd door het werk van oom August. Hij vond het niet erg. Integendeel, hij was blij met dat neefje dat allerlei vragen stelde. Hij leerde me de namen van kruiden kennen. Hij liet me zien hoe ze gebruikt werden. Ook legde hij me uit waarvoor de voorwerpen bij de verschillende rituelen waren. Ik was tien jaar toen ik mee mocht naar een wintiprèy. Het was de wintiprèy van mevrouw Marijke.

Mevrouw Marijke was na het overlijden van haar vader niet meer zichzelf geweest. Ze had een sterke band met hem gehad. Ze kon na zijn dood geen rust vinden. Ze had last van nachtmerries. Steeds vaker werd ze midden in de nacht wakker, badend in het zweet. Ze ging naar de dokter. Die kon niets vinden. Haar zeventigjarige tante Eline sprak haar aan.

“Dat ding wat je hebt, is niet voor de dokter. Hij kijkt naar je lichaam. Dit is iets van de geest. Je kan liever een luku gaan doen bij een bonuman.”

Bij een luku vraagt de bonuman aan een hogere

macht om de oorzaak van een probleem te vertellen.

Mevrouw Marijke zei: "Ik dacht het al. Ik zal bonuman August bellen. Hij heeft al veel mensen geholpen met hun problemen."

Tante Eline knikte: "Ja, hij is goed en betrouwbaar."

Zo kwam mevrouw Marijke bij mijn oom terecht. Tijdens de luku werd aan hem geopenbaard dat de overleden geest van mevrouw Marijkes vader niet van haar wilde scheiden. Het liefst nam hij haar mee naar het dodenrijk. Met verschillende rituelen wist oom August de geest tot andere gedachten te brengen. Na een tijdje ging het beter met mevrouw Marijke. Oom August adviseerde haar de behandeling af te sluiten met een wintiprèy.

Dat zou de balans tussen haar kra en haar lichaam helemaal herstellen. De pré vond plaats op een zondag op een buitenplaats achter Santodorp. Ik hielp om het kamp schoon te maken. 's Morgens plaatsten we geurende bladeren langs de posten om een sfeer van rust en zuiverheid op te roepen.

Mevrouw Marijke zelf mocht tot twaalf uur uitslapen.

“Om twaalf uur is het tijd voor je eerste wasi”, had oom haar gezegd.

“Zo’n kruidenbad zuivert je geest.”

Na het bad moest ze zich terugtrekken in een speciale ruimte. Op de grond stond een kalebas met water en een kaars.

“Je kan je hier mentaal voorbereiden op de wintiprèy van vanavond”, zei oom August. “Probeer te mediteren. Om zeven uur is je tweede wasi.”

Intussen waren buiten familieleden en andere helpers druk bezig voorbereidingen te treffen voor de wintiprèy. Ik hielp met rijen angisa’s diagonaal over de plaats te hangen. Er werd ook gezongen en gebeden, zodat de avond goed mocht verlopen voor mevrouw Marijke.

Tegen halftien ‘s avonds kwamen de muzikanten aan. Mevrouw Marijke had intussen een speciale bigi koto aangetrokken.

“Hoe voel je je?”, vroeg tante Eline.

“Rustig”, zei mevrouw Marijke.

De spanning die ze ‘s ochtends had gevoeld, was verdwenen. Ik zag steeds meer gasten het kamp binnenkomen. De stemming zat er goed in. Sommige familieleden hadden elkaar een tijd niet gezien. Ze begroetten elkaar enthousiast. Er werden nieuwtjes uitgewisseld en moppen getapt. Men haalde herinneringen op. Lachsalvo’s weerklonken. Daartussen klonken de geluiden van de muzikanten die hun instrumenten stemden.

Iets na tien uur begon de muziek echt. De muzikanten speelden speciale muziek om de winti’s op te roepen. De eerste winti was Mama Aisa. Ze nam bezit van tante Eline, het oudste familielid. Ze danste met haar.

Oom August had me verteld dat we een hoekje moesten inrichten met een ouderwetse dyarusustoel en een koperen bekken. In de koperen bekken kwamen wat flesjes drank en gladgestreken, in model gevouwen, hoofddoeken. “Voor welke winti is dit?”, vroeg ik.

“De Basra Aisawinti houdt van deze spullen”, antwoordde oom. “Als mevrouw Marijke die winti wil uitnodigen, moet ze op de dyarusustoel gaan zitten. Ze kan een slokje nemen uit de flesjes. Ze mag ook een kaars aansteken, wat pemba doti strooien en wat geurwater sprenkelen. Dan zullen de positieve krachten van deze winti op haar inwerken.”

De winti's lieten mevrouw Marijke en haar tante dansen. De anderen in het gezelschap volgden hun dans. De muziekgroep speelde speciale muziek om verschillende winti's op te roepen om mee te doen. Zo kwamen onder andere de Busi-ingiwinti, de Watra-ingiwinti en de Apuku. Allemaal hadden ze hun eigen dans.

De Watra-ingiwinti vond ik de gezelligste. Het is een luidruchtige, babbelgrage winti, die gemakkelijk bezit neemt van de mensen. Tijdens het dansen werd er flink gepraat. Het ging er luidruchtig aan toe. De mensen maakten plezier.

Tegen vijf uur in de ochtend werd de prèy afgesloten. Een prapi met water waarin geurige bladeren waren gelegd, werd in het midden van het kamp geplaatst. Mevrouw Marijke droeg nu een pangi. Alle aanwezigen gaven haar een brasa. Hierna werd ze door haar naaste familieleden gebaad. Ze namen steeds met een kalebas water uit de prapi. Ze gooiden dit over haar heen. Het bad had een verkoelende werking. Het moest Marijke uit de hogere sferen halen, waarin ze tijdens de wintiprèy had verkeerd. Om halfzes keerden de meeste gasten huiswaarts.

Met de familie werd 's middags nog een rituele maaltijd genuttigd. Er werd van alles gekookt: moksâleysi, gestoofde kip, pinda- en okersoep. Aan de winti van deze ceremonie werd respect getoond met een speciale vlag. Voordat er werd gegeten, legde Tante Eline de aanwezigen uit dat Marijke de juiste rituelen had gevolgd. Ze was nu vrij om verder te gaan met haar leven. Daarbij moest ze steeds oprecht te blijven. Na het eten werd er gebeden. Daarmee waren de rituelen rond de wintiprèy afgerond. Met mevrouw Marijke ging het daarna goed. Ze maakte haar studie af en vond een goedbetaalde, uitdagende baan waar ze veel plezier aan beleefde.

In de vakantie mocht William bij opa Paidjo in Lelydorp gaan blijven. Bij opa Paidjo beleefde hij altijd iets bijzonders. Die vakantie had opa hem meegenomen naar een jaran kepeng. Opa wilde hem graag brengen. Hij zei dat jaran kepeng bij de Javaanse cultuur hoorde. Hij vond het belangrijk dat zijn kleinzoon kennismakte met dit deel van zijn cultuur.

“We gaan lopen”, zei opa op de avond dat ze naar de jaran kepeng gingen. “Het is niet zo ver. Een kwartiertje lopen.”

Opa had een flashlight bij zich, maar ze hadden die niet echt nodig, want de maan scheen. Het veld waar de jaran kepeng zou worden gehouden, lag aan de rand van Lelydorp. Het pad slingerde zich door een stuk bos. William bleef dicht bij opa lopen. Toen een uil begon te roepen, greep hij de arm van opa.

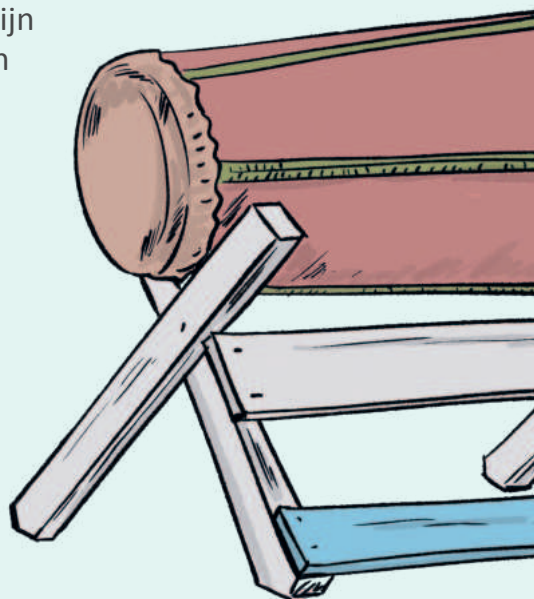
Opa Paidjo grinnikte. Zijn kleinzoon was een echte stadsjongen. Na een tijdje hoorden ze gelach en stemmen van mensen.

“We zijn er bijna”, zei opa Paidjo.

De ingang van het veld was versierd met palmtakken. Bij de kraampjes aan de rand van het veld knipperden gekleurde lampjes. In het midden was een groot vuur gemaakt. Op een podium, waarop traditionele Javaanse instrumenten waren opgesteld, zag William ook de fraaie, gevlochten bamboepaarden liggen.

Opa kocht twee bakers dawet en een bakje met satés.

“Pak twee klapstoelen”, zei hij tegen William. “Dan kunnen we daar gaan zitten.” Hij wees naar een plek vanwaar het veld goed te overzien was.

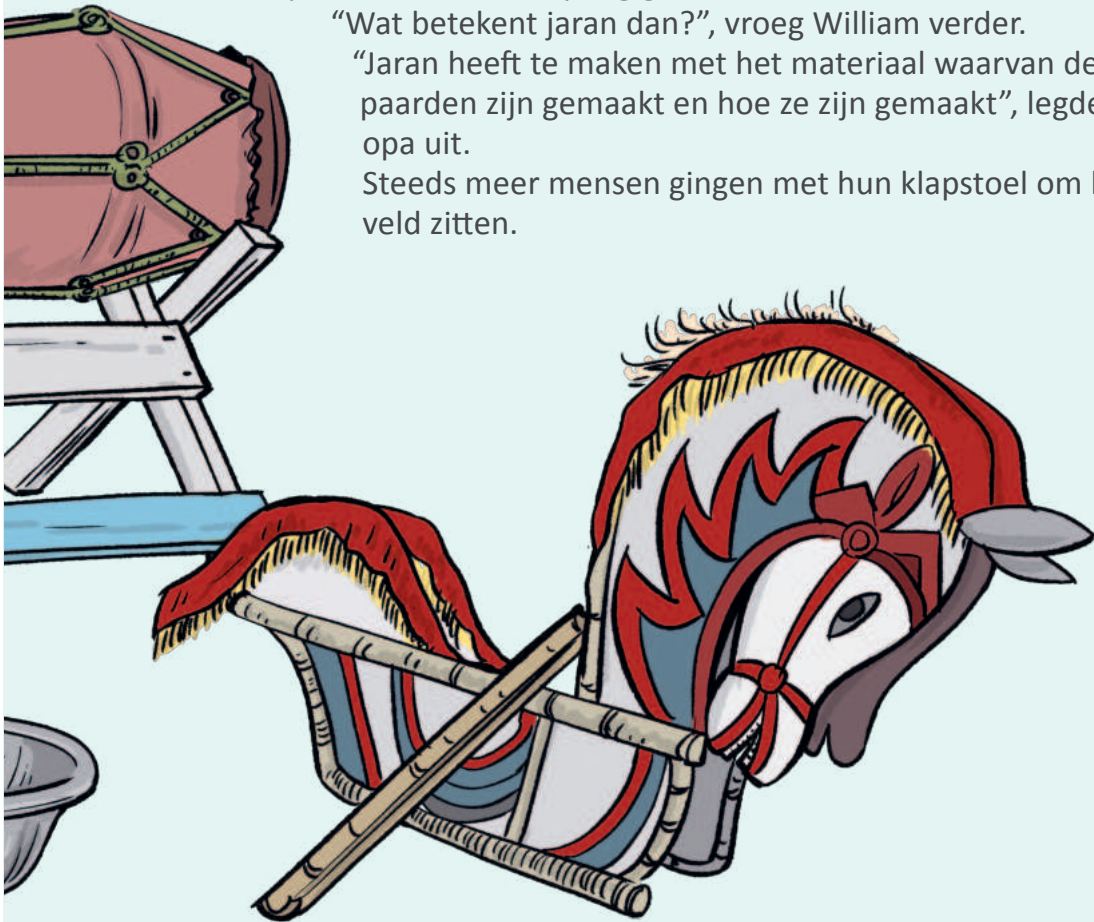
“Opa”, vroeg William toen ze zaten, “wat wordt er gedaan met de gevlochten bamboepaarden?”

“Die zijn voor de dansers, mijn anak putu”, antwoordde opa. “Die paarden worden kepeng genoemd.”

“Wat betekent jaran dan?”, vroeg William verder.

“Jaran heeft te maken met het materiaal waarvan de paarden zijn gemaakt en hoe ze zijn gemaakt”, legde opa uit.

Steeds meer mensen gingen met hun klapstoel om het veld zitten.

De dansers, opzichters en de gambo, hun leider, pleegden de laatste voorbereidingen.

Opa vertelde verder.

“De dansers dragen op het hoofd een kulo, een kroon, en om de armen een schild. Ze hebben ook een rijbroek aan. Zo lijken zij op echte ridders te paard. Later zullen ze in trance raken.”

In trance raken, dacht William verwonderd. Voordat hij zijn volgende vraag kon stellen, begon het gamelanorkest te spelen. Twee gemaskerde mensen kwamen het veld op. Ze zagen er angstaanjagend uit. William schoof zijn klapstoel een stukje naar achteren.

“Dat zijn de mannelijke en vrouwelijke oppas van de paardengeesten”, zei opa terwijl hij zijn anak putu een bemoedigend stootje in zijn zij gaf. De dansers met de paarden betraden het veld. Op het ritme van de muziek maakten ze in formatie hun paardenpasjes.

Ting! Ting! Ting! Ting! De kulintang, een reeks kleine gongetjes, klonk boven de andere instrumenten uit.

De dansers en muziek herhaalden steeds dezelfde patronen. Het werd een beetje eentonig. William keek om zich heen. Achter op het podium zag hij een hoop kokosnoten liggen. Waarvoor zouden die worden gebruikt?

De muziek werd luider en het ritme versnelde. Zonder dat hij het zelf doorhad, bewoog William mee met de paarddansers. In het licht van het vuur waren de bewegingen van de sierlijke paarden adembenemend mooi. William voelde zich één met de dansers en de muziek.

De slagen op de gongen werden heftiger en de dansers galoppeerden op volle snelheid rond het vuur. Ze hinnikten en schopten met hun voeten. Het zand stoof op en kwam op de toeschouwers terecht. De gambo riep een bevel en terstond lieten alle dansers hun paarden op de grond vallen. Ze kregen water met jasmijnbloemen te drinken en mochten een poedertje oplikken.

“De mannen zijn in trance”, fluisterde opa.

Er werd weer op een gong geslagen. De mannen begonnen zich als apen te gedragen. Het was koddig om te zien hoe ze verschillende richtingen oprenden en allerlei apengeluiden maakten.

De kortste man rende gebocheld met de armen open naar een dame toe. Ze gilte en het publiek schoot in de lach. De gambo gaf de aap een standje. Hij gooide de dansers kokosnoten toe die ze moeiteloos met hun blote handen openbraken. Twee apen rukten als bezetenen de kokosbast met hun gebit weg. Hoe doen ze dat, vroeg William zich af. Hun tanden moesten ijzersterk zijn. De apen hadden intussen de noten opengebroken en genoten van het kokoswater. William kreeg er dorst van, maar helaas was zijn dawet al op. Hij keek weer naar de apen. Een dikke aap rende woest achter een kleine aap die zijn bacove had gestolen. De kleine nam zijn toevlucht tussen het publiek. Een paar mensen werden boos omdat de dikke aap hen opzij duwde. De gambo stond op en riep een bevel om de apen in het gareel te houden. Daarna ging het evenement gewoon door. De muziek van het gamelanorkest werkte aanstekelijk. Verschillende toeschouwers begonnen te dansen. De dame die eerst zo geschrokken was van de apen, danste met een 'beleefde' aap. De gambo bad voor de derde keer. De apen veranderden in tijgers. De gambo gaf hen een levende kip. De dikste tijger greep de borst, terwijl de anderen vleugels, poten en nek verorberden. Het kippenbloed droop langs de lippen van de mannen. De jaran kepeng was bijna afgelopen. De leider riep de tijgers en voerde de eindrituelen uit, waardoor de mannen werden ontlast van de geesten en weer tot hun normale bewustzijn terugkeerden. Het was ongelooflijk. William vroeg opa Paidjo of het een toneelstuk was. Hadden de mannen geacteerd? Opa Paidjo schudde zijn hoofd. "Nee. Die mannen waren niet aan het acteren. Voor dit evenement begon was de groep naar een begraafplaats gegaan. Ze hebben de geesten gevraagd te komen. Zij kwamen daadwerkelijk. Dat heb je vanavond meegemaakt." "Maar waarom houdt men zulke activiteiten?", vroeg William. "Het hoort bij onze cultuur", zei opa. "Onze voorouders hebben dit meegenomen naar Suriname. Daarmee is het een deel van de Surinaamse cultuur geworden, van onze mama Sranan!"

Les 10

David en Goliath

Iedere ochtend en avond kwam de reus Goliath aan de voet van de berg om met het leger van Israël te vechten. Goliath was de aanvoerder van een vijandelijk leger. De reus was drie meter lang en ijzersterk. Hij had een dik bronzen schild dat een speciale wapendrager voor hem droeg. Twee keer per dag daagde de reus het leger van Israël spottend uit.

“Is er tussen de soldaten iemand die sterk genoeg is om met mij te vechten?”

Als hij aankwam, trilde de grond onder zijn voeten. De soldaten verschooten zich in de grotten van de berg. Maar de stem van de reus achtervolgde ze tot daar. Ze beefden van angst.

Ook koning Saul van Israël beefde. Hij was ook lang en sterk. Maar Goliath was veel langer en sterker. De koning was even bang als zijn soldaten. Hij geloofde niet dat hij de reus zelf zou kunnen verslaan. Hij dacht diep na. Toen kwam hij met een plan.

“De persoon die de reus Goliath verslaat, mag met mijn dochter trouwen”, beloofde Saul. “Ook hoeft die persoon, samen met zijn hele familie, geen belasting meer te betalen.”

“Wat een mooie beloning”, zeiden die soldaten aan elkaar.

Maar niemand durfde de strijd met Goliath aan. Veertig dagen achter elkaar beledigde de reus koning Saul. Hij bespote zijn soldaten om hun zwakte en hun lafheid.

De soldaten begonnen de moed te verliezen. Het moest niet veel langer duren. Goliaths leger stond klaar om dat van koning Saul te verslaan.

Een van de vaders van de soldaten was bezorgd over zijn zonen in het leger. De oude vader heette Isai. Hij woonde in het kleine stadje Bethlehem. De oude Isai had geruchten gehoord. Het leger van Israël deed het niet best in de strijd tegen Goliath. Hij had drie volwassen zonen in het leger. Zijn jongste zoon woonde nog thuis. Deze jongste zoon heette David. Hij was nog te klein om in het leger te dienen. Hij lette op de schapen van zijn vader, terwijl de oudere broers vochten in het leger. Hij kende de zorgen van zijn vader. Hij wist dat de oude man groot verdriet zou hebben als zijn zonen stierven in de strijd. Heel bezorgd volgde hij met zijn vader het nieuws over de gevechten. Ze hoorden dat de reus steeds dichterbij het leger van Israël kwam. Isai was hoogst ongerust.

“Kun je tien broden en koren brengen voor je broers? Wil je ook een kaas brengen voor hun aanvoerder?”, vroeg Isai aan David.

Hij dacht dat de soldaten van Israël onvoldoende te eten hadden.

De strijd tussen de beide legers duurde al veertig dagen. Hun voedselvoorraad raakte zeker al op.

David ging dus op weg om voeding te brengen voor zijn broers. Hij zou dan meteen kunnen zien hoe het met hen ging. De broers waren helemaal niet blij met de komst van David. Ze vonden hem te klein om bij zo een belangrijk gevecht aanwezig te zijn. Ook vonden ze het onverantwoord dat hij de schapen had achtergelaten.

“Waar zijn de schapen van vader?”, bromden de broers.

“Ik heb die in bewaring gelaten bij een andere herder”, zei David verdedigend. “Vader is heel bezorgd over jullie. Waarom winnen jullie deze strijd niet snel? Dan kunnen jullie naar huis? Jullie laten onze oude vader te lang wachten.”

De broers lachten hem uit.

“Zie je niet dat er een reus is. Hoor je niet welke lelijke woorden de reus naar ons toe schreeuwt. Deze reus is te sterk voor ons. Hij heeft ook veel wapens.”

“Is er niemand die durft te vechten met de reus?”, vroeg David verontwaardigd.

“Nee”, zeiden de soldaten. “Ook koning Saul is bang. Hij heeft beloofd dat de persoon die deze reus verslaat met zijn dochter mag trouwen. Hij en zijn familie hoeven ook nooit meer belasting te betalen.”

“En bij zo een vette prijs is er niemand die de reus wil verslaan? Wie is die reus dat hij God zo beledigt. Ik zal hem leren”, zei David luidop. De broers lachten nog luider. “Kijk hem, hij is nog klein. Hij weet niet hoe moeilijk het is om met een reus te vechten.”

David antwoordde: “Het is helemaal niet moeilijk. Ik heb al met beren en leeuwen gevochten. Die wilden de schapen van onze vader stelen.”

“Breng hem naar koning Saul”, zeiden de andere soldaten.

“Hij heeft met beren en leeuwen gevochten. Laat hem het ook proberen tegen de reus Goliath.”

“Deze jongen wil tegen de reus vechten”, zeiden ze tegen de koning.

Saul had niemand anders die het wilde opnemen tegen de reus.

“Weet je zeker dat je hem aankan?”, vroeg hij aan David.

“Met de hulp van God zeker wel. Ik zal de reus een lesje leren”, zei David zelfverzekerd tegen koning Saul.

“Vooruit dan”, zei koning Saul. “God zal je helpen, zoals hij je hielp bij de beren en leeuwen.”

“De Here God zal me de wijsheid geven om deze reus verslaan”, verzekerde David hem nogmaals.

Het lukte David niet om te lopen met zware soldatenkleren. Hij pakte zijn slinger en vijf kleine stenen. Dat was zijn wapentuig. Hiermee zou hij de reus verslaan. Zo hield hij ook roofdieren weg bij de schapen van zijn vader.

De grote reus Goliath en de kleine David stonden tegenover elkaar. De reus boog zich voorover om David goed te kunnen zien.

“Waar hebben jullie dit ventje vandaan? Hij kan niet eens een schild tillen”, schaterlachte hij.

Terwijl de reus Goliath voorover leunde, legde David een steen in zijn slinger. Hij schoot de steen precies raak tegen de zwakke plek van de reus op zijn voorhoofd. Goliath had die aanval niet verwacht. Hij viel voorover. David kon net op tijd vanonder hem wegrennen. De hele grond trilde van het gewicht van de reus. De soldaten van Israël zagen dat de reus verslagen was. Het vijandig leger sloeg op de vlucht. De strijd was nu snel gewonnen. Iedereen prees David om zijn dapperheid en zijn geloof in de God van Israël.

Jezus Christus is erg belangrijk voor christenen. Hij wordt door hen gezien als de zoon van God en de redder van de mensheid. Ook in het leven van niet-christenen is de invloed van Jezus Christus merkbaar. Zo begint de jaartelling bij zijn geboorte. In het jaar 2000 was dat 2000 jaar geleden. Ter ere van zijn geboorte wordt er over de hele wereld kerstfeest gevierd. In de meeste landen is dat een vrije dag. Dit verhaal gaat over zijn geboorte.

Aan het begin van onze jaartelling woonde er een jonge vrouw in Nazareth. Dat was een stad in het land Judea in het Midden-Oosten. Maria was haar naam. Zij was verloofd met Jozef. Hij was timmerman. Ze woonden nog niet samen. Op een dag kwam de engel Gabriël bij Maria. Deze engel was door God gestuurd. "Wees gegroet, Maria", zei de engel. "U bent gezegend. U zult een kindje krijgen van de Heilige Geest. Hij is de zoon van God. Hij zal koning worden van de Joden wanneer hij groot is."

Maria was heel blij met het bezoek van de engel. "Ik zal precies doen wat de Here God van mij vraagt", antwoordde ze.

Toen vertrok de engel. Ook Jozef kreeg in een droom de opdracht om goed te zijn voor Maria en de baby.

"U moet met Maria trouwen en de baby Jezus noemen", hoorde Jozef een engel zeggen in zijn droom. Jozef begreep dat het om een opdracht van God ging. Hij besloot ook precies te doen wat aan hem was gevraagd. Hij trouwde met Maria en wachtte samen met haar op de baby.

Toen Maria hoogzwanger was, begon in hun land een volkstelling.

Iedereen moest zich laten registreren in de plaats waar zijn familie vandaan kwam. Dus vertrokken Jozef en Maria naar de stad Bethlehem. Daar kwamen zij oorspronkelijk vandaan.

In Bethlehem was het erg druk. Maria en Jozef zochten naar een plek in een herberg. Ze wilden uitrusten. Ze waren heel moe van de dagenlange tocht. Nergens was er plek.

Overall was al vol met andere gasten die ook voor de telling naar Bethlehem waren gekomen. Het was al avond toen ze bij een herberg aan de rand van de stad kwamen. Ook daar was er geen kamer vrij. Besluiteloos stonden ze buiten de herberg. Maria kon niet meer. Toen kreeg Jozef een idee. Vlak bij de herberg was er een stal. Daar was het droog. Er was nog plaats in het stro. Zo sliepen Maria en Jozef tussen de dieren.

Die nacht werd Jezus geboren. Maria wikkelde hem in doeken. Ze hadden geen wieg. Jozef pakte een lege voederbak en maakte die schoon. Zachtjes legde Maria haar kindje in de kribbe.

Vlak in de buurt waakte een groep herders over hun kudde. Ineens werden ze omgeven door een stralend licht. Een engel zei tegen hen: "Vandaag is een koning geboren. Jullie zullen een pasgeboren kind vinden. Het is in doeken gewikkeld. Het ligt in een kribbe."

Toen verschenen er nog meer engelen. Ze zongen: "Eer aan God in de hemel. Vrede op aarde voor alle mensen die hij liefheeft."

De herders gingen naar Bethlehem. Daar zagen ze een stralende ster boven de stal. Binnen troffen ze Maria en Jozef aan. Er lag een kind in een voederbak. Het was precies zoals de engelen gezegd hadden.

De ster boven de stal gaf zoveel licht dat hij ook opgemerkt werd door drie wijzen. Ze kwamen uit naburige landen in het oosten.

"Dat is de ster van de pasgeboren koning van de Joden", zeiden ze.

"Wij moeten naar hem toe om hem eer te bewijzen."

Ze reisden naar Jeruzalem. Vandaar gingen ze naar Bethlehem. De ster wees hun steeds de weg. Zo kwamen ze bij de stal. Ze knielden voor het kind in de kribbe. Ze brachten geschenken die in die dagen aan een koning werden gegeven: goud, wierook en mirre.

De wijzen hadden eerst koning Herodes van Judea bezocht. Hij woonde in Jeruzalem. Hij hoorde van hen het nieuws over de nieuwe koning.

Hij was verbaasd, want hij was koning. Zijn zoon zou hem opvolgen. Hij vroeg de wijzen om hem op de hoogte te brengen van de plek waar de nieuwe koning was geboren. Maar de drie wijzen werden in een droom gewaarschuwd dat Herodes slechte plannen had.

“We moeten de babykoning beschermen”, zeiden de wijzen tegen elkaar. Ze gingen niet terug naar Herodes. Ze reisden in het geheim terug naar hun landen.

Toen de slechte koning Herodes doorhad dat de drie wijzen hem te slim af waren geweest, werd hij heel boos. Hij schreeuwde van woede.

“Niemand kan mij van mijn troon verdrijven. Zeker een baby niet. Ik zal wel met hem afrekenen.”

Niemand durfde koning Herodes te vertellen waar de babykoning was geboren. Iedereen hield zich muisstil.

“Wacht maar! Niemand wil vertellen waar de babykoning is, toch? Dan laat ik alle kleine jongens doodmaken”, zei Herodes.

Hij dacht dat iemand het nu wel zou vertellen. Maar de mensen hielden hun lippen stijf op elkaar. Toen gaf Koning Herodes opdracht om alle jongens van 0 tot 2 jaar te doden. Het was een verschrikkelijk bevel. In de huizen hoorde je de mensen schreeuwen en gillen als hun kind werd weggehaald.

Maar Jozef had al gedroomd over de plannen van koning Herodes. God vertelde hem om te vluchten. Jozef en Maria vluchtten met Jezus naar een ver land dat Egypte heet. Daar bleven ze tot de dood van Herodes. Jozef kreeg na jaren weer een droom. Daarin werd verteld dat Herodes was gestorven. Hij moest terugkeren naar zijn land. Toen keerde hij met Maria en Jezus terug naar Nazareth. Op latere leeftijd begon Jezus daar te prediken. Vandaag de dag geloven meer dan 2 miljard mensen op de wereld dat hij de zoon van God is.

Les 12

De barmhartige

De stad Jericho ligt in het Midden-Oosten. Het is de oudste stad in de wereld. Er wonen nog steeds mensen. Het was vroeger een drukke handelsplaats op de karavaanroute tussen de steden Galilea en Jeruzalem. In het Midden-Oosten zijn er veel woestijnen. Reizigers moeten vaak door droge gebieden trekken om van de ene plaats naar de andere te gaan. Bij Jericho zijn er oases met drinkwater en heerlijk fruit. Mensen wilden vroeger graag in Jericho zijn om uit te rusten, voordat ze verder trokken.

Op een dag kwam een joodse wetsgeleerde om raad bij Jezus. De geleerde vertelde aan Jezus dat er in de joodse wet staat dat mensen evenveel van hun naaste moeten houden als van zichzelf.

“Maar wie is precies mijn naaste?”, vroeg de geleerde. “Is dat mijn buurman en mijn familie? Zijn het mijn vrienden? Zijn het al mijn joodse geloofsgenoten?”

Jezus gaf antwoord door een parabel te vertellen. Dat is een verhaal waar je een wijze les uit kan leren. Hij vertelde de parabel van de barmhartige Samaritaan.

De bergweg naar de stad Jericho was niet zonder gevaar. Vaker werden mensen beroofd op die beruchte bergweg. Vooral in de avonduren waren boeven actief. Op een dag haastte een jood zich naar de stad. Hij had oponthoud gehad met zijn rijdier. Hij wist dat de weg gevaarlijk was als het donker werd. De zon ging al onder. Het was nog een flink eind naar de stad. De rovers hadden hem echter al in de gaten. Ze hielden hem aan.

“Geef me je geld”, dreigden de rovers.

Ze waren bewapend met messen, knuppels en zwaarden.

Samaritaan

De jood verweerde zich. Hij had hard gewerkt voor zijn geld.

“Nee, ik geef jullie niks!”

Toen sloegen de rovers de jood halfdood. Ze pakten al zijn geld af.

Ze namen zijn rijdier mee. De man bleef zwaargewond op de weg

liggen. Niemand wist precies hoe deze jood heette. De rovers hadden

hem zodanig mishandeld, dat hij er onherkenbaar bij lag.

Zijn kleren waren gescheurd en met bloed bedekt. Zo bleef hij de hele nacht liggen.

De volgende dag zagen verschillende voorbijgangers de man liggen. Maar ze deden niets. Ze hadden te veel haast om op hun bestemming te komen.

Een joodse priester ging langs. Hij hoorde de man kreunen van pijn. Hij zag zijn bebloede kneuzingen. Toch bood hij geen hulp. Hij liep met een grote boog om de arme man heen. De priester moest naar de synagoge. Hij wilde niet laat zijn voor de sabbatdienst. Zijn mooie kleren mochten niet vies worden. Het paste niet om met vuile kleren een dienst te leiden. De sabbatdienst was voor hem veel belangrijker dan een naaste in nood.

Vervolgens ging een Leviet langs. Levieten zijn vrome mensen die vroeger werkten in de synagoge. De Leviet zag dat de gewonde man veel bloed verloor. Hij begreep dat de man slachtoffer was van een brute roofoverval. Maar ook de Leviet wilde vlug bij de synagoge zijn. Ook hij wilde de sabbatdienst niet missen. Hij had geen tijd om zijn naaste van de weg te halen. Die had maar voor zijn eigen veiligheid moeten zorgen.

Tenslotte ging een rijke koopman voorbij. Hij was op weg met goederen. Die zou hij verkopen in Jericho. Hij had afspraken met handelaren daar. Hij wilde de goederen zo snel mogelijk leveren. De rijke koopman was een Samaritaan. In die tijd leefden de Joden en Samaritanen in vijandschap met elkaar. Maar de rijke koopman had medelijden met de gewonde jood. De man was bewusteloos geraakt. Het leek erop dat hij niet lang meer te leven had. De rijke koopman kon het niet over zijn hart verkrijgen om de jood te laten liggen. Hij stapte van zijn ezel. Hij pakte zijn veldfles en goot wat water tussen de lippen van de bewusteloze man. Hij was blij toen de man begon te kreunen. Het was voor hem een teken van leven. Snel nam hij een doek uit een van zijn tassen. Hij maakte die nat met water uit zijn veldfles. Hij begon de wonden te verschonen. Daarna scheurde hij een laken in repen. Daarmee verbond hij de wonden. Vervolgens hees de barmhartige Samaritaan de gewonde man op één van zijn ezels. Ze gingen voetje voor voetje vooruit.

Geduldig begeleidde hij de ezel naar een herberg. Daar kreeg de gewonde jood medicijn op zijn wonden en schone kleren. De Samaritaan vroeg de waard van de herberg om een bed voor de jood klaar te maken. De jood was zwak. Hij zou een paar dagen nodig hebben om bij te komen van zijn verwondingen. De rijke koopman moest verder. Hij had zaken te regelen in de stad. Hij gaf de waard van de herberg geld. Hij vroeg hem voor de zieke jood te zorgen, totdat hij beter was. Hij beloofde dat hij terug zou komen, als hij zijn zaken had geregeld.

“Wie heeft de wet nageleefd?”, vroeg Jezus aan de wetsgeleerde.
“Niet de joodse priester”, zei de wetsgeleerde, “en ook niet de Leviet. Niet de mensen die deze wet zouden moeten kennen. Ze hebben niet omgekeken naar hun naaste.”

“Wie dan wel?”, vroeg Jezus verder.

“Het was een barmhartige Samaritaan. Samaritanen kennen eigenlijk de wetten van de joden niet. Hij heeft de wet van zijn hart gevolgd.”
De wetsgeleerde begreep dat een naaste ook een vreemde persoon kan zijn. Als een persoon in nood is, moet je niet kijken naar zijn geloof of ras. Je moet zonder onderscheid des persoons hulp bieden.

Een paar dagen voordat de paasvakantie begon, vertrok mijn broer met zijn vrouw voor vakantie naar het buitenland. Ik moest op hun huis letten. Na school ging ik eerst thuis eten en uitrusten. In de middag fietste ik naar mijn broers huis. Ik kon daar rustig studeren. We hadden repetitieweek op school. Ik wilde een goed paasrapport thuisbrengen, dus ik deed mijn best.

Maar alleen maar achter de boeken zitten is ook niet goed. Op de derde middag besloot ik in de tuin te gaan werken. Ik schoffelde, tjapte, plukte de rijpe tomaten en at wat birambi's met zout. De birambiboom hing vol. Ik kon mijn hart ophalen. Terwijl ik vlak bij de achtermuur van het erf wat onkruid wegtrok, hoorde ik kinderstemmen aan de andere kant.

"Raap die dingen op", krijste een meisjesstem.

"Nee, ik doe het niet", zei een mopperende jongensstem.

"Ik zeg, doe dat ding, anders ga ik je slaan", schreeuwde het meisje.

De jongen zei een paar vieze woorden tegen het meisje.

"Wat zeg je daar met je mond? Je bent niet goed, nò?"

Ik hoorde het geluid van klappen. Even later rende het jongetje gillend om zijn moeder weg.

"Ma-a-a-a-a, Lucie nak' mi, waaha-haha."

In gedachten zag ik die kaksi Lucie voor me, potig als een bokser, ongenadig fel.

Twee dagen later besloot ik direct na het eten naar het huis van mijn broer te fietsen, omdat ik daar beter kon uitrusten. Thuis was het zo druk. Bij het huis van mijn broer aangekomen, deed ik de poort open. Ik liep met mijn fiets aan de hand het erf op. Vlak bij de birambiboom zette ik mijn fiets op staander. Ik had trek in een jonge birambi. Maar toen zag ik naast de stam van de boom een emmertje dat voor de helft gevuld was met birambi's. Met een ruk keek ik omhoog. Ergens daarboven zag ik tussen de takken iets bewegen.

"Kom naar beneden, ik heb je gezien", zei ik op strenge toon.

Ik zag magere beentjes naar beneden komen en daarna hoorde ik een

birambiboom

plof. Naast mij stond een meisje van tien of elf jaar. Haar bloes was gevlekt en haar versleten short had een scheur.

“Hoe heet je?”, vroeg ik.

Ze keek naar de grond. Ik zakte op mijn hurken zodat mijn hoofd iets lager dan het hare kwam. Ze draaide haar hoofd opzij. Waarom ontweek zij mij?

“Kijk me aan, meisje, ik praat tot je”, zei ik boos.

Dat hielp, want langzaam draaide ze haar hoofd in mijn richting. Ik keek in een brutaal meisjesgezicht. Haar wilde zwarte krullen staken alle kanten uit.

“Hoe heet je?”, vroeg ik weer.

“Lucie”, antwoordde ze.

Ik herkende direct de stem van die kaksi Lucie.

“Wat deed je in die boom?”

“Ik plukte birambi's voor mijn moeder. Ze zet ze op azijn en verkoopt ze.”

“Weet je moeder dat je hier bent?”

“Nee, ze had geen birambi meer, dus dacht ik om een paar te plukken.”

“Kon je niet eerst vragen?”

“Niemand was thuis.”

“Dan had je gewacht tot er iemand was. Nu ben je komen stelen, weet je dat?”

Ze zei niets, maar keek weer een andere kant op.

“Moet ik je vader gaan zeggen?”

“Ik heb geen vader. Hij is weggegaan.”

Ik voelde mijn woede wegzinken en het speet me dat ik haar zo hard had aangepakt. Ik bekeek haar nauwkeuriger. Zoals ze er daar bijstond, zou je niet verwachten dat ze zo kaksi was. Op haar knie zag ik een vuile, etterende schaafwond waar kleine vliegjes omheen zwermde.

“Wat is daar gebeurd?”

“Ik ben gevallen.”

“Heb je die wond niet ontsmet?”

“Ontsmet?” Ze keek me vreemd aan.

“Kom mee, dan zal ik het voor je doen”, zei ik.

Ze twijfelde. Wat zou ik gaan doen?

“Ik ga een mooie pleister erop plakken.”

Haar ogen kregen lichtjes toen ze dat hoorde. Dat wilde zij wel. Ik haalde de jodiumfles en een pluk watten en begon de wond schoon te maken. Ik moest het ruw doen om alle gedroogde vuiligheid eruit te halen. Het brandde haar, maar ze hield zich goed.

Toen de wond schoon was, liet ik haar een grote pleister zien. Ze glunderde toen ik de pleister over haar knie plakte.

“Dank je wel”, zei ze zacht.

Ze keek rond in de keuken. Op de tafel lagen een paar eieren die ik later met brood wilde eten.

“Je gaat Pasen vieren, nò?”

Eerst begreep ik haar niet, maar toen zag ik dat ze naar de eieren keek.

“Nee, die eieren zijn om te bakken. Maar je hebt gelijk. Met Pasen kleuren mensen hardgekookte eieren en die verbergen ze dan.”

“Waarom doen ze dat?”, vroeg ze.

“Uit een ei komt toch een kuikentje? Dat is nieuw leven. En in de paastijd is de Here Jezus aan het kruis gespijkerd totdat hij stierf. Later is hij weer levend geworden, net zoals uit een ei leven komt.”

“Oo”, zei ze.

“Ga je ook Pasen vieren met eieren?”, vroeg ik.

Ze keek naar de grond.

“Nee”, zei ze, “m’n moeder heeft geen geld om zoveel eieren te kopen.”

“Wel... luister, overmorgen is het Pasen. Morgenmiddag breng ik vijf eieren voor jullie om Pasen te vieren.”

“Echt waar?”, vroeg ze opgetogen.

“Ja, maar dan moet je me wel twee dingen beloven.”

Ze keek me in spanning aan.

“Ten eerste moet je je broertje niet om de haverklap slaan. Wees een beetje liever voor hem. Ten tweede kom je niet zomaar aan die birambiboom, maar moet je eerst vragen. Afgesproken?”

“Ja, is goed”, zei ze verlegen. Even later huppelde ze opgewekt naar de boom, nam haar emmertje met birambi’s en riep haar broertje.

“Bento, Bento, waar ben je?”

Bento zijn hoofd verscheen boven de muur.

“Jo lummel, kon.....”

Ze stopte, ze dacht aan haar belofte.

“Neem die birambi’s, breng voor mama”, zei ze daarna op rustige toon.

Ze hees zich op, zat op de muur, draaide zich zittend om, en stak haar hand op. Ik deed hetzelfde. Een plof en ze was verdwenen.

Dit jaar waren de kinderen van Mara's klas aan de beurt om hun eerste heilige communie te doen. Aan het begin van het schooljaar kregen ze een formulier van de juf. Ze zei dat hun vader of moeder het moest invullen. De kinderen die hun eerste heilige communie wilden doen, moesten één keer in de week les volgen in de kerk. Mara wilde graag naar les. Vorig jaar had haar nichtje Linda communie gedaan. Ze had toen een mooie witte jurk aan. Op haar hoofd had ze een kroontje. Het was een mooi feest in de kerk en later ook bij Linda thuis. Mara had het formulier gelijk afgegeven aan mama. "Je moet het tekenen", zei ze. "Morgen wil de juf het terug."

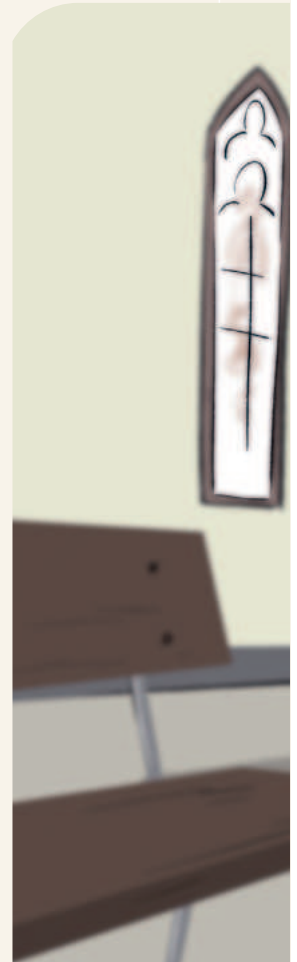
"Weet je wel wat communie is?", vroeg mama haar. "Dan ga ik een mooie witte jurk aantrekken en witte handschoentjes", zei Mara.

Mama lachte. "Jazeker", zei ze, "maar communie is veel meer dan dat. Communie heeft te maken met ons geloof in Jezus Christus. Hij heeft zijn leven gegeven voor de mensen op aarde. Dat zal je wel allemaal nog wel horen. Daarom moet je naar die lessen in de kerk."

Mara volgde ijverig alle lessen. Ze leerde veel over Jezus Christus. De leidster vertelde dat Jezus wilde dat de mensen elkaar lief moesten hebben. Ze legde ook precies uit wat de kinderen moesten doen bij de ceremonie van de eerste heilige communie. Op de laatste lesdag stelde ze vragen. "Wie kan mij vertellen waarom jullie communie doen?"

Mara stak haar vinger op.

"Wij doen communie om dichterbij God te komen. Het wordt de eerste keer dat wij een maaltijd met Hem zullen delen. We krijgen dan een hostie."

communie

“Dat heb je mooi gezegd”, complimenteerde de leidster haar.

“Wie kan mij vertellen wat de hostie precies is?”, vroeg de leidster verder. Dit keer gaf Rudi het antwoord.

“Een hostie is een rond plat schijfje. Het is van een speciaal soort meel gemaakt. Het staat symbool voor het lichaam van Christus. Hij heeft zijn leven gegeven voor de mensheid. Daarvoor is hij gestorven aan het kruis.”

“Ja”, zei de leidster. “De pater gaat zondag de hostie op jullie tong leggen. Dat herinnert ons aan het Laatste Avondmaal. Dat was de laatste maaltijd die Christus had voordat hij stierf aan het kruis.” Mara wist het ook allemaal. Ze hadden dat allemaal geleerd tijdens de lessen in de kerk. Ze was de Here Jezus heel dankbaar. Samen met de leidster pakten ze nog de levensmiddelenpakketten in. Alle kinderen hadden levensmiddelen gebracht. Die zouden worden afgegeven aan mensen die het nodig hadden. Zo wilde Jezus het. De kinderen moesten leren om hun naasten lief te hebben. Ze moesten ook arme mensen helpen.

De prachtige communiejurk van Mara was al dagen van tevoren klaar. Elke keer als ze ernaar keek, werd ze blij. De jurk was wit natuurlijk. Mara had gevraagd of ze bloemen in haar haren mocht. Ze wilde geen kroontje. Ze vond bloemen veel mooier dan een kroon. Mama had kleine, groene bloemen gevonden. Die kleurden goed bij haar zwarte haren.

Op de dag zelf, het was een zondag, stond Mara heel vroeg op. Mama had haar wekkeralarm aangezet. Zo kon ze zich niet verslapen. Ze ging snel baden en haar tanden poetsen. Ze trok een jurk aan, niet haar mooie jurk, want daar mochten geen vlekken op komen. De mooie jurk zou ze later aantrekken.

Ze rook de lekkere fiadu kuku die haar moeder speciaal voor haar had gebakken. De koek stond op tafel, net uit de oven.

“Goedemorgen mama”, zei Mara.

“Dag mi gudu. Heb je goed geslapen?”

“Ja, maar ik ben een beetje zenuwachtig, want ik wil geen fouten maken tijdens de ceremonie in de kerk.”

“Met Gods wil zal het wel lukken”, stelde mama haar gerust.

Mara’s vader en haar broertje kwamen de keuken binnen. Mama zette nog een bord met pannenkoeken en honing voor hen neer. Samen smulden ze van het ontbijt. Toen was het tijd om de jurk aan te trekken. Mara sprong op. Ze ging met mama naar haar kamer. De jurk en de bloemen waren op haar bed uitgespreid. Witte handschoentjes lagen op het kussen. Witte schoentjes stonden naast het bed. Mara wilde haar haren los hebben. Mama zette de bloemen met haarspelden vast.

“Moi misi”, riep ze.

Mara bewonderde zichzelf in de spiegel. Mama maakte snel een paar foto's met haar mobiel. Zij, papa en Vincent zouden nog de hele dag foto's maken. Het was dan ook een heel bijzondere dag.

Bij de kerk was het behoorlijk druk. Papa kon met moeite een parkeerplaats vinden. Vanuit de auto zag Mara een paar van de andere kinderen die ook ter communie zouden gaan. Ze waren net zo prachtig gekleed als zichzelf. Ze wilde naar ze toe rennen, maar ze moest geduld hebben tot papa de auto had geparkeerd.

De communicantjes moesten zich aanmelden bij hun juf. Ze wilde hun nog de laatste instructies geven. Vanuit de parochiezaal moesten zij naar de kerk lopen. Daar hadden de andere kerkgangers alvast plaats genomen. Voor de groep liep een misdienaar met een groot kruis. Dan volgden de kinderen twee aan twee. Naast hen liepen de leidsters. Na de kinderen kwam de pater en de andere misdienaars. De ouders sloten de stoet.

In de kerk werd het kruis in zijn staander geplaatst. De collectebakjes werden op het altaar gezet. De kinderen mochten op de eerste bank gaan zitten.

De dienst verliep vlekkeloos. Niemand maakte fouten en iedereen kreeg de hostie netjes op de tong. De pater drukte ze allemaal op het hart om de kerk te blijven bezoeken. Na afloop van de dienst kreeg eenieder koek en soft. Thuis kreeg Mara nog bezoek van oma, opa, tantes, ooms, nichtjes, neefjes en een paar vriendjes. Allemaal kwamen ze haar feliciteren met deze bijzondere dag.

“Meneer, koopt u lucifers?”

Bevend reikte het meisje de man, die uit de schoenenzaak stapte, een doosje lucifers aan.

“Gowe, pikin!”, snauwde de man. “Ik heb haast.”

Verschrikt deed Sucy een paar stappen achteruit. Het was de avond voor Kerst. In de stad was het gezellig druk. De mensen deden hun laatste kerstinkopen. Overal hoorde je vrolijke kerstmuziek. Sucy had gehoopt een paar dozen lucifers te kunnen verkopen, maar niemand had nog iets bij haar gekocht. Zonder geld durfde ze niet naar huis terug te keren. Dan wachtte haar een flink pakslaag van haar vader. Hij kon heel driftig worden, vooral als hij dronken was.

Een jonge moeder liep voorbij. Ze had een kleuter op de arm en een jongetje van zes jaar naast zich.

“Mevrouw”, zei Sucy aarzelend, “koopt u een doos lucifers van mij?”

De vrouw hoorde haar niet. Het jongetje keek om.

“Mama, kijk dat meisje in die vieze jurk”, wees hij. “Kijk, ze huilt!”

De moeder greep zijn hand en trok hem mee.

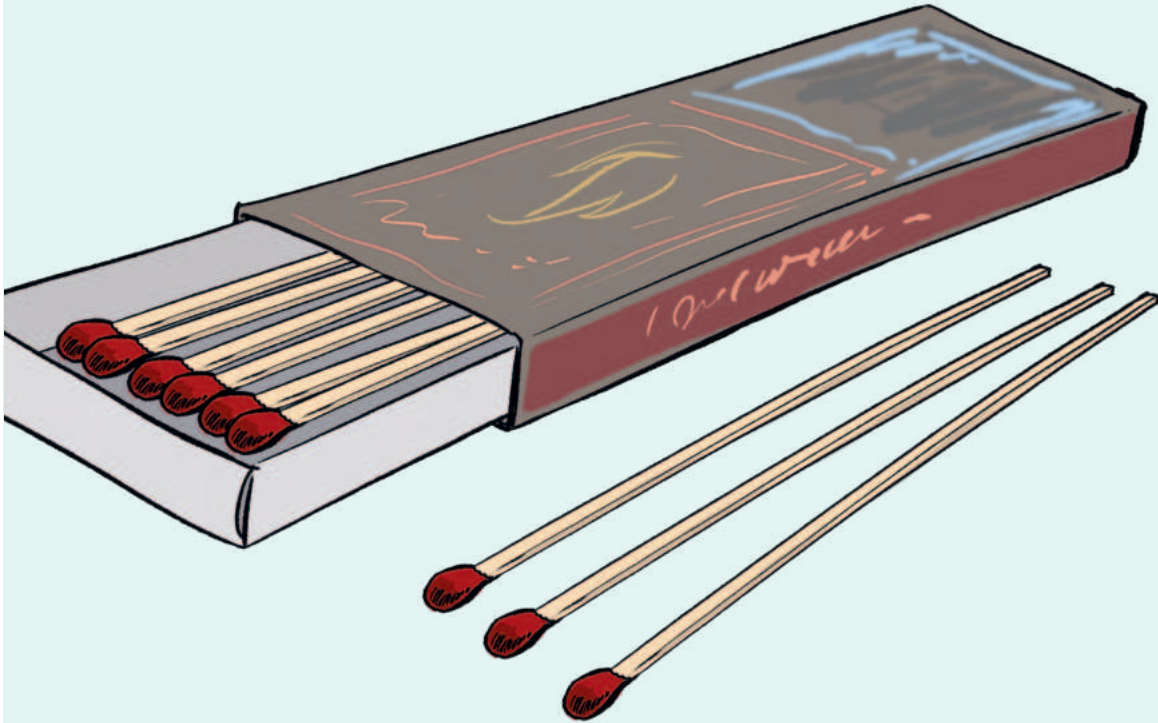
“Kijk voor je”, zei ze streng. “Straks val je languit op de grond! Kom, het wordt al donker en het lijkt te gaan regenen!”

Sucy zag inderdaad wat fijne motregen in het licht van de straatlampen. Ook dat nog! Haar lucifers mochten niet nat worden!

De straten in de stad waren verlaten. De winkels waren gesloten. De regen kwam met bakken neer. Een gure wind stak op. Sucy rilde. Het dunne katoen van haar oude jurk bood weinig bescherming tegen de koude avondlucht. Langzaam nam ze een doosje met lucifers uit de tas. Met bevende vingers maakte ze de doos open. Gelukkig, de lucifers waren droog gebleven. Ze pakte een luciferstokje en streek het aan. Woesh!

Een vlammetje sprong op. Ze voelde de warmte in haar vingers. In het schijnsel van de vlam zag ze een warm, rokerig vuur. Het leek op oma's vuur van boyti. Dat maakte ze 's avonds om de muskieten te verdrijven.

luciferstokjes

Ze was gelukkig geweest met oma in het houten huisje op boyti. Maar op een dag nam haar vader haar mee naar de stad. Sucky's oma had haar op boyti willen houden. Haar vader vond dat ze moest helpen geld verdienen. Sucky stak haar handen uit naar het vuur om zich te warmen. Het vlammetje doofde. Het vuur was weg.

De regen werd minder, maar Sucky bibberde nog steeds. Het moest al heel laat zijn. Bevend pakte ze nog een lucifer en streek die aan. Woesh!

Het licht van de vlam scheen helderder dan de vorige. Sucky's ogen werden groot. Ze zag in het huis aan de overkant een mooi gedekte tafel. Op een wit tafellaken stonden de heerlijkste gerechten. Van pom en pastei tot grote stukken gebakken anyumâra en schalen gevuld met verschillende groenten zoals kousenband, pompoen, amsoi en bonen. Wat rook het allemaal lekker, net als bij het restaurant dat ze elke dag passeerde als ze haar lucifers ging verkopen. Oh, wat had Sucky een honger! Hola, een geroosterde kip van de tafel stak parmantig de straat over. Sucky strekte haar handen uit...maar weer doofde het vlammetje en het beeld van de mooie gedekte tafel was weg.

"Ik doe nog een luciferstokje aan", zei ze tegen zichzelf.
Woesh!

Daar zag ze een versierde kerstboom staan. Deze boom was groter en mooier dan de kerstboom die ze in de etalage van de grootste winkelzaak in de stad had gezien. Het was niet versierd met kerstlichtjes, maar met echte kaarsjes. Op de top van de boom zat een kleine, witte engel, die naar haar glimlachte. Aan de takken hingen cadeautjes in kleurig papier verpakt en verschillende koekjes en snoepgoed. Oh, wat was het allemaal mooi. Sucky stak haar hand uit om een koekje te pakken...maar weer doofde het vlammetje. Ze zag de brandende kaarsen opstijgen naar de hemel en plotseling waren er alleen sterren te zien. Een van de sterren viel en maakte een lange lichtstreep aan de hemel. Sucky dacht aan haar oma, die na haar vertrek naar de stad was gestorven.

"Als je een ster ziet vallen, dan stijgt er een ziel naar de hemel", had oma haar verteld. Een traan gleed over Sucky's wang. Wat miste ze haar lieve oma, die zoveel van haar gehouden had. Sucky zakte neer op de grond. Ze rilde van de kou. Ze kreeg een flinke hoestbui en ademde moeilijk. Ze dacht aan de fijne tijd die ze samen op boyti hadden doorgebracht. Oh, wat zou het toch fijn zijn om weer bij haar oma te zijn. Ze streek nog een lucifer aan. Haar oma verscheen in het licht van de vlam. Wat zag ze er mooi uit met haar witte koto aan en puntig gevouwen angisa op haar hoofd.

"Oma!"

Sucy strekte haar armen naar haar grootmoeder uit.

“Neem me mee, alsjeblieft. Straks gaat het vlammetje uit en dan ben je weer weg, net als het vuur, de geroosterde kip en de prachtige kerstboom!”

Ze streek haastig het ene luciferstokje na het andere aan, alleen maar om haar lieve oma te blijven zien. De vlammetjes verspreidden een helder licht.

“Kom, mijn lieve kleine Sucy”, zei oma. Ze glimlachte. “Ik ben je komen halen.”

Ze nam het kleine meisje in haar armen. Samen stegen ze, omringd door een stralend licht, op naar de hemel, waar engelen op hen wachtten.

Op kerstmorgen vonden de eerste kerkgangers het levenloze lichaam van het kleine meisje op straat. Om haar heen lagen de opgebrande resten van de luciferstokjes verspreid. Wat erg, vonden de mensen. Heeft niemand dit arme kind gezien? Ze moet het heel erg koud hebben gehad en geprobeerd zich te warmen aan de vlammetjes van de luciferstokjes. Niemand wist dat de oma haar kleinkind was komen halen om haar mee naar de hemel te nemen. Ze vierden beiden het kerstfeest met de Here God in het paradijs!

Les 16

Hoe Malcolm zijn

Malcolm is een flinke, gehoorzame, tienjarige jongen. Hij doet zijn best op school. Meestal is zijn kamer netjes opgeruimd. Zijn ouders zijn trots op hem. Hij is echt een mama's jongetje. Als zijn moeder inkopen doet, gaat hij graag mee. Dat vindt zijn moeder leuk. Ze geeft hem dan ook vaak kauwgum en chips, Malcolms favoriete snacks. Hij geniet van elk moment van zijn leven.

Echter, op een dag gebeurt er iets vreselijks. Zijn moeder moet in het ziekenhuis worden opgenomen. Malcolm bezoekt haar elke dag. Soms neemt hij een lekker sapje voor haar mee. Maanden gaan voorbij. Zijn moeder wordt niet beter. De artsen doen allerlei testen. Ze kunnen het probleem niet vinden. Ze weten niet precies welke behandeling ze moeten geven.

Malcolm blijft zijn moeder bezoeken, al voelt hij zich machteloos. Hij wenste wel dat hij iets kon doen om zijn moeder beter te maken. Op een dag is hij met zijn vader in het ziekenhuis. Hij staat naast het bed van zijn moeder. Hij kijkt naar de blauwe plekken op haar arm. Ook merkt hij op dat ze mager is geworden. Haar gezicht is ingevallen en haar buik, waar hij zo lekker tegen aan kon kruipen, is plat geworden. De verpleegster komt bij het bed staan. Ze kijkt ook bezorgd. Ze heeft te doen met de kleine jongen.

"Zuster, kan ik een arts spreken?", vraagt Malcolms vader.

De verpleegster roept de arts die zijn ronde doet. Ze gaan in het kantoortje van de zusters zitten.

Arts: "Meneer, waarmee kan ik u helpen?"

Vader: "Mijn vrouw is al maanden opgenomen. Het lijkt maar niet te gaan. Wat kunt u me vertellen?"

Arts: "We zijn nagegaan wat er mis kan zijn. Haar urine, bloed en ontlasting hebben we onderzocht. We hebben haar hart en andere organen gecheckt met een MRI-scan. Helaas hebben we het probleem nog niet gevonden."

Vader: "Wat moeten we dan doen? Kunt u misschien een alternatieve geneeswijze uitproberen? Ik heb nimblad meegenomen..."

geloof vond

Arts: "Wij werken volgens de westerse geneeswijze. U bent wel vrij om andere paden te bewandelen. Dat is wel op eigen risico."

Vader zucht: "Goed dokter, dank u."

De verpleegster heeft het gesprek gevolgd. Ze loopt met Malcolms vader terug naar het bed van zijn vrouw.

Verpleegster: "Meneer, ik heb gehoord wat de dokter heeft gezegd. Mag ik u wat vragen?"

Vader: "Ja hoor, doe maar."

Verpleegster: "Bent u gelovig? Heeft u geprobeerd voor uw vrouw te bidden? Weet u dat Gods kracht haar kan helpen."

Vader: "Nee, we zijn allemaal atheïsten."

Verpleegster: "O, kijk hoe verslagen uw zoon erbij zit. Zou ik voor hem en uw vrouw mogen bidden?"

Vader: "Prima, het kan niet erger worden."

De verpleegster vraagt aan Malcolm om te knielen en zijn handen te vouwen. Hij vindt de vraag raar en kijkt naar zijn vader. Die haalt zijn schouders op en dus doet Malcolm maar wat er van hem gevraagd wordt. De verpleegster knielt ook naast het bed en gaat in gebed. Ze vraagt God om hulp voor de zieke moeder en eindigt met 'amen'.

Malcolm: "Met wie sprak u daarnet?"

Verpleegster: "Met de almachtige God."

Malcolm: "Wie is dat? Is hij in de kamer hiernaast?"

Verpleegster: "Nee, dat is onze schepper, die ons allemaal heeft gemaakt. Hij leeft in onze harten. Als je hulp nodig hebt, staat hij voor je klaar. Je kunt altijd met hem praten."

Malcolm is stil als hij naar huis gaat, want hij laat dit alles bezinken. Thuis gaat hij achter de computer zitten en op de zoekwebsite van Google typt hij "schepper" in. Hij krijgt heel veel verwijzingen, maar één resultaat valt hem op. Het komt overeen met wat de verpleegster zei. Hij klikt op de link en begint te lezen. Er zijn zelfs video's over het onderwerp. Hij ontdekt dat verschillende culturen dit onderwerp anders zien.

De volgende dag vraagt hij zijn vrienden op school of ze gelovig zijn. Zijn hindoestaanse vriend zegt van wel. Ook zijn creoolse vriend bevestigt dit. Als andere kinderen horen waarover ze praten, willen ze ook vertellen over hun geloof. Malcolm luistert aandachtig. Hij ontdekt dat de verpleegster een christen is, net als sommige van zijn klasgenoten. Zijn hindoestaanse vriend leeft volgens het hindoeïsme. Sommige klasgenootjes zijn moslims. Een marron-klasgenootje gelooft in de kracht van de natuur. Hij is volgens de winticultuur opgevoed. Een Chinese jongen vertelt dat hij in Boeddha gelooft. De kinderen aanbidden dus allemaal een of meerdere goden.

Dit zijn ook niet dezelfde goden. Hij merkt dat het niet echt iets met ras te maken heeft, want sommige hindoestanen zijn christen en een zwarte jongen zegt dat hij moslim is.

Thuis aangekomen vervolgt Malcolm zijn onderzoek. Hij probeert te ontdekken welke god het sterkst is. Hij kan geen concreet antwoord vinden. Toevallig loopt zijn vader op dat moment langs. Zijn vader vraagt hem waarmee hij bezig is.

Malcolm: "Ik onderzoek verschillende religies."

Vader: "Waarom doe je dat?"

Malcolm: "Omdat ik mama wil helpen. De verpleegster zei dat bidden kan helpen. Maar hoe weet ik of ik tot de juiste god bid. Er zijn zoveel..."

Vader: "Tja, ik kan je niet helpen, want ik heb nooit geloofd in een hogere macht. Ik geloof in mijn eigen kunnen."

Ook dat laat Malcolm bezinken. Hij geeft de hoop echter niet op en zoekt verder op de Googlewebsite. Hij ontdekt dat veel beginselen overeenkomen.

Het is moeilijk om een keuze te maken. Uiteindelijk besluit hij om slechts spiritueel te zijn. Dit betekent dat hij wel gelooft in een hogere macht, maar zich niet beperkt tot een religie. Hij gaat elke dag naar het ziekenhuis om te bidden voor zijn moeder.

Zelfs op dagen waarop het minder goed gaat. Hij gelooft erin dat hij haar zo kan helpen. Uiteindelijk wordt zijn moeder beter. De artsen kunnen het niet verklaren. Malcolms moeder mag na bijna een jaar naar huis. De verpleegster begeleidt hen naar de uitgang van het ziekenhuis. Ze glimlacht en maakt een knipoogje voor Malcolm. “Dank u wel,” denkt hij.

Heel lang geleden regeerde de geliefde koning Dasarath over het rijke land Ayodhya. Op een dag klopte een heilige kluizenaar aan bij zijn paleis.

“Help mij”, verzocht hij. “Ik word gekweld door demonen.”

Koning Dasarath stuurde twee van zijn zonen, Rama en Lakshmana, met de kluizenaar mee. Rama doodde de demonen.

Toen vertelde de kluizenaar dat er in een naburig koninkrijk een wondermooie vrouw woonde. Zij heette Sita. Ze was de dochter van koning Janak. Ze had de huwbare leeftijd bereikt. Koning Janak was in het bezit van de boog van de god Shiva. De man die de boog kon breken, mocht met zijn dochter Sita trouwen.

Rama ging op weg naar het koninkrijk van Janak. Daar stonden lange rijen mannen voor de poort van het koninklijk paleis. Allen wilden ze een poging wagen om de hand van Sita te winnen. Maar de een na de ander droop af. Het was nog niemand gelukt de boog zelfs maar op te tillen. Tenslotte bleven alleen Rama en de tienkoppige demonenkoning Ráwan over.

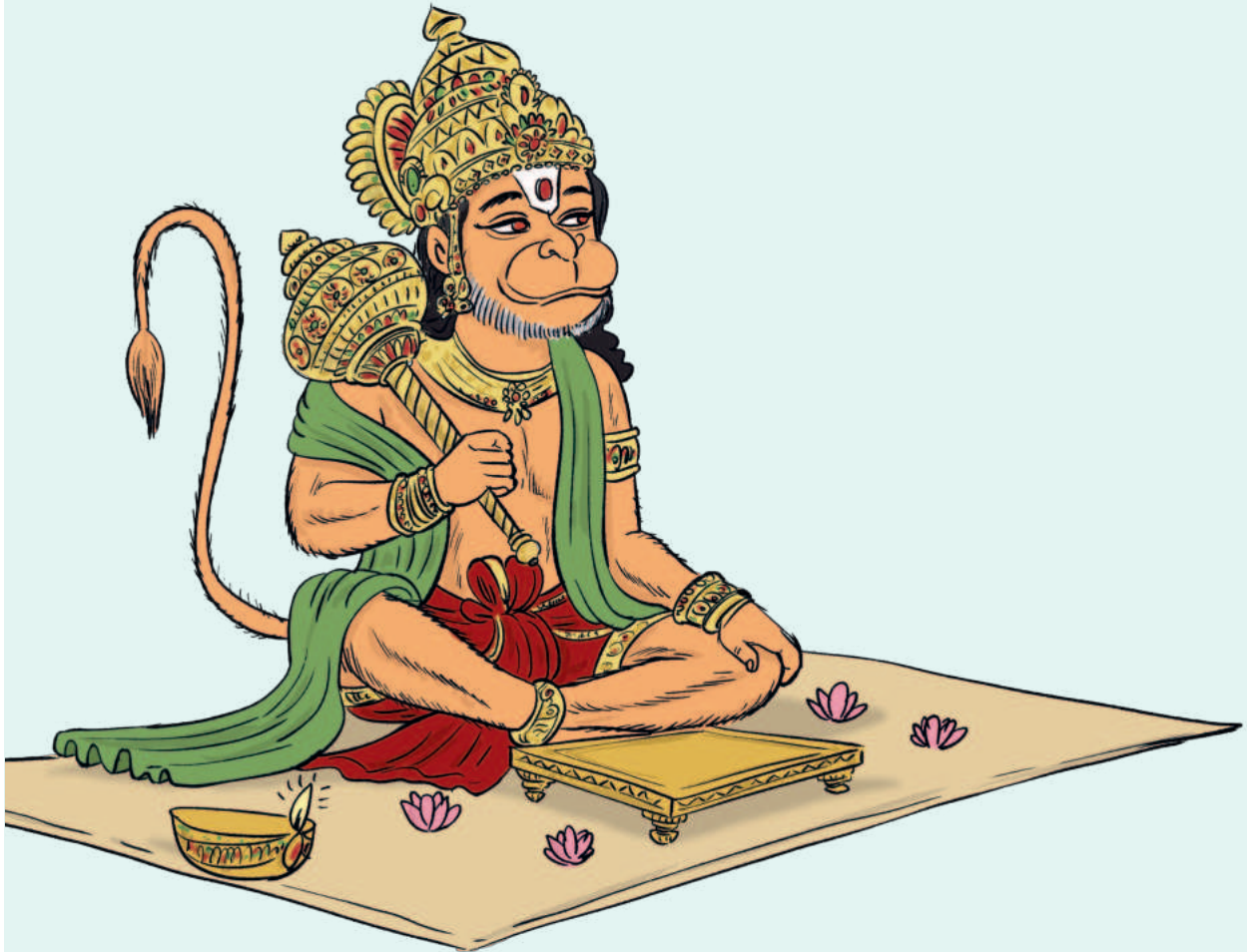
“Ach”, pochte Ráwan, “ga jij maar eerst, want het zal jou toch ook niet lukken.” Ráwan was ijzersterk. Hij kon tien tijgers met één hand doden.

Toen pakte Rama de boog. Zonder enige moeite deed hij wat honderden mannen voor hem niet hadden kunnen doen. Hij tilde de boog op. Op dat moment leek het alsof de bliksem insloeg. De boog viel in twee stukken op de grond. Sita, die al die tijd vanuit een verborgen plek had toegekeken, kwam tevoorschijn. Ze hing bloemenkransen om de hals van Rama.

Woedend keerde Ráwan terug naar zijn rijk.

De bruiloft werd groots gevierd. Na het huwelijk maakte koning Dasarath bekend dat hij afstand wilde doen van de troon. Rama, zijn oudste zoon moest hem opvolgen. Dat was de gewoonte en bij het volk was Rama even geliefd als koning Dasarath.

Alleen de tweede vrouw van koning Dasarath was niet blij.

Ze heette Kaykeyi. Ooit had ze het leven van haar man gered.
“Lieve man”, zei ze. “Herinner je nog dat ik twee wensen mocht doen?”
De koning knikte. “Zonder jou zou ik niet meer in leven zijn. Zeg het maar.”
Kaykeyi haalde diep adem. Toen zei ze: “Ik wil dat onze zoon Bharat jou opvolgt. Rama moet veertien jaar verbannen worden naar het bos.”
De koning was erg verdrietig, maar hij kon zijn eens gegeven woord niet terugnemen. Rama begreep zijn vader.

Hij maakte zich klaar om naar de bossen te vertrekken.

“Ik ga met je mee”, zei Sita.

“Dat kan niet”, protesteerde Rama. “Het is veel te gevaarlijk. Blijf hier. Mijn familie en de bedienden zullen goed voor je zorgen.”

“Zonder jou is mijn leven niets waard”, hield Sita vol, en ze pakte een reistas.

Ook de broers van Rama vonden het verschrikkelijk. Bharat wilde helemaal geen koning worden. Hij plaatste de schoenen van Rama op de troon.

“Als je terugkomt uit ballingschap, zal jij koning worden”, zei hij.

Rama en Sita vertrokken. Ook Lakshmana, die zijn broer en schoonzus niet alleen wilde laten, ging mee. Ze bouwden een hutje, diep in het bos en leefden een tijdje vredig en gelukkig.

Tot Ráwan ontdekte waar ze zich schuilhielden. Het lukte hem om Rama en Lakshmana weg te lokken van de hut. Toen Sita alleen was, greep hij haar. In zijn vliegende strijdswagen bracht hij haar naar zijn koninkrijk. Daar sloot hij haar op in één van de paleistuinen.

Intussen hadden Rama en Lakshmana de hut leeg gevonden. Ongerust zochten ze overal in het bos naar Sita. Tenslotte kwamen ze bij de koning van de apen. Daar ontmoetten ze Hanuman, de goddelijke aanvoerder van het apenleger. “Hanuman, zal het je lukken de verblijfplaats te vinden van Sita?”, vroeg de koning van de apen.

“Ik zal mijn patrouilles erop uit sturen”, beloofde Hanuman.

“Kijk, neem dit mee. Geef het aan Sita als je haar vindt. Dan zal ze weten dat ze je kan vertrouwen.” Rama overhandigde Hanuman een gouden ring.

Niet lang daarna hoorde Hanuman van een vogel dat Sita gevangen werd gehouden op het eiland Lanka. Met goddelijke kracht wist hij de sprong van land over zee naar het eiland van Ráwan te maken. Hij klom over de paleismuren tot in de tuin waar Sita gevangen werd gehouden. Onopvallend slingerde hij zich naar de boom waaronder Sita zat te treuren. Hij liet de ring voor haar voeten vallen.

“Wat is dat?”, schrok Sita. Ze pakte het sieraad op. “Dit is de ring van mijn geliefde Rama. Hoe komt die hier?”

Ze keek naar boven en zag Hanuman in de boom zitten.

“Treur niet meer”, zei hij. “Binnenkort zal Rama je weer in zijn armen sluiten.”

Hanuman had honger, want hij had sinds hij de sprong over zee had gemaakt niet meer gegeten. Hij slingerde zich naar een boom vol rijpe manja's en begon smakkend te eten. Een bewaker merkte hem op.

“Hé, aap. Weet je niet dat je in de tuin van koning Ráwan bent.

Zonder zijn toestemming mag je niet van het fruit eten.”

“Breng me dan naar jullie koning”, zei Hanuman brutaal.

Toen Ráwan hoorde dat een aap zonder toestemming in zijn paleistuin was, en notabene van zijn fruit had gegeten, gaf hij opdracht Hanuman te doden.

“Wacht!”, riep de broer van Ráwan. “Ik weet iets leukers. Laten we hem in brand steken.”

De lijfwachten bonden doeken om de staart van Hanuman, gooiden er olie op en staken ze in brand. Op dat moment rukte Hanuman zich los. Hij sprong het raam uit, en rende over de houten daken van de gebouwen om het paleis. Het duurde niet lang of het paleis en alles eromheen stonden in brand.

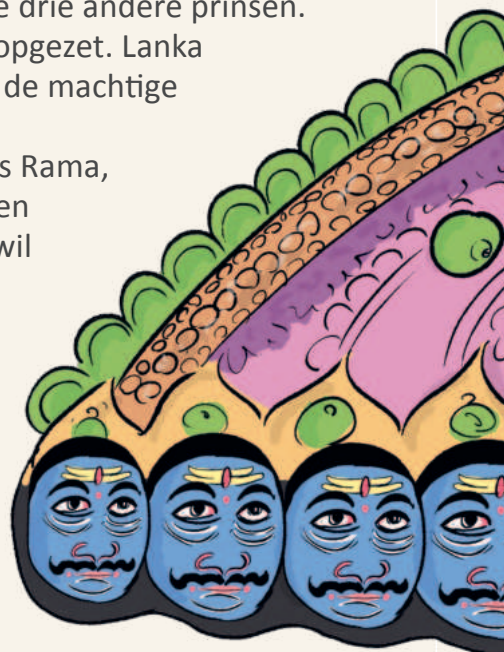
Intussen had het apenleger, gesteund door beren, een brug gebouwd naar het eiland. Er volgde een hevige strijd, waarbij ook Rama zich aansloot. Na vier dagen schoot hij met een regen van pijlen de demonenkoning dood. Sita werd bevrijd. Niet lang daarna keerden ze terug naar Ayodhya, waar Rama alsnog koning werd.

Rishna en Susila zijn trots op hun vader. Báp is de hoofdrolspeler in de Rámlila. Het hindoestaanse toneelstuk wordt ieder jaar opgevoerd op het perceel van meneer Ori. De ene kant van het veld is al klaar. Daar is het koninkrijk Ayodhya. Daar regeert de wijze, rechtvaardige koning Dasarath, de vader van Shri Rama en de drie andere prinsen. Aan de andere kant van het veld wordt Lanka opgezet. Lanka is het rijk van de kwaadaardige koning Ráwan, de machtige tegenstander van prins Rama.

O ja, Rishna en Susila kennen het verhaal. Prins Rama, een incarnatie van de god Vishnu, is bij iedereen in het paleis en bij het volk geliefd. Zijn vader wil dat hij hem als koning opvolgt. Door jaloezie aan het hof gaat dat niet door. In plaats daarvan wordt de edele prins verbannen. Hij moet veertien jaren de bossen in. Zijn beeldschone en lieflijke vrouw Sita en jongere broer Lakshmana gaan mee. Daar wordt Sita ontvoerd door Ráwan. Hij brengt hem naar zijn rijk. Pas na een hevige strijd kan Sita terugkeren naar Rama.

Het terrein zal haast niet te herkennen zijn als het toneelstuk begint. De vlaggetjes zullen wapperen. Er zullen tenten en kraampjes vol lekkere dingen zijn. Vrolijke muziek zal uit de luidsprekers klinken. De spelers zullen onder een van de bomen een plechtige puja houden. Ze zullen Gods hulp vragen voor het welslagen van het stuk.

De hele buurt zal komen kijken, tien dagen lang. Elke namiddag als de schaduwen langer worden en de ergste hitte voorbij is. De mensen zullen blijven komen tot het hele stuk voorbij is, tot ze hebben gezien hoe Ráwan het verloren heeft van Shri Rama... totdat het kwaad in rook en vuur is opgegaan. Ja, letterlijk: want op de laatste dag staat

Ráwan (1)

op het feestterrein een enorm grote pop. Die is gemaakt van takken, houtresten, karton en zwart en rood vliegerpapier. Het is Ráwan, de machtige demonenkoning met zijn tien hoofden. Na veel strijd is hij overwonnen. De pop wordt in brand gestoken. Dan wacht ieder op het moment dat de grote pagara, die in zijn buik verborgen is, met oorverdovend geknal uit elkaar spat.

De meisjes gaan naar de oude loods van meneer Ori. Er staan kisten en dozen met alles wat bij de Rámlila gebruikt wordt: kostuums, versieringen, vechtknotten, maskers. Rishna en Susila kijken in de kist met maskers en versieringen. Het duurt niet lang of er staat een kleine Ráwan in de loods, in zwart en rood gekleed en met een zwaar masker op het hoofd. Met een zware stem doet Susila Ráwan na.

“En jij Sita, bent nu gevangen en gaat mee naar Lanka.”

Net als Rishna de kroon van Rama op wil zetten, komt báp binnen.

“Zo”, zegt hij streng. “Dus dat doen jullie hier! Ik dacht dat jullie vlaggetjes aan het plakken waren.”

Susila legt bedremmeld het masker terug in de kist. Stilletjes trekt ze haar speelkieren uit.

“De schaar, waar is m’n schaar?”, briest báp.

Die hangt aan de spijker, waar hij hoort. Zo gaat het elk jaar. Af en toe strest báp behoorlijk van alles wat moet gebeuren. Vooral hoe hij de hoofdrol speelt.

Als hij weer naar buiten is gegaan, zegt Susila. “We gaan gewoon door!”

Ze zet zich in postuur: benen en armen wijd, borst vooruit en haar hoofd hoog opgericht. Zo lijkt het alsof ze op haar zus neerkijkt. Ze maakt haar stem laag en begint: “Luister goed, Shri Rama, kroonprins van Ayodhya. Ik zeg je nogmaals dat ik nimmer – hoor goed, nooit en nimmer – deze mooie prinses Sita, die nu in mijn bezit is, zal teruggeven. Ik heb haar lief. Al wil ze nu niet dat ik haar aanraak.

Binnenkort zal ze mijn betovering niet meer kunnen weerstaan. En jouw tedere gemalin zal in mijn armen rusten, tegen mijn machtige borst!”

Voordat Shri Rama kan antwoorden, bukt Ráwan zich opeens. Hij is weer Susila, die blij uitroept: “Kijk wat ik heb gevonden, Rish: houtskool!”

“Kom hier”, zegt Rishna. “Sta stil.”

Ze tekent een paar zware wenkbrauwen op Susila’s gezicht. Dan begint ze aan Ráwans grote snor.

“Niet lachen!”, schreeuwt ze. “Anders gaat het helemaal verkeerd. Het wordt juist mooi!”

“Ik heb geen wapen”, zegt Susila.

Rishna denkt na terwijl ze Ráwans snor aan beide kanten een mooie krul geeft. “Je moet jezelf zien, Sila! Als ik niet wist dat jij het was, zou ik bang van je worden.”

“Maar Ráwan in een jurk...” Susila proest het uit. “Nou ja. O, ik weet wat!” Rishna tovert ergens een veiligheidsspeld vandaan. Ze maakt daarmee de voor- en achterkant van Susila’s rok aan elkaar vast.

“Zo, nu draag je een broek. Dan nu de haren op je benen. Ik teken ze met houtskool. Goed? O Soes, je wordt prachtig! Alleen, je hebt maar één hoofd en dat kan eigenlijk niet. Ráwan heeft er tien.”

“Ik kan er niet zo vlug negen bij laten groeien!”

Ze schieten in de lach. “Nee? Ook niet als je het echt probeert?”

Rishna legt het stukje houtskool zorgvuldig weg en bekijkt haar werk.

“Soes, je hebt geen benen meer, je hebt poten!”

Susila trekt een heersersgezicht en rolt vervaarlijk met haar ogen. Echt zoals je je een demonenkoning voorstelt.

“Je gezicht is zo goed”, zegt Rishna, haar eigen werk bewonderend. “Die wenkbrauwen en die snor doen het geweldig. Alleen je haren passen niet. Daaraan kan je zien dat je een meisje bent. Kan je ze niet wat wilder maken?”

Ze proberen het, maar Susila’s lange haar valt steeds weer slap neer.

“Mai heeft juist olie gezet”, zegt Susila. “Het gaat niet. Het lijkt op geen enkele manier op het hoofd van Ráwan!”

Ze hebben het masker dus echt nodig. Maar hoe komen ze eraan?

Susila en Rishna wilden graag de rollen van Ráwan en Rama spelen. Susila met het tienkoppige masker van Ráwan. Ze zochten een kans om het masker uit de loods met rámlilaspullen te pakken. Die kans kwam eindelijk op dinsdag. Vijf dagen voordat de Rámlila zou beginnen. Stilletjes wisten ze het grote Ráwan-masker uit de kist weg te halen. Iedereen was op het veld aan het oefenen. Niemand merkte het. Ze brachten het masker naar hun eigen erf. Dat ging diep naar achteren tot bij een visgat. Ze deden heel voorzichtig. Het masker mocht niet beschadigd worden. Ze zouden het netjes terugbrengen. Het was alleen maar LENEN!

Susila droeg het zwart-rode pak en speelde voor Ráwan. Rishna was Rama. Ze had zich gewikkeld in een oud geel gordijn. Haar gezicht was versierd en haar haren had ze in een knoet bovenop haar hoofd vastgezet.

Susila hoefde niet geschminkt te worden, want ze droeg het masker. Ze waren net begonnen met spelen, toen er iemand aankwam. Ze schrokken! Gelukkig was het Sundar, hun broer. Sundar wilde ook meedoen.

Hij wilde Hanuman zijn. Dat was de apengod die wonderen kon verrichten en Sita op het eiland Lanka bezocht. Sundar sperde zijn ogen wijd open, blies zijn wangen op tot ze bol waren en stootte een paar dierlijke kreten uit. Daarna gromde hij dreigend naar Ráwan. Hij bleef achter Shri Rama lopen om hem te beschermen. Het ging prachtig!

Toen kwam de regen. De regen die alles in de war stuurde en de grond glad maakte, slap en drassig. De regen die het masker van Ráwan natmaakte.

Ráwan (2)

Susila zocht beschutting onder de jámunboom. Ze hield het masker dicht tegen zich aan. Het mooie vliegerpapier en de verf konden geen water verdragen. Ze kreeg het koud en wachtte, gebogen over Ráwans masker. Haar rug werd nat, want er kwamen natuurlijk toch druppels door het bladerdak heen. Het water drupte van haar kin. Was dat masker maar niet zo afschuwelijk breed!

Het geluid van de regen overstemde alles. Terwijl ze daar stond, zag ze grote bellen komen in het water van het visgat. En ze wachtte maar... Ze hoorde mai niet roepen en ze zag Sundar niet aankomen rennen met z'n hoofd onder een plastic jas.

"Hier", hijgde hij, toen hij opeens voor haar stond. "Een stuk bouwplastic. Doe het erin, vlug. Het is toch niet nat geworden?"

"Ik geloof het niet", antwoorde Susila. "Pas op, je handen zijn nat!" Zag ze daar een paar druppels op de buitenste gezichten? Voorzichtig sloeg ze het stuk plastic om het masker heen.

"Ik ben koud", huiverde ze. "Wat een regen opeens!"

"Het was een sibibusi!", zei Sundar. "Dat heb je op het einde van de regentijd!"

"Het moest allang niet meer regenen." Susila keek rond. "Waar moeten we het laten?"

"Daar", wees Sundar. "Op die vertakking, dat is de beste plaats. Morgen brengen we het wel terug, zodra we uit school komen. Dan zijn ze nog niet aan het oefenen en zal niemand iets merken."

Sundar en Susila legden het plastic pakketje stevig in de boom en zetten er nog een steen bovenop. Toen gingen ze met z'n tweeën onder de jas naar huis. Het zou allemaal wel goed komen.

Ja, zou het echt goed komen?

Nee hoor, het liep helemaal mis. 's Avonds zat báp aan tafel met een somber gezicht. Het masker van Ráwan was weg, vertelde hij en de één gaf de ander de schuld. Het was ook niet duidelijk wie de zorg voor de maskers had.

Susila kroop in elkaar. Ze werd koud van schrik. Rishna durfde niet naar haar te kijken en Sundar zei niks. Maar hij propte zo'n groot stuk roti in zijn mond dat mai hem moest verbieden. Susila begon van zenuwachtigheid te lachen. Hadden ze het moeten zeggen? Ze durfden het niet!

De volgende dag lukte het Sundar om het masker naar de loods te brengen. Het was droog weer en iedereen was op het veld aan het oefenen. Waar zou hij het laten? Op de kast? Dan zou het lijken alsof het daar al die tijd gelegen had!

's Avonds vertelde báp dat hij ruzie had gehad met Siwrattan.

"Waarover?", vroeg mai.

"Hij had dat masker van Ráwan dat weg was", zei báp.

"Had Siwrattan het?"

De vraag had Sundars mond verlaten voor hij er erg in had. Onder tafel kreeg hij een trap van Rishná.

"Ja, hij moet het hebben meegenomen", antwoordde báp. "Want het was er echt niet, gisteren. Vandaag lag het op de kast in de loods. Maar het schijnt nat te zijn geweest. Drie van de gezichten zullen helemaal opnieuw geplakt en geverfd moeten worden en dat terwijl we nog maar twee dagen hebben. Gelukkig hoeft Ráwan de eerste dagen niet te spelen."

"Maar waarom heeft hij het mee naar huis genomen?", vroeg mai.

Báp haalde zijn schouders op.

"Hij zegt dat hij het niet heeft meegenomen, maar het kan niet anders.

Hij was de enige die er nog was. Maar ik zal hem nog krijgen", zei hij dreigend. "Ik heb al iemand anders aangewezen voor zijn rol."

De kinderen waren er stil van. Iemand anders kreeg straf voor wat zij hadden gedaan!! Rishna keek naar haar zusje met een blik van: Je moet het zeggen. Sundar deed z'n mond open: "Maar báp..."

"Hou je mond en bemoei je er niet mee", zei báp, "O, ik zal blij zijn als deze Rámlila voorbij is, want het is probleem na probleem, deze keer."

Hij liet zijn hoofd op tafel zakken.

"Ik ben er moe van", zei hij nog.

Susila dook onder de tafel. Ze deed of ze iets moest oprapen, maar schaamde zich eigenlijk zo dat ze haar ogen niet wilde laten zien. Wat moest ze doen?

's Avonds, in bed, wist ze het. Ze had eigenlijk de hele tijd al geweten dat ze báp moest zeggen dat het haar schuld was. Morgen... gelukkig was het nog niet morgen. Toen sliep ze in.

Koning Bali was heerser van de aarde, de hemel en de onderwereld. Hij was zo machtig dat niemand oorlog tegen hem durfde voeren. Uit verveling begon hij zijn onderdanen te pesten.

Zo beval hij: "Alle kappers moeten kaal zijn!"

Alle kappers schoren zich kaal. Koning Bali amuseerde zich kostelijk.

Na een tijdje gaf hij opdracht de dokters honderd zweepslagen te geven, als ze een patiënt niet konden genezen. Niemand wilde nog langer dokter zijn. Ook de hofarts van koning Bali nam ontslag. Hij werd slagersknecht. En zo had het rijk van koning Bali geen dokters meer. De mensen werden ziek en bleven ziek... tot koning Bali een ander idee kreeg.

"Alle domme mensen moeten onthoofd worden", bedacht hij. "Wie zijn hoofd niet weet te gebruiken, heeft hem ook niet nodig. Wég ermee!"

Elke dag werden er honderden mensen bij de koning voorgeleid. Dan stelde hij vragen. Wie zijn vragen niet goed beantwoordde, werd onthoofd.

"Wat heb ik vandaag gegeten?", vroeg hij aan de één.

"Waarom hebben mensen tenen aan hun voeten?", vroeg hij aan de ander.

Koning Bali stelde de gekste vragen. Als de antwoorden hem niet bevielen, brulde hij: "Onthoofden!"

De godin Laksmi zag en hoorde alles wat er op aarde gebeurde.

"Ach, ach", zuchtte ze. "Waarom is deze koning zo wreed? Dit mag zo niet doorgaan. Ik zal met Vishnu, mijn lieve man, praten."

Vishnu was een grote godheid. Hij zou koning Bali zeker kunnen stoppen. Maar Vishnu wilde zich er liever niet mee bemoeien.

"Mijn broer, de grote god Shiva, heeft koning Bali zo machtig gemaakt. Als ik iets tegen koning Bali begin, zal Shiva boos worden. Ik wil geen ruzie met hem."

"Ach, jullie mannen! Je hoeft koning Bali toch niet openlijk aan te vallen? Je moet een list verzinnen. Laat hem in een val lopen", zei Laksmi.

werd verslagen

“Daar zou je mij veel plezier mee doen”, voegde ze eraan toe. “Je houdt toch wel van mij?”

“Vooruit dan!”, gaf Vishnu toe. “Ik zal koning Bali een lesje leren. Als ik maar geen problemen met Shiva krijg.”

Laksmi klapte in haar handen van vreugde. De mensen zouden van de wrede koning Bali verlost worden.

Vishnu vermomde zich als de bedelende dwerg Vamana. Zo verscheen hij op aarde. Overal waar hij kwam, klaagden de mensen over koning Bali. Uiteindelijk klopte Vamana bij het paleis aan. Hij vroeg of hij de koning mocht spreken.

“Jij bent uit vrije wil bij mij gekomen?”, vroeg koning Bali met leedvermaak.

“Jawel Hoogheid”, antwoordde Vamana.

Koning Bali grijnsde boosaardig. “Wat heb ik vanmorgen gegeten?”

“Vier ijsjes, een roti en drie loempia’s”, antwoordde Vamana.

“Je antwoord is onvolledig, dus fout”, zei de koning en hij wreef in zijn handen. Er zou weer een hoofd rollen.

“En een taart die u stiekem naar uw kamer heeft meegenomen”, zei Vamana.

Wat! Hoe wist deze dwerg dat zo precies?

“Waarom heeft een hoofd twee oren?”, vroeg koning Bali snel.

“Wat het ene oor binnenkomt, gaat door het andere eruit”, zei Vamana.

“Je bent slim”, zei de koning. “Je hoeft niet onthoofd te worden en omdat je zo arm bent, zal ik je belonen. Wat wil je hebben?”

“Ach, ik verlang niet veel”, zei Vamana bescheiden. “Mag ik al het land dat ik met drie stappen bedekken kan.”

“Drie stappen? Jij, een dwerg?”, vroeg koning Bali verbaasd. “Ik dacht dat je slim was, maar dit is erg dom. Eigenlijk zou je onthoofd moeten worden, maar goed, ik zal me aan mijn belofte houden. Kom morgen terug, dan maak ik het in orde.

Vamana glimlachte. De koning wist niet wat hem te wachten stond.

De volgende morgen stroomden de mensen naar het paleis. Ze hadden gehoord van de slimme dwerg en verdrongen elkaar om een glimp van hem op te vangen. Vamana zei tegen de koning:

“Hoogheid, wilt u alstublieft de mensen wegsturen, zo ver als maar kan?”

“Waarom?”, vroeg de koning.

“Omdat ze anders door mijn stappen verpletterd zullen worden”, zei Vamana.

“Hahaha!”

Koning Bali hield zijn buik vast van het lachen. “Wat een mop! Jij bent bang dat je de mensen zal verpletteren? Als je niet zo grappig was, zou ik je laten onthoofden voor je stommiteit!”

“Stuurt u ze alstublieft weg”, drong Vamana aan.

Koning Bali beval zijn soldaten om de menigte te verwijderen. De mensen begonnen te morren. Ze waren van ver gekomen om de dwerg te zien en net nu het spannend werd, moesten ze vertrekken.

Koning Bali riep boos: “Wie niet meteen vertrekt, wordt direct...”

Voordat hij zijn zin af had, was de paleistuin leeg en niet veel later de hele stad. Er waren nergens meer mensen te zien.

“Ze zijn weg”, zei koning Bali, “dus doe nu maar je eerste stap.”

“Zoals u wenst, Hoogheid”, zei Vamana glimlachend.

Toen werd Vamana groter en groter, groter dan wel honderd reuzen bij elkaar en terwijl hij groter werd, veranderde hij. Zijn gescheurde mantel werd een prachtige mantel vol edelstenen. Hij had een gouden kroon met diamanten hangers op zijn hoofd en aan zijn zijde hing een gouden zwaard. Alles fonkelde en schitterde. Koning Bali viel bibberend op zijn knieën. Wat was er gebéúrd? Dit was niet Vamana de dwerg, maar de grote god Vishnu zélf!

Vishnu’s stem klonk luid en zwaar: “Dit is mijn eerste stap!”

De aarde beefde en trilde toen Vishnu haar in bezit nam.

Koning Bali keek wild om zich heen en vluchtte naar de hemel, maar Vishnu nam zijn tweede stap.

“Dit is van mij!”, klonk de stem van Vishnu weer. Bliksemschichten flitsten, de donder rolde en een hevige storm stak op. Er bleef voor koning Bali geen andere plek over dan de onderwereld.

“Goed”, zei Vishnu, “dáár hoor je thuis en nérgens anders. Daar zullen de mensen geen last meer van je hebben!”

Koning Bali was verstijfd van angst. Nu was hij alleen nog maar koning van de onderwereld. Wie moest hij hier laten onthoofden? In de onderwereld was iedereen al dood..., en oh, wat was het koud en donker!

De grote god Vishnu had zijn taak volbracht. Hij had de mensen van de wrede koning Bali verlost. Het werd weer tijd voor hem om de aarde en de hemel te verlaten en terug te gaan naar zijn vrouw Laksmi.

Net toen hij de stap wilde maken naar het godenrijk, hoorde hij een stem die hem riep: "Wacht, broeder Vishnu!"

Het was zijn broer, de grote god Shiva. Die wilde nog iets met hem bespreken. "Koning Bali heeft mij altijd met hart en ziel vereerd", zei Shiva. "Ik vind het erg dat je hem voor altijd naar de onderwereld hebt verbannen. Kun je zijn straf niet wat verzachten?"

Ergens heeft mijn broer gelijk, dacht Vishnu. Koning Bali had Shiva inderdaad altijd vereerd. Het zou onrechtvaardig tegenover zijn broer zijn om koning Bali zo zwaar te straffen. Wat kon hij doen om Shiva tegemoet te komen?

Hij dacht na en kwam met een idee.

"Wat vind je ervan, broeder Shiva, als koning Bali drie dagen per jaar op aarde mag regeren? Laten we zeggen vanaf de veertiende avond van de maand Ashvin. Is dat niet redelijk, broeder Shiva?"

"Hmm, ja, dit lijkt me wel redelijk", bromde Shiva en hij verdween.

Vishnu haalde opgelucht adem. Hij was blij dat zijn broer niet boos op hem was. Ruzie met zijn broer was het laatste dat hij wilde. Nu was iedereen tevreden en kon hij met een gerust hart vertrekken naar het godenrijk.

"Wacht, ga nog niet weg, Vishnu!"

Het was de stem van zijn vrouw, de godin Laksmi. Zij had natuurlijk weer alles gevolgd. Wat zou zij nu weer willen, vroeg Vishnu zich af.

"Waarom laat je die wrede koning Bali drie dagen op aarde regeren? Heb je wel goed nagedacht. Je weet toch dat koning Bali zijn schade zal willen inhalen? Ik ben bang dat hij in die drie dagen heel wat mensen

zal laten onthoofden.”

“Je hebt gelijk...”, zei Vishnu, “maar heb je een beter idee?”

“Wel, ik ben immers de godin van het licht, van schoonheid en van geluk. Laat koning Bali alleen daar op aarde regeren waar er géén licht is! Daar waar er geen dipávali – een rij van lampjes – brandt. Daar waar huizen en erven slordig en vuil zijn. Laat koning Bali dáár regeren!”

“Dat lijkt me een goed idee”, zei Vishnu.

“Ik ben het met je eens. Koning Bali mag drie dagen per jaar op aarde regeren. Maar alleen daar waar er geen dipávali brandt. Daar waar de huizen en erven vies en vuil zijn. Het zij zo!

De godin Laksmi klapte zachtjes in haar handen. Nu was ook zij tevreden.

Intussen verveelde koning Bali zich verschrikkelijk in de koude, donkere onderwereld. Wat had het voor zin dat hij koning van de onderwereld was? Hij kon geen oorlogen voeren. De hele onderwereld was van hem. Hij kon niemand laten onthoofden. Iedereen was reeds dood. Bah! Maar gelukkig had de grote god Shiva hem niet helemaal in de steek gelaten. Shiva had hem verteld dat hij drie dagen per jaar op aarde mocht regeren. Vol verlangen telde koning Bali de dagen tot het zover zou zijn. Elke avond droomde hij van zijn terugkeer op aarde. Oh, wat zou hij genieten! Drie avonden en drie dagen lang zou hij zoveel mogelijk mensen laten onthoofden!

Toen de mensen op aarde hoorden dat koning Bali drie dagen mocht regeren, werden ze doodsbang.

“Dat kan nooit goed gaan”, zeiden de mensen. “Koning Bali zal zeker wraak nemen. Hij kan niets kwaads doen in de onderwereld waar hij nu koning van is. Hij zal in die drie dagen dat hij op aarde is, alle schade willen inhalen. Hij zal zoveel kwaad doen als vroeger in een heel jaar! Wat moeten we doen? Hoe kunnen we koning Bali tegenhouden?”

De mensen gingen van huis tot huis om over deze drie dagen te praten. Ze vergaderden elke avond om een oplossing te vinden. Niemand wist een oplossing. De mensen begonnen de moed al te verliezen.

Toen zei iemand: “Hebben jullie niet naar de godin Laksmi geluisterd? Koning Bali mag alleen dáár regeren waar er geen dipávali brandt. Hij mag alleen komen waar het vies en vuil is!”

“Dat heeft ze gezegd. En dan?”, zei een ander.

“Dus moeten we overal lampjes laten branden.”

“Overal?”

“Ja. We moeten zoveel mogelijk diya's in en rond het huis laten branden. En alle huizen en erven moeten schoon en netjes zijn. Dan kan koning Bali niet op aarde regeren!”

Eindelijk brak de avond aan dat koning Bali terug naar de mensenwereld mocht gaan. Het was de veertiende avond van de maand Ashvin. Het leek wel alsof alle mensen feest vierden! Overal brandden diya's. Je zag lichtjes in en rond de huizen, op de schuttingen, in de bomen. Zelfs op de daken van de huizen waren er diya's! Het was één groot lichtfeest!

Koning Bali knarsetandde van woedde. Hij raasde en tierde. Zo lang had hij naar deze avond uitgekeken en nu kon hij niets doen. Overal waar hij keek, brandden er lampjes en alle huizen en erven waren schoon. Nergens was er een plekje voor koning Bali. Teleurgesteld keerde hij terug naar de onderwereld.

Vanaf toen vierden de mensen Divali. Wanneer de veertiende avond van Ashvin aanbreekt, zijn alle huizen en erven grondig schoongemaakt. Nergens is er vuil of afval te zien. En overal branden er diya's om de wrede koning Bali op afstand te houden. Op deze avonden wordt er lekker gegeten. In alle huizen bidden de mensen om de grote god Vishnu en vooral de godin Laksmi te bedanken.

Holi, ook wel Phagwa genoemd, is een feest dat door de hindoes uit India is meegenomen naar Suriname. Men viert de overwinning van het goede op het kwade, en in India is het een lentefeest. Als de lente begint, wordt de holika geplant. Dit is een stekje van een bepaalde plant. Daarna wordt er veertig dagen lang een brandstapel van droge takken gebouwd om de stek. De avond voor Holi haalt men de stek weg en steekt men de takken in brand. De volgende dag viert men feest door gekleurde poeder en gekleurd water op elkaar te gooien. Deze dag is een vrije dag in Suriname. Dit is het verhaal dat bij het holifeest hoort.

Harnakas had zich teruggetrokken in het bos om te mediteren. Hij probeerde aan niets anders te denken dan Shiva. Hij was een trouwe volgeling van deze god. Hij hoopte dat de god zijn diepste verlangens in vervulling zou laten gaan. Soms zat hij dagenlang roerloos op dezelfde plek. Op een keer mediteerde hij zo intens, dat hij niet merkte dat een mierenkolonie een nest om hem heen bouwde. Terwijl Harnakas geen moment stopte met bidden, bedekten de mieren hem met aarde. De god Shiva had nooit zo'n toegewijde volgeling gehad. Hij stak een stok in de mierenhoop en prikte Harnakas in zijn zij. Verstoord sprong Harnakas op. Hij schudde de aarde en de mieren van zich af. Toen zag hij Shiva. Hij maakte een diepe buiging voor de god.

“Nog nooit heb ik zoveel devotie gezien”, zei Shiva. “Wat wil je van me?”

Harnakas begreep dat dit de gelegenheid was om zijn wens te uiten. “Machtige Shiva”, zei hij. “Maak dat geen god, mens of dier mij ooit zal kunnen doden. Ik wil de machtigste heerser op Aarde worden.”

Hij is een vroom mens, dacht Shiva. Hij moet wel een goede vorst zijn. Hij vervulde de wens van Harnakas. Niet lang daarna woonde Harnakas in een groot paleis. Honderden bedienden verzorgden hem en zijn familie in het prachtige paleis. Daarnaast had hij een zwaarbewapend leger. Dat zag erop toe dat iedereen deed wat hij wilde.

Dat deden de mensen ook allemaal. Toen Harnakas dat zag, begon hij zichzelf een god te voelen. Iedereen moest hem aanbidden en vereren. Wie dat niet deed, werd doodgemaakt.

Zijn vurigste aanbidder was zijn zus, Holika. Ze was een heks met duistere krachten. Veel mensen hadden angst voor haar. Het liefst vermeden ze haar. Met Holika viel niet te spotten.

Harnakas had ook een zoon, Prahlad. Hoewel hij nog klein was, verafschuwde hij de wreedheid van zijn vader.

Hij wilde niet meedoen met de rituelen waarmee Harnakas zich liet vereren als een godheid.

Dat irriteerde Harnakas verschrikkelijk. Hij liet de jongen halen. Toen Prahlad voor hem stond, zei hij boos: "Er is niemand machtiger op aarde dan ik. Alles wat ik wil, gebeurt. Zie je niet dat iedereen mij vereert? Iedereen, behalve jij. Hoe komt het dat je zo misdraagt?" De kleine Prahlad gaf moedig antwoord. "U bent geen god. De mensen zijn bang voor u. Als ze u niet vereren, worden ze afgemaakt. Dit kan nooit de wens van een god zijn."

Harnakas werd razend. "Wat weet een kleine jongen als jij van de goden?"

Hij wist niet dat de god Vishnu Prahlads ogen had geopend voor het onrecht dat het volk werd aangedaan.

"Mijn god schenkt vertrouwen. Hij brengt het ware geluk", zei Prahlad. Nu raakte Harnakas buiten zijn zinnen. Hij gilte naar zijn lijfwachten: "Hak hem aan stukken." De bruto's van hen trok zijn zwaard. Hij stak Prahlad in zijn borst. Maar nauwelijks had hij zijn zwaard uit het lijf van Prahlad getrokken, of de wond sloot zichzelf weer. De huid waar Prahlad was geraakt, was weer gaaf. Vol ongeloof trokken de mannen zich terug.

Harnakas schreeuwde dat ze Prahlad moesten vastbinden. De mannen grepen Prahlad en snoerden hem vast. Harnakas gooide zijn zoon over zijn schouder. Hij bracht hem naar de slangenkuil. Daar gooide hij vroeger de vijanden in, die zich tegen hem durfden te verzetten.

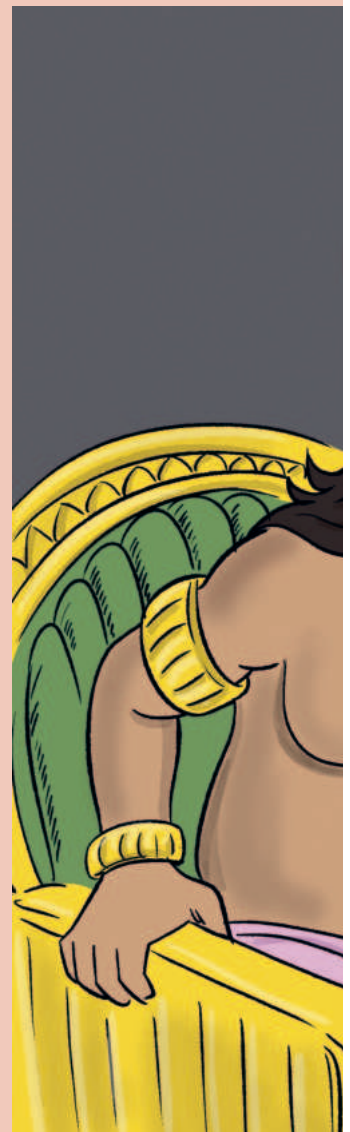
De slangen waren hongerig. Ze hadden al een tijd geen eten gehad. Niemand durfde zich nog te verzetten tegen Harnakas. Met een zwaai gooide Harnakas Prahlad in de kuil. Het hielp niet. Elke keer als een slang Prahlad beet, braken zijn tanden af. De touwen om hem raakten los. Ongedeerd kroop hij uit de slangenkuil. Ten einde raad gaf Harnakas opdracht zijn zoon naar de hoogste toren van het paleis brengen. De gemeenste lijfwacht gaf hem een duw. Prahlad tuimelde naar beneden. Met een harde smak viel hij op de grond. Maar hij stond rustig weer op. Hij sloeg het stof van zijn schouders. Hij liep het paleis binnen alsof er niets aan de hand was.

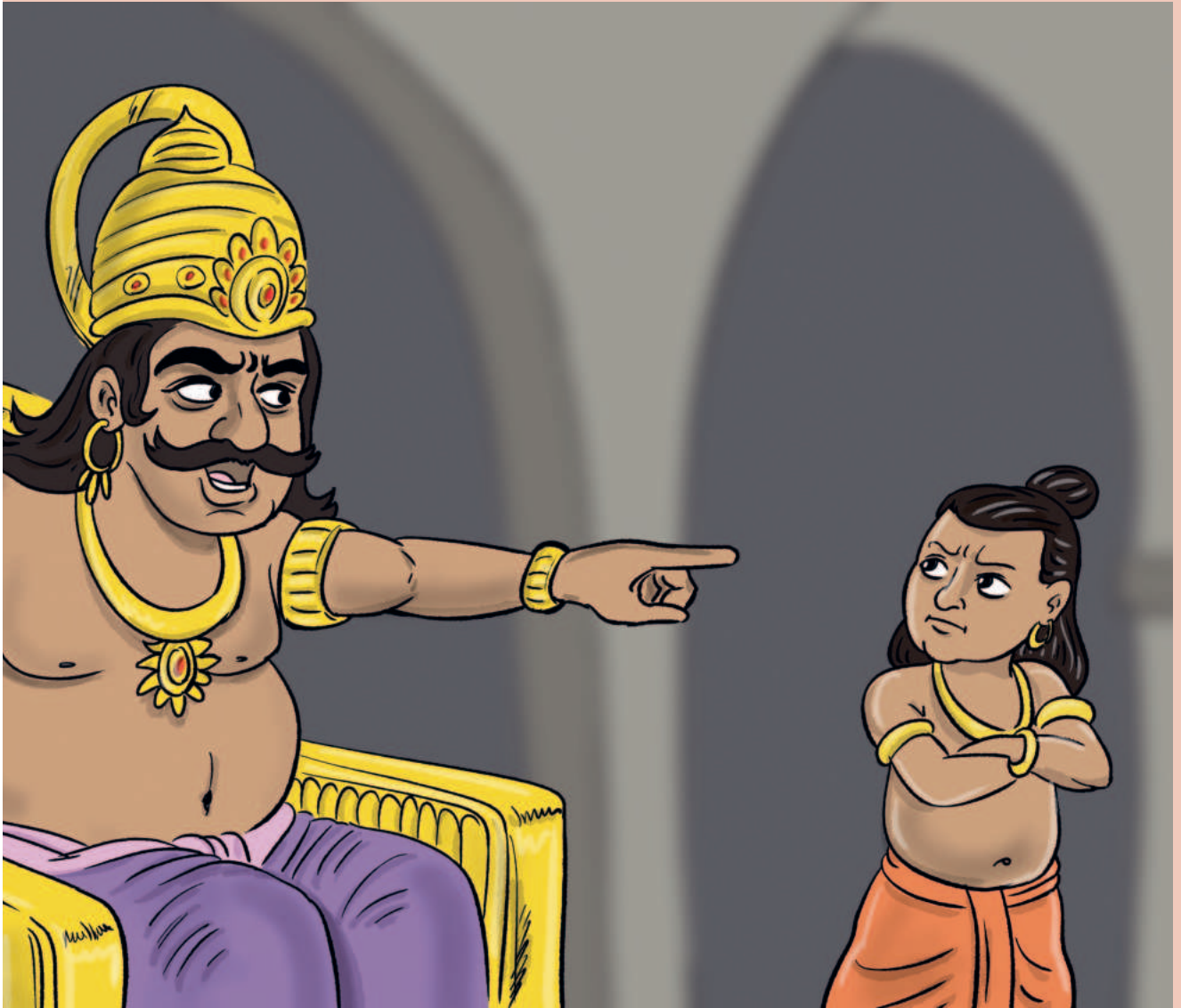
De heks Holika had de pogingen van haar broer om zijn zoon te vermoorden gadeslagen. Ze kon niet begrijpen waarom Prahlad zijn vader niet wilde aanbidden. De jongen mocht zijn straf niet ontgaan. "Laat mij je helpen", zei ze tegen Harnakas. "Ik heb toverkracht. Vuur doet mij niets. Maak een groot vuur, dan zal ik daarin gaan zitten met Prahlad op mijn schoot. Ik zal hem vasthouden tot hij helemaal is verbrand."

Harnakas vond het een fantastisch idee. Hij liet een enorme brandstapel bouwen. Bovenop de brandstapel werd de stoel geplaatst waarop Holika met Prahlad zou zitten."

Enthousiast stak hij 's avonds het vuur aan. De vlammen schoten omhoog en omsloten Holika en Prahlad. Toen het vuur begon te doven zagen Harnakas en zijn moordzuchtige dienaren Prahlad levend en wel op het gloeiende as zitten. Van Holika was niets overgebleven.

Opnieuw had de god Vishnu Prahlad in bescherming genomen. Maar nu was het tijd om Harnakas uit te schakelen. Vishnu veranderde zich in een gedaante die half leeuw, half mens was.

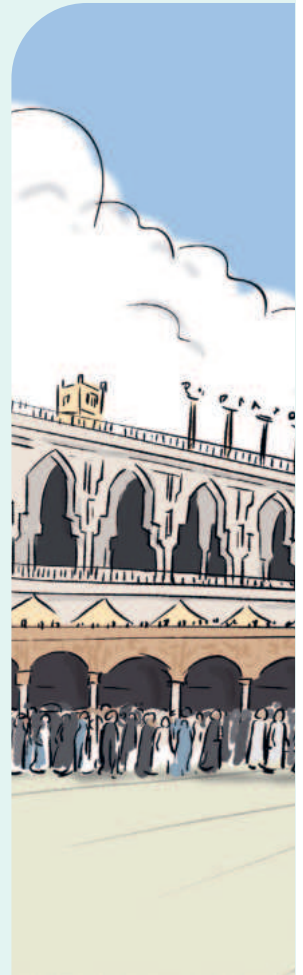

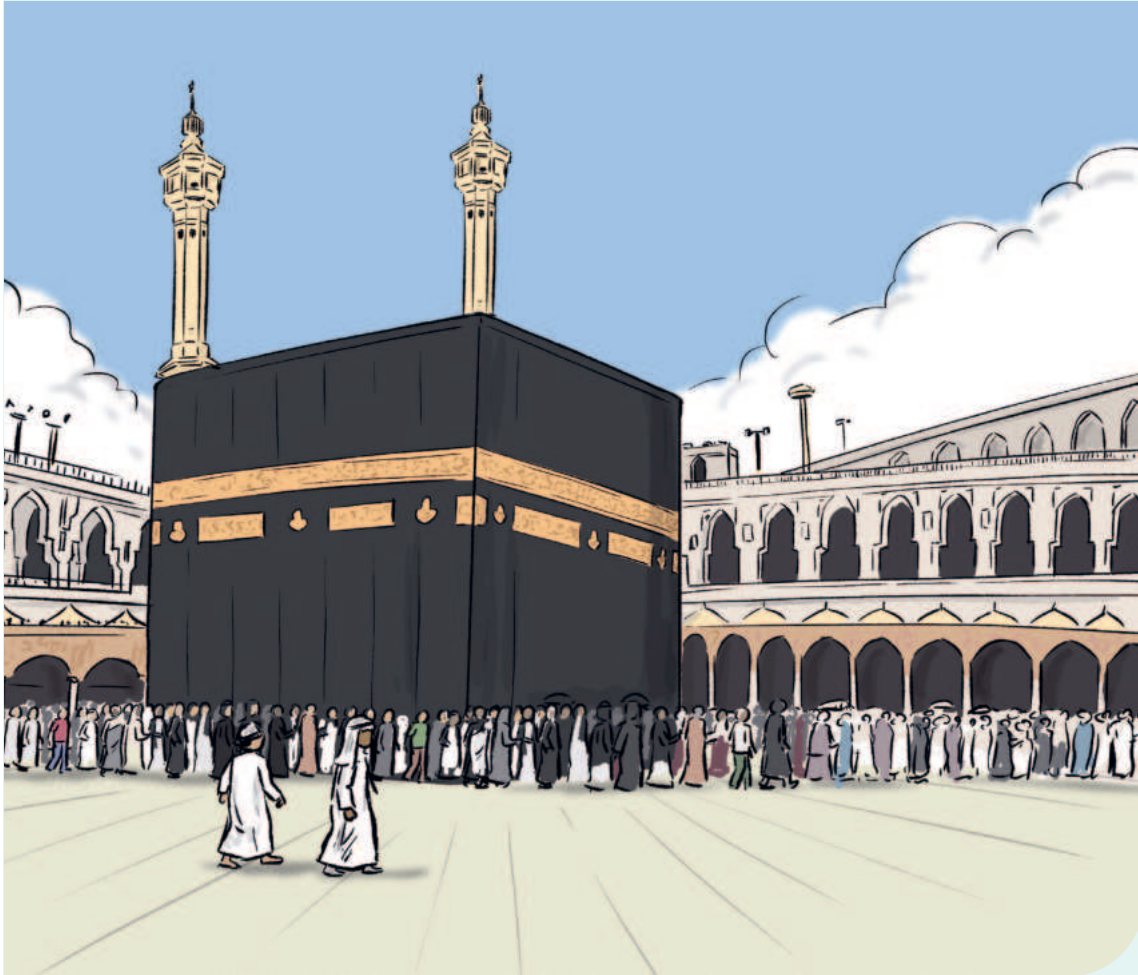
Zo was hij geen mens, geen dier en ook geen god, In deze vorm kon hij Harnakas doden, zonder Shiva's belofte aan Harnakas te breken. Eindelijk kwam er een einde aan de wrede heerschappij van Harnakas.

Het islamitisch geloof is ontstaan in de zevende eeuw. De profeet Mohammed kreeg toen visioenen, die zijn opgeschreven in de Koran. Koran is een Arabisch woord. Het betekent 'voorlezing' of 'voordracht'. De Koran is het heilig boek van de moslims. Een belangrijke plicht van moslims is de bedevaart naar Mekka, de hadj. Het geloof schrijft voor dat elke moslim deze tocht tenminste één keer in zijn leven maakt. Jaarlijks gaan er daarom miljoenen pelgrims vanuit de hele wereld naar deze heilige stad in Saoedi-Arabië.

Umar en zijn vrouw Kadisha hadden beiden een flinke bonus gehad op het werk. Ze besloten het geld te besteden aan de hadj. Ze vonden het een voorrecht dat ze die konden maken, terwijl ze nog jong en gezond waren. Ze zouden met een groep gelovigen onder leiding van imam Singoropo naar Mekka gaan. De imam was al een paar keer geweest. Hij vond het belangrijk dat ze zich goed voorbereidden. Zes maanden van tevoren begon het. Elke week gingen ze naar de moskee om over de reis te praten. Umar geloofde het wel; alle formulieren die ze moesten invullen om de reis te kunnen maken. Dat liet hij mooi aan Kadisha over. Zij was goed in administratie. Hij was meer geïnteresseerd in de spirituele beleving die de hadj beloofde te zijn. Daarover kon de imam boeiend vertellen. Ook simbah lanang, zijn opa, had de hadj gedaan. Hij was nu hadji en droeg zijn hadjimuts met trots.

"De Kaäba, Umar, dat is een wonder", zei hij. Het plaatje dat hij liet zien, maakte niet veel indruk op Umar. Het was meer de manier waarop simbah het zei. "We bidden altijd met ons gezicht naar het oosten, toch. Pas toen ik de Kaäba had gezien, wist ik waarom. Het is het middelpunt van ons geloof."

Op het plaatje zag Umar een zwart vierkant gebouw. Het belangrijkste, de zwarte steen, was niet te zien.

“Die steen is heilig”, zei simbah. “Hij is heel lang geleden uit de hemel komen vallen. Iedereen wil hem aanraken. Het is mij ook gelukt. Dan begin je te lopen en te bidden. Wauw! Het is geweldig. Je loopt en bidt samen met miljoenen mensen. Dan voel je wat het is om moslim te zijn.”

“Ik hoop niet dat ik je kwijtraak in die mensenmassa”, zei Kadisha.
“Nee, nee, dat gaat niet gebeuren,” zei simbah geruststellend. “Maar let op hoe je loopt. Je moet zeven keer om de Kaäba heen lopen. Tegen de klok in, hè. Als je het verkeerd doet, lopen de mensen over je heen. Dan wordt je vertrapt. Elk jaar gaan er mensen dood tijdens de hadj.”

Voordat ze gingen, nodigden ze vrienden en familie uit om een maaltijd te komen delen. Kadisha zocht een vriendin op, die boos op haar was. Ze had haar uitgelachen toen ze voor de vierde keer was afgewezen voor haar rijexamen.

“Vergeef me”, zei ze. “Het was gemeen van me je uit te lachen.”
Haar vriendin was niet boos meer. “Ik ga het weer proberen”, zei ze.
“Vraag Allah om me een handje te helpen.”

“Dat zal ik zeker doen”, beloofde Kadisha. Ze vertelde dat ze naar Mekka ging. Als moslima geloofde ze dat de reis haar dichter bij Allah zou brengen.

De reis ging via Amsterdam naar Saoedi-Arabië. Daar stond alles in het teken van de hadj. Imam Singoropo en een plaatselijke begeleider loodsten ze feilloos naar de bussen. Ze gingen naar Mina, een plaats in de woestijn, zo’n vijf kilometer van Mekka verwijderd. Er was een enorm tentenkamp gebouwd. Zover het oog reikte, zagen ze tenten. Daar sliepen de bedevaartgangers op eenvoudige veldbedden naast elkaar.

Het aantal pelgrims was overweldigend. De massa mensen, sereen in het wit gekleed, allemaal met het doel Allah te aanbidden, maakte grote indruk op Kadisha en Umar. Ze brachten een bezoek aan de berg Arafat, die ook de berg van Vergeving en Genade wordt genoemd. Daar had de profeet Mohammed voor het aangezicht van Allah gestaan. Umar en Kadisha werden er stil van. Ze vroegen Allah om hun zonden te vergeven.

Ze gingen naar een steengroeve waar ze steentjes mochten oprapen. Die hadden ze nodig om de volgende dag de duivel te stenigen. Dat gebeurde in de buurt van het Mina. Daar waren drie zuilen die de duivel vertegenwoordigden. Tijdens de hadj regende het miljoenen steentjes op de zuilen.

Toen Umar de Kaäba zag, werd zijn hart vervuld van blijdschap. Hij dacht aan de woorden van simbah lanang. Ay, simbah had gelijk, nu wist hij waarnaar hij keek als hij bad.

De laatste dag was Eid Ul Adha, het offerfeest. Umar en Kadisha waren gewoon dit feest elk jaar in Suriname te vieren. Bij hun moskee werden schapen en runderen geslacht. Het vlees werd verdeeld onder de armen.

Tijdens de hadj konden ze geld geven voor offerdieren. Het vlees werd door de Saoediërs verdeeld aan behoeftigen over de hele wereld.

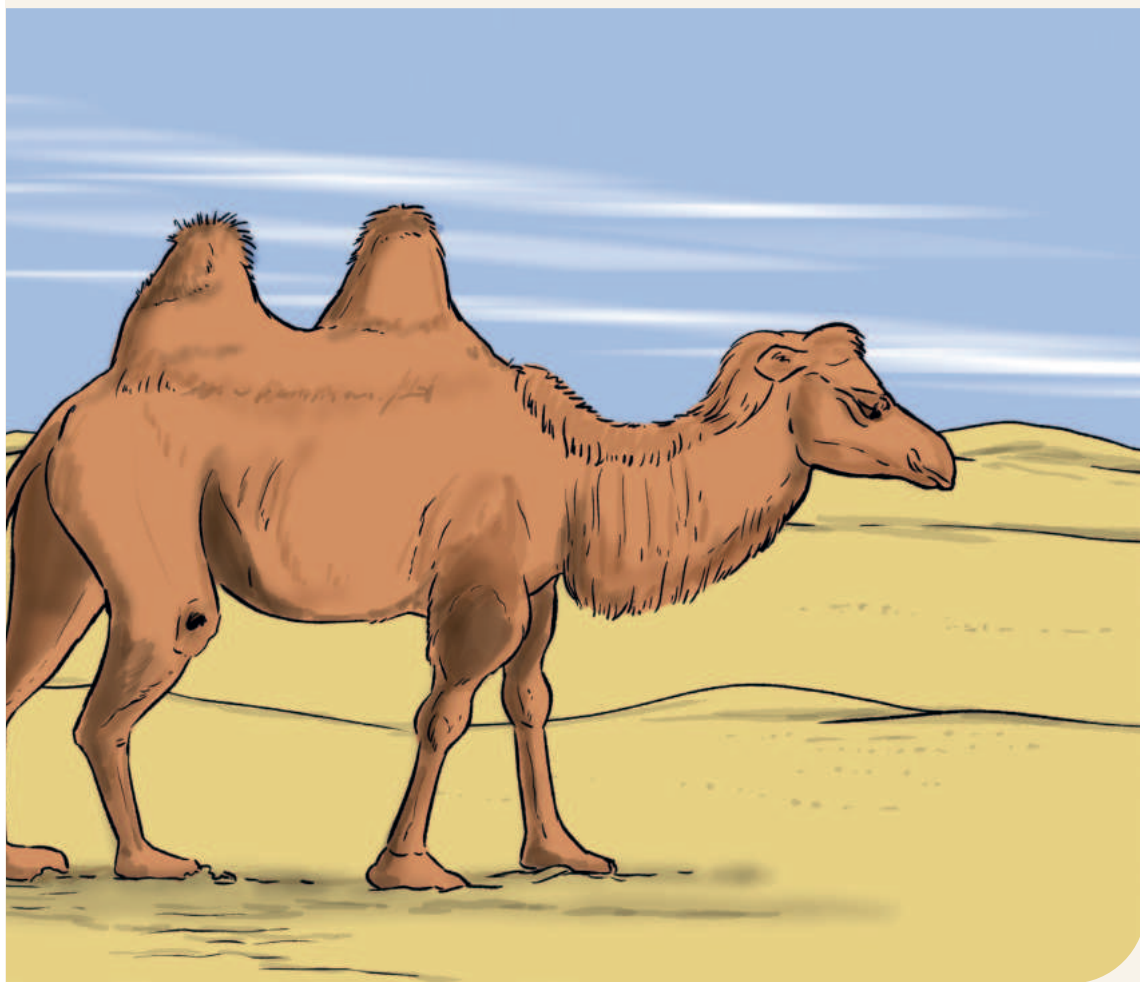
In Mekka luisterden Umar en Kadisha met miljoenen andere pelgrims naar het verhaal van Ibrahim. Allah had hem opgedragen zijn zoon te offeren om zijn gehoorzaamheid te tonen. Ibrahim worstelde met de keuze tussen Allah en zijn zoon. Op het laatste moment gaf hij zich over aan het geloof. Net toen Ibrahim het offermes opnam, sprak Allah. Ibrahim hoorde dat hij een offerdier moest slachten in plaats van zijn zoon. Het jaarlijkse offerfeest herinnert de moslims aan dit verhaal.

Het offerfeest betekende ook het einde van de hadj. Overal zag je vreugde op de gezichten van de pelgrims. Ze hadden het volbracht. De hadj had hen gesterkt in hun geloof en ze voelden zich dichter bij Allah. Imam Singoropo zei dat ze souvenirjes moesten kopen. Ze konden niet met lege handen naar huis teruggaan. Familie en vrienden wilden vast een aandenken uit Mekka. De mensen in de groep feliciteerden elkaar. De mannen mochten zich nu hadji noemen en de vrouwen hadja.

“Kom”, zei Kadisha tegen Umar. “We gaan hadjimutsen kopen. Eén voor jou en een nieuwe voor simbah.”

De oude Achmed had tijdens zijn leven heel wat rijkdommen vergaard. Hij had een groot huis, twintig kamelen, en een schatkamer vol gouden munten. Maar zijn belangrijkste bezit was een boomgaard waar dadel- en vijgenbomen groeiden. De dadels en vijgen brachten aardig wat op, maar daar ging het niet om. Van onschatbare waarde was de waterbron. Die maakte de boomgaard tot een levendige oase in de woestijn. Jaarlijks stopten vele karavaanreizigers voor een rustpauze in de boomgaard. Ze kochten allemaal wel wat in de kraampjes en winkeltjes die van Achmed waren. Sommigen overnachtten in de herbergen. Die waren ook van Achmed. Op hun kamelen werd gelet in een beestenweide. Die was natuurlijk ook van Achmed. Kortom, de boomgaard was een goed bezochte handelscentrum. Het was de bron van de rijkdom van Achmed. Achmed was ook gezegend met twee zonen. Het waren goede zonen. Ze waren gehoorzaam en toonden steeds grote eerbied voor hun vader. Het waren slimme jongens, die niet te beroerd waren hun handen uit de mouwen te steken. Ze hielpen hun vader graag met het beheren van zijn zaken. Maar Achmed besepte dat er geen twee kapiteins op een schip kunnen zijn. Er zou altijd iemand moeten zijn die de leiding had. Naarmate hij ouder werd, piekerde hij er steeds meer over aan welke van zijn zonen hij het beheer van de oase moest overdragen. Ten slotte liet hij zijn testament opmaken. Niet lang daarna stierf hij. Het testament was kort en bondig. Elk van de zonen erfde tien kamelen. Elke zoon kreeg de helft van het goud. Het huis ging naar de oudste zoon. Verder zouden beide zoons een race per kameel naar Mekka moeten houden. Degene wiens kameel het laatst aankwam, kreeg de leiding over de oase.

De zoons wisten beiden hoe belangrijk de oase was. Hun vader had het handelscentrum uitstekend beheerd. Elk van ze wilde graag in de voetsporen van zijn vader treden. Ze wisten dat hun vader moeilijk tussen hen kon kiezen. Ze luisterden dan ook aandachtig naar wat er in het testament stond.

Het houden van een wedstrijd waarbij de laatste won, klonk een beetje vreemd in hun oren. Maar beiden hadden groot respect voor hun vader. Ze hadden regelmatig ervaren dat de beslissingen die hij nam tot goede resultaten leidden. Ook al leken ze in het begin een beetje vreemd. Dus gehoorzaamden ze zijn laatste wil. Ze deden hun uiterste best om zijn wens uit te voeren.

Nu was Mekka niet zomaar een plaats. Daar was de Grote Moskee. De bedevaart naar Mekka was een moslimplicht. Elk jaar hadden ze die trouw met hun vader uitgevoerd. De rituelen in de moskee begonnen op een vastgesteld tijdstip. Ze mochten dus ook niet te laat aankomen. Ze zadelden hun kamelen en gingen op weg. Ze deden het kalm aan. Ze stopten vaak. Ze deden regelmatig stappen terug. Elk hield de ander goed in de gaten. Zo waren ze al twee weken onderweg. Elke beweging was een wedstrijd in traagheid. De kamelen raakten in het begin geïrriteerd. Ze waren gewend aan flink doorstappen. Maar de broers hielden ze strak. Tenslotte hielden ze een slaperige, langzame tred aan. De kamelen waren op gelijke hoogte. Er was geen zicht op wie langzamer was dan de ander. Als de ene broer zijn kameel stilhield, deed de ander het ook en omgekeerd. De broers keken elkaar aan. De zon stond hoog aan de hemel. Ze waren moe en hongerig.

“Laten we even wat gaan drinken”, zei de ene zoon.

“Dat is een goed idee. We kunnen daar in die herbergtent gaan zitten en iets gebruiken”, zei de andere zoon.

Ze bestelden iets te eten en te drinken. Terneergeslagen zetten ze zich aan de maaltijd. De kok had vlees geroosterd. Het rook heerlijk, maar de broers konden er niet van genieten.

“Ik begrijp niet waarom vader ons zo’n vreemde race laat houden. Je zou toch zeggen dat een race om de snelste moet gaan”, zuchtte de ene zoon.

“Ik weet niet hoe dit moet eindigen”, jammerde de andere zoon.

Toevallig zat er in de herbergtent ook een moellah, een wijze geleerde.

Hij zag en hoorde de mannen zuchten en steunen.

“Hebben jullie een probleem?”, vroeg hij.

De zonen nodigden de moellah uit bij hen aan tafel. Ze vertelden hem wat hun vader had bepaald in zijn testament. De moellah luisterde aandachtig. Toen ze klaar waren met hun verhaal glimlachte hij.

“Jullie probleem is niet zo groot als jullie denken”, zei hij.

De broers keken nieuwsgierig naar hem op. Wat zou de geleerde hebben bedacht? Zou hij hen werkelijk kunnen helpen de vreemde opdracht van hun vader uit te voeren?

De moellah schoof dichterbij. “Heb ik het goed begrepen? Wiens kameel het laatst aankomt, mag de oase besturen?”

De broers knikten. Zo stond het in het testament.

“Luister”, zei de moellah. “Dan is de oplossing eenvoudig. Jullie hoeven niet op je eigen kameel te rijden.”

De zonen keken elkaar aan. Daar hadden ze geen seconde aan gedacht.

“Jullie moeten van kameel ruilen. Dan probeert ieder zo snel mogelijk in Mekka te komen. De kameel van degene die het eerst aankomt, is het laatst.”

De broers gingen rechtop zitten. Ze lieten de woorden van de moellah tot zich doordringen. Natuurlijk, de ruiter was wel eerst, maar hij reed niet op zijn eigen kameel. Dus zijn kameel was laatst.

De zonen sprongen op. Ieder rende naar de kameel van de ander. De beesten gingen los. Ze mochten weer rennen. Op topsnelheid raceten ze over de weg naar Mekka.

Het was de jongste zoon die als eerst over de streep ging met de kameel van de oudste. De oudste zoon omhelsde hem. Hij zei dat de jongste eerlijk had gewonnen. Hij beloofde hem steeds te ondersteunen bij het beheer van de oase. De moellah kreeg als dank een kameel cadeau. Hij mocht zijn leven lang gratis in de herbergen van de oase verblijven.

‘Bismillah’ is Arabisch. Het betekent ‘in de naam van Allah’. Het is het eerste woord in de Koran, het heilige boek van de moslims. Moslims geloven dat het goed is om ‘bismillah’ te zeggen bij alles wat je doet of van plan bent te doen. Het volgende verhaal gaat over het wonder van bismillah.

Lang geleden was er een jonge vrouw die graag moslima wilde worden. Haar naam was Merjam. Op een dag had ze toevallig in een tentje bij de markt een imam horen spreken. Zijn woorden raakten haar. Als ze naar de markt ging, stopte ze vaker bij het tentje om naar de imams te luisteren. Steeds meer raakte ze ervan overtuigd dat de islam het juiste levenspad aangaf.

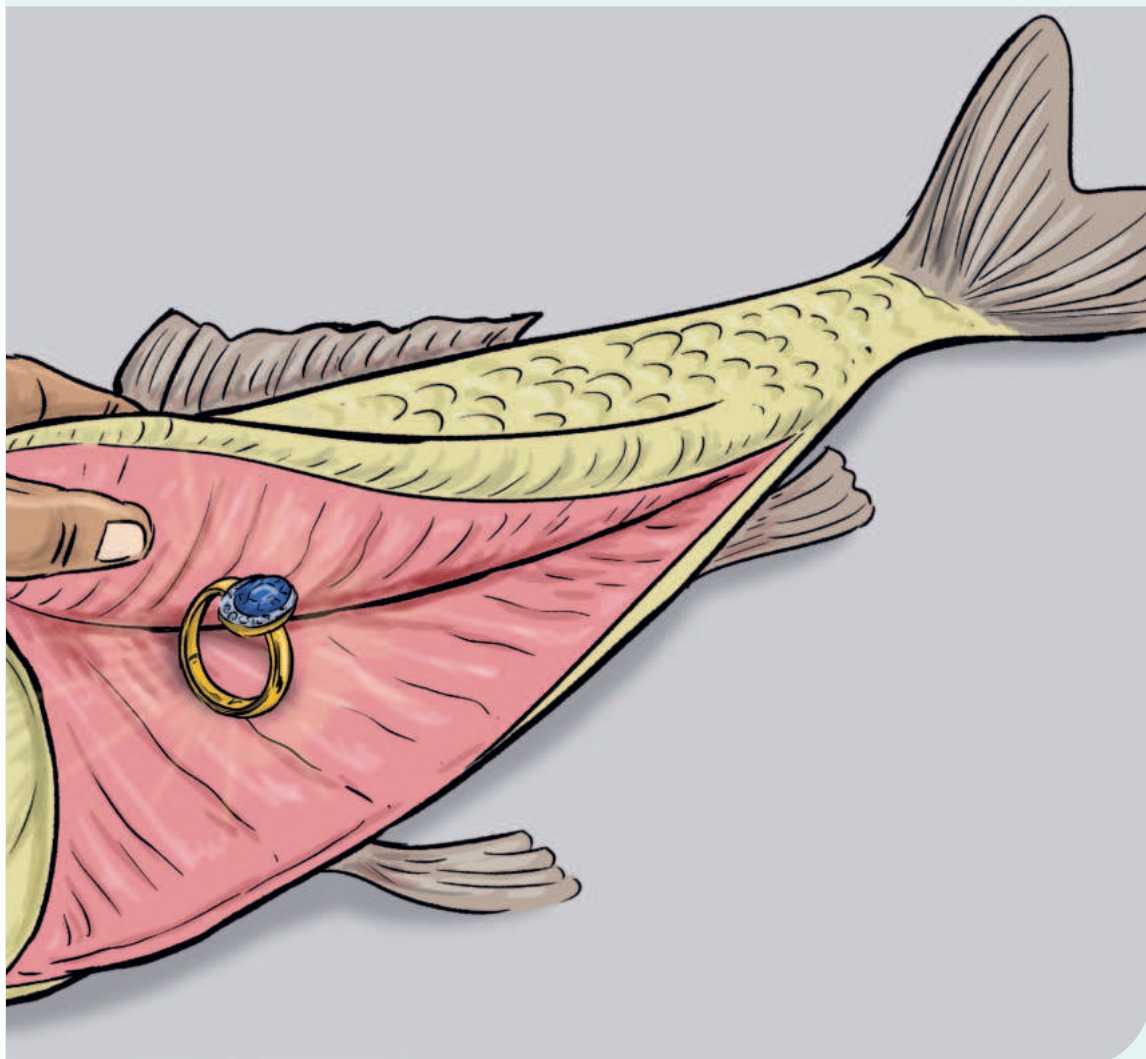
Ze nam ook de gewoonte van de moslims aan om bij al haar dagelijkse bezigheden ‘bismillah’ te zeggen. Als ze wakker werd zei ze ‘bismillah’. Als ze haar tanden ging poetsen zei ze ‘bismillah’. Als ze ging eten zei ze ‘bismillah’. Zo deed ze ook als ze naar de markt ging, als ze haar moeder hielp het eten te bereiden, als ze de dieren rond het huis verzorgde, als ze wat suiker of een ei ging lenen bij de burens. De hele dag door zei ze ‘bismillah’ tot ze ging slapen. Voordat ze in bed stapte zei ze weer ‘bismillah’.

Haar vader en moeder vonden het vervelend dat ze de hele tijd ‘bismillah’ zei. Ze wilden niets van doen hebben met islamieten. Met afkeer luisterden ze naar de Arabische klanken.

“Stop toch met dat gebismillah”, zei haar vader geïrriteerd.

“Onze familie zal je verstoten als je zo doorgaat”, zei haar moeder.

“Nog erger”, zei de vader. “Ik raak mijn baan kwijt.”
De vader was schatbewaarder bij een van de rijkste mannen in de stad.
De man stond bekend als een moslimhater.
“Ik ga Merjam een lesje leren”, zei de vader.

Hij liet de moeder twee ringen zien. Ze leken op elkaar als twee druppels water. Ze waren beide glanzend geel. Beide hadden een schitterende steen. Toch glansde eentje iets minder dan de ander. De schatbewaarder pakte die op en zei. "Dit is een doublé ring. De diamant is ook niet echt, maar je ziet het nauwelijks. De echte is voor de vrouw van mijn baas."

's Avonds liet hij Merjam de doublé ring zien. Hij vroeg haar die te bewaren in haar juwelenkistje.

"Het is voor de vrouw van mijn baas", zei hij. "Ze is overmorgen jarig en hij wil haar de ring cadeau geven. Ze komt elke dag naar de schatkamer om juwelen te passen, maar dit mag ze nog niet zien."

Hij grijnsde vals. "Met jouw 'bismillah' zal de ring zeker veilig zijn. Als hij kwijtraakt, krijg ik honderd stokslagen en word ik in de kerker gegooid."

Merjam was een beetje bang om zoveel verantwoordelijkheid op zich te nemen. Toch deed ze wat haar vader haar vroeg. Uit eerbied voor hem mocht ze dit niet weigeren. Ze zei: "Bismillah", en deed de ring in haar juwelenkistje.

De volgende dag hielp Merjam haar moeder in de keuken. De vader sloop zachtjes naar haar kamer. Hij maakte haar juwelenkistje open. Vlug pakte hij de ring uit het doosje en stopte hem in zijn zak.

"Vrouw, ik ga even een boodschap doen", riep hij.

Vrolijk fluitend liep hij naar de rivier, die langs de stad stroomde. Hij zocht een plek langs de oever waar het stil was. Toen gooide hij de ring met een wijde boog het water in. Hij grinnikte in zichzelf. Nou wil ik weleens zien of dat gebismillah haar zal helpen, dacht hij.

Toen de ring in het water terecht kwam, zweefde hij naar beneden. Een grote vis zwom langs. Hij zag de steen glinsteren. Hap, deed hij en slikte de ring in. Diezelfde morgen gooide een visser zijn net uit. Door een wonder kwam dezelfde vis in zijn net terecht. De visser bracht de vis naar de visafslag. Daar werd hij gekocht door een visventer. De man had een kraampje op de markt waar Merjam altijd haar inkopen ging doen.

Toevallig had ze die dag vis nodig. De vrouw van de schatbewaarder moest de visgerechten klaarmaken voor het feest van de vrouw van de rijke baas.

Merjam had die ochtend ontdekt dat de ring weg was. Ze was hevig geschrokken. Ze besloot 'bismillah' haar ouders niets te vertellen. Het was ook een drukke dag.

Ze moest vroeg in de ochtend met haar moeder naar de markt. Ze wilden verse vis kopen. Ze zei 'bismillah' toen ze de deur uitgingen. Ze zei 'bismillah' toen ze de vissen kochten. En weer 'bismillah' toen ze naar huis gingen. Ze zei 'bismillah' toen ze de vissen schoon begon te maken. De vis met de ring was extra groot. Ze zei 'bismillah' toen ze zijn buik opensneed. Plotseling zag ze de ring glinsteren. Met 'bismillah' haalde ze het sieraad tevoorschijn. Ze waste en droogde hem netjes. Toen ging ze naar haar kamer. Met 'bismillah' zette ze hem terug in zijn doosje.

Daarna hielp ze 'bismillah' haar moeder. Ze bereidden zeven visgerechten. Aan het eind van de middag waren ze klaar. De bedienden van de rijke man kwamen het eten ophalen. De vader zou met ze meegaan. Hij moest de ring naar het feest brengen.

Met stiekem plezier had hij gewacht op dit moment. Waar iedereen bijstond, zou hij Merjam de ring vragen. Dan zou de ring verdwenen zijn. Dan zou blijken dat het gebismillah niets had geholpen.

Dan zou hij haar vragen de islam te vergeten. Want alleen dan zou zijn baas hem niet straffen.

De bedienden pakten de ingepakte schalen.

"Merjam", zei de vader, "nu het belangrijkste nog. Mag ik de ring voor mevrouw."

Merjam had het doosje al gepakt. Ze maakte het open. De ring glinsterde alsof hij echt was. "Bismillah, de ring is goed bewaard. Nu mag hij naar degene voor wie hij bestemd is."

Niet lang daarna nam de schatbewaarder ontslag bij de rijke man. Hij en zijn vrouw bekeerden zich tot de islam.

LES 26

Vasten valt niet mee

Ze was pas tien jaar, Sherida. De grote mensen vonden haar klein. De kleinen vonden haar groot. Voor Fariz en Reza, de tweeling, en voor haar kleine zusje Sheila van drie was ze de grote zus. Ze hielp hen met aankleden, eten, alles. Als er iets kapot was gegaan of als ze de weg moesten oversteken: Sherida was er om ze te helpen.

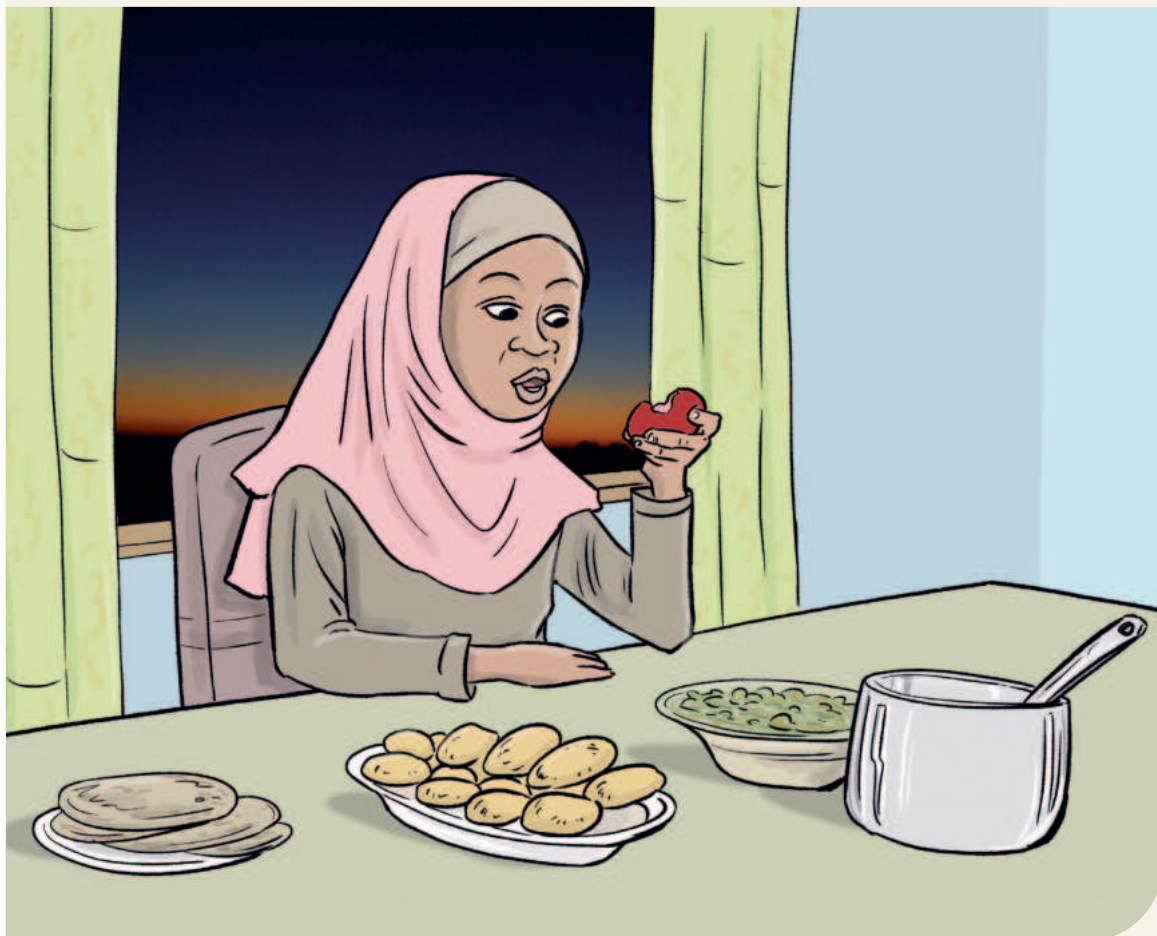
Ja, Sherida werd groot. Daarom wilde ze ook meedoen met het vasten, net als haar vader en moeder en veel van de ooms en tantes. Zelfs oma, papa's oude moedertje, at overdag niets. Ze volgden de wetten van de Islam, het geloof van de moslims. Allah - God - had hen gevraagd een keer per jaar te vasten. Dat gebeurde in de maand Ramadan. Ze wist wel waarom het vasten nodig was. Het leert de moslims volharding en discipline. Maar ook dankbaarheid voor het goede in hun leven en medeleven met mensen die het moeilijk hebben. Sherida vond dat geweldig. Haar familie was moslim. Haar ouders deden trouw mee met de Ramadan. Ze had vaak gevraagd mee te mogen doen. Altijd was het antwoord: Nee, je bent nog te jong.

"Maar ik ben bijna elf! Fariz en Reza zijn klein, maar ik..." Dan rekte ze zich uit en maakte zich zo groot mogelijk.

Een paar dagen geleden was het weer net zo gegaan. Ze waren al drie weken in de vastenmaand Ramadan. Over een week zouden ze Eid-ul-Fitr vieren. Dan zouden ze heerlijk eten en drinken, ook overdag. Er was feest in de moskee en thuis. Mama, papa, haar ooms, tantes, grote neven en nichten en ook oma zouden blij zijn. Ze hadden zich gehouden aan de wil van Allah. Zij mochten ook blij zijn, vond Sherida. Ze wisten een beetje hoe het voelde om honger te lijden. Al was vasten tijdens de Ramadan minder erg dan echt hongerlijden. 's Morgens heel vroeg en 's avonds, als de zon is ondergegaan, mocht er een klein beetje gegeten worden. Sherida dacht niet dat ze het een hele maand zou kunnen volhouden.

(1)

Toch wilde ze het proberen. Ze wilde niet dat er apart voor haar gekookt werd. Dat was voor de kleintjes. Zij was al een beetje groot! Weer vroeg ze het. Eerst aan mama.

“Mama...”

“Wat is er?”

“Mama, mag ik morgen meedoen?”, vroeg ze met haar liefste stemmetje.

“Meedoen, waarmee?”, vroeg mama.

“Met vasten”, zei ze zacht.

“Maar liefje, dat is nog veel te moeilijk voor je.”

“Maar jullie doen het ook!”

“Riz en Reza doen het niet.”

“Maar die zijn pas vijf!”

“Is tien dan groot?”

Mama hurkte bij haar neer.

“Sheertje, je weet niet hoe moeilijk het is. Als je uit school komt, heb je altijd zo’n dorst. Dan loop je naar de ijskast en je neemt ijswater. Of je hebt gespeeld en gerend en je komt even binnen en ik geef je een manja. Maar als je vast, kan dat niet.”

“Wanneer mag ik dan beginnen?”

“Misschien als je twaalf bent.”

Ze deed net of ze het niet gehoord had.

“Zondag mama, of nee, zaterdag en zondag? Dan heb ik geen school. Dan ga ik geen wilde spelletjes doen en ook niet rennen. Dan krijg ik geen dorst.”

Mama stond op en aaide haar over haar hoofd.

“Sherida,” zei ze, “als je het zo graag wil, zal ik er met papa over praten.”

En dat gebeurde. Papa vond het goed. Voor zaterdag en zondag, dan. Sherida was in de wolken, die laatste schooldagen. Tegen iedereen zei ze: “Ik ga vasten! Ik mag meedoen! Zaterdag en zondag, twee hele dagen!”

Riz en Reza keken nu nog meer tegen haar op.

Als het lukt, dacht Sherida, als het lukt... als ik het kan... dan is Eid-ul-Fitr voor mij ook echt Eid-ul-Fitr!

Zou het lukken?

Zaterdag hoefde Sherida niet dat hele eind naar school te lopen, heen en terug, onder die felle zon. Het was al halftwaalf en ze had nog niets gedronken en gegeten. Helemaal niets!

Of toch wel, ’s morgens vroeg, toen het nog donker was en fris. Ze was eerder dan anders uit bed gekomen en had mama aangetroffen in de keuken, nog in duster. Ze was aan het koken. Een paar schaaltes met eten stonden al op tafel. Toen was papa erbij gekomen. Ze hadden samen gebeden en gegeten.

“Mijn grote dochter”, had papa gezegd en er was trots in zijn stem geweest. Mama had gezegd: “Ik ben er echt blij om dat je zo graag wilt meedoen.”

Dus toch!

Toen ze klaar waren met eten en mama het ontbijt voor Riz en Reza en Sheila klaarzette, voelde Sherida zich gelukkig. Riz en Reza kwamen net uit bed. Ze veegden de slaap uit hun ogen en keken verbaasd naar hun zus. Mama ging de kleintjes helpen, papa las de krant en zijzelf ging naar buiten, waar de vogels om het hardst floten en zongen.

Nestor, hun hond, duwde zijn natte neus tegen haar benen. Hij kreeg zeker al honger! Ze zou hem straks wat brokjes geven, want honden moesten eten. Ze begrepen niet waarom je moest vasten. Maar zij wel... Sherida was blij dat ze een mens was.

Ze was met de tweeling naar tante Asha geweest met een briefje van mama. Nu was ze terug. Het was halftwaalf en het was warm, stil en saai. Ze liep maar wat rond. Fariz en Reza waren meteen naar de ijskast gelopen en hadden heerlijk fris ijswater gedronken uit hun kannetjes. Zij had ook haar kannetje gepakt, maar toen bedacht ze opeens dat ze niet mocht drinken!

Met een tyuri had ze het kannetje weer op zijn plaats gehangen.

“Ik mag niet drinken”, zei ze tegen de jongens. Maar die hoorden het niet eens; ze stoven naar buiten om te spelen. Het viel toch niet mee om te vasten!

Moslims vasten één keer per jaar een maand lang. De vastenmaand heet Ramadan. Sherida wil graag meedoen met het vasten, maar haar ouders vinden haar te jong. Als Sherida aandringt, mag ze een weekend lang meedoen.

Het was kwart over vier, toen Sherida het niet langer uithield. Haar mond was helemaal droog, al urenlang! Het kan me niets meer schelen, dacht ze. Ze keek of er niemand in de keuken was, pakte haar kannetje en dronk het heerlijk frisse ijswater. Hè... heerlijk was dat!

Nog een keer schonk ze in. Ze voelde zich een stuk prettiger. Ze schrok toen iemand de keuken binnenkwam. Gelukkig was het Reza maar. Hij had helemaal niet in de gaten, dat Sherida dronk en eigenlijk niet drinken mocht. Mama kwam gelukkig niet. Ze lag in de kamer wat te rusten met Sheila bij zich.

Niemand wist dat ze haar vasten gebroken had. Niemand, behalve zichzelf.

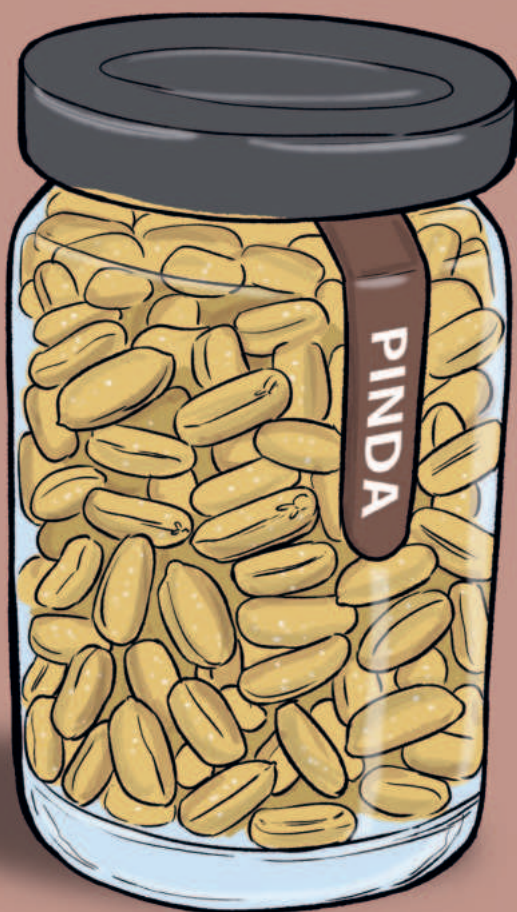
Op tafel stond een flesje zoute pinda's. Ze was er dol op. Ze nam er eentje en nog één en toen ineens nam ze een heel handjevol en stopte het in haar mond. Wat had ze een honger! Zou ze ook wat soft nemen? De fles met de frisse, groene drank erin zag er verleidelijk uit.

Nee, toch niet. Ze trok haar hand terug. Soft was net wat anders dan water. Als je vast en je moet drinken, kan je beter water drinken dan soft. Ze nam een slokje water, spoelde haar kannetje om, droogde het en hing het weer op. Het pindaflesje sloot ze zorgvuldig. Zo, dat was dat. Niemand hoefde het te weten!

Maar het viel haar zo tegen van zichzelf dat ze niet eens een dag kon vasten, zoals papa en mama en de neven en buurman Nabibaks en oma het deden! Hoe moest ze mee naar de moskee en tot Allah bidden en die dingen doen die de anderen deden, als ze voor zichzelf wist dat ze de belofte aan Allah (want zoiets was het toch!) gebroken had?

Langzamerhand werd ze heel treurig. Ze vond zichzelf niets waard. Zo lang had ze gedacht, als ze maar mee mocht doen, dan was ze groot.

(2)

Maar nu wist ze dat ze nog niet groot was en ze het nog niet kon. Zelfs niet één dagje!

Toen mama haar vond, zat ze stil in een hoekje.

“Sheertje...wat is er?”

Sherida kroop tegen haar moeder aan en huilde.

“En waarom heeft mijn meisje zo’n verdriet?”, vroeg mama na een poosje.

“Ik kan het niet”, zei Sherida.

“Wat kan je niet?”

“Vasten...”, zei ze zo zacht dat je het haast niet horen kon.

“Maar je hebt toch tot nu toe volgehouden en dat is toch heel lang?”

Sherida schudde haar hoofd.

“Nee”, fluisterde ze. “Daarnet kon ik het niet meer. Ik heb ijswater uit de ijskast genomen en gedronken, twee keer en toen... toen heb ik pinda genomen en gegeten.”

“Wel..., dat was toch lekker?”

Ze keek mama aan begon opeens te lachen. Ze lachte door haar tranen heen. “Ja..., dat wel.”

“Sherida, luister eens”, begon mama. “Dacht je, dat ik voor niets gezegd heb dat je te jong was? Ik wist wel dat het nog te zwaar voor je was.

Maar je wilde het zo graag. Kijk, Sheertje, het gaat er niet direct om dat het je lukt.”

“Nee?” zei Sherida verbaasd.

“Het gaat om de intentie.”

“Wat is dat?”

“Ja, wat zal ik zeggen?” Mama dacht even na. “Het gaat om wat je WILT, wat je VAN PLAN BENT. Zovelen hebben verschrikkelijk weinig te eten.

Dan is het moedig dat je jezelf ook eens iets probeert te ontzeggen van je overdaad. Want wij hebben het goed, Sherida, echt waar.”

Sherida luisterde stil.

“En nog iets”, zei mama. “Het gaat er ook om jezelf te overwinnen. Om het met moeilijke woorden te zeggen, om je GEEST te laten winnen van je LICHAAM. Je lichaam vraagt om eten, om drinken, maar je geest en je hersens en je wil zeggen nee. Begrijp je dat het goed is om je wil te oefenen.”

“Maar ik dacht zo dat ik het kon... en ik kon het niet.”

“Hoe oud ben je, dochterlief en hoe oud ben ik? Straks word ik veertig! Papa is vijfenveertig en je neef Stanley is al negentien!”

“En Lilian is zestien-en-een-half”, zei Sherida.

“Precies”, zei mama. “Zie je wel?”

Sherida voelde zich al een beetje getroost.

Mama zei nog iets.

“En het is niet waar dat je het niet kan.”

Ze keek verbaasd.

“Nee”, zei mama. “Je kan het al aardig.”

“Ik...?!”

“Toen ik Riz en Reza tamarindekoekjes gaf, gaf ik jou niets, maar je zei niets.”

“Nou ja”, zei Sherida.

“Ik vond je erg flink. En later, toen je met de jongens terugkwam van tante, toen vlogen zij naar de ijskast.”

Sherida moest lachen. “Ik had het bijna gedaan”, bekende ze.

“Mama...ik was al bij de ijskast, toen...”

“Is dat geen zelfoverwinning?”, vroeg mama. “Ik zag dat je je kannetje weer ophing en ik begreep ook dat je dorst had.”

Sherida knikte.

“Laat eens zien..., van kwart over zes tot..., hoe laat was het dat je iets nam?”

“Daarnet...”, zei ze zacht.

“Oké, dat is dan tot ongeveer kwart over vier uur. Dan heb je, meisje, laat eens zien...TIEN uren gevestigd! Dat is geweldig voor de eerste keer!”

“Ja...?!”, vroeg ze verrast. TIEN uren...jazeker, dat was veel!

“Als papa thuiskomt, ga ik hem vertellen dat je tien uren hebt gevestigd”, beloofde moeder. “Wil je nu wat eten?”

Sherida knikte. Ze kreeg een manja. Heerlijk was dat!

Een andere keer, misschien morgen, zou ze het weer proberen.

Misschien kon ze dan vasten tot VIJF uur! Ja, ze zou het proberen.

Morgen vroeg opstaan...met papa en mama gezellig nog iets eten terwijl het nog donker was ...en dan vasten tot VIJF uur! En volgend jaar zou ze het eerste weekend tot vijf uur, het tweede weekend tot zes uur, het derde weekend..., maar dan zou het al donker zijn. Dan kon ze het!

Les 28

Van prins tot Boeddha

Zo'n 2500 jaar geleden werd er een prins geboren, in een koninkrijk ergens in Azië. Tot groot verdriet van iedereen stierf zijn moeder toen hij nog geen week oud was. Misschien voelde de kleine prins zich schuldig. We zullen het nooit weten. In ieder geval voelde hij zich nooit erg gelukkig.

Zijn vader deed alles om het hem naar de zin te maken. Hij had drie paleizen. Eén was voor het regenseizoen, één voor de koude tijd van het jaar en één voor de hete periode. De prins groeide op binnen de beschermde omgeving van de hoge paleismuren. Hij had bedienden die elke wens van zijn lippen lazen. Ze vertroetelden hem met lekkere hapjes. Ze probeerden hem te vermaken met allerlei spelletjes. Er kwamen goochelaars, dansers en muzikanten naar het paleis. Allemaal probeerden ze een lach op het gezicht van de prins te toveren. Het lukte zelden. Hij was ernstig en in zichzelf gekeerd.

De prins trouwde en kreeg een zoon, maar ook dat bracht hem niet het zo gewenste geluk. De prins zonderde zich steeds vaker af en dacht na over zijn leven. Hij bedacht dat hij nog nooit het 'echte' leven, buiten de paleizen had meegemaakt. Hij wilde weleens zien hoe het gewone volk leefde. Misschien zou dat hem vrolijker maken. Iedereen die van buiten het paleis bezocht, leek altijd zo vrolijk. Hij wist niet dat de mensen bij het zien van alle pracht en praal van het hof hun zorgen vergaten. Daarom waren ze zo vrolijk. Voor de prins was al dat moois aan het hof heel gewoon.

Hij riep een van zijn trouwste dienaren. Hij moest hem helpen aan gewone kleren en het paleis uitsmokkelen. Toen de duisternis inviel, trokken ze er samen op uit. Ze kwamen bij een hut waar de familie van zijn dienaar woonde. De grootvader zat op een bankje voor de hut. Zijn huid was overal rimpelig. Zijn rug was kromgetrokken door een leven lang hard werken. Hij kwam maar moeizaam vooruit. Hij grootste deel van de dag zat hij op het bankje. 's Middags kreeg hij een bordje eten en een kroes water.

“Wat is dat?”, vroeg de prins, die nog nooit zo’n oude man had gezien.
“Dat is een oude man”, zei de bediende. De oude man leek niet gelukkig.
Ze gingen de hut binnen. Op een brits lag een oom van de dienaar.

Zijn lijf was bedekt met etterende zweren. Zijn rechterbeen was opgezwollen. Hij kreunde van pijn en klaagde luid over zijn lot. De prins had verschrikkelijk met de arme man te doen.

De dienaar zei dat ze een beleefdheidsbezoek moesten brengen aan de buren. Daar was een jonge vader gestorven. Hij was uit een boom gevallen en had zijn nek gebroken. Ze gingen naar de buren om te condoleren. Daar was groot verdriet. De prins schrok van het bleke, levenloze gezicht van de dode. Vol medeleven luisterde hij naar het geweeklaag van de familie.

“Dit is vreselijk”, zei hij tegen de bediende. “Ik wist niet dat er zoveel lijden buiten het paleis was.”

“Ach”, zei de bediende. “Dat is normaal. Overal heb je oude en zieke mensen. En de dood hoort nu eenmaal bij het leven.”

“Toch begrijp ik niet waarom de mensen zo moeten lijden”, zei de prins. Ze liepen verder. In de verte kwam er een man aangelopen. Hij was kaalgeschoren en gekleed in een oranje gewaad. Zijn stappen waren kalm en beheerst. Het was alsof hij ze lang van tevoren had uitgeteld. In zijn handen had hij een kralenketting die hij steeds door zijn vingers liet glijden. Niets kon hem afleiden. Toen ze elkaar passeerden, hoorden ze de monnik zachtjes prevelen. De prins zag een uitdrukking van sereniteit op zijn gezicht.

“Wat is dat voor iemand?”, vroeg de prins weer aan zijn bediende.

“Dat is een monnik”, was het antwoord.

“Hij ziet er wel gelukkig uit,” zei de prins. “Hoe zou dat komen?”

“Hij leeft op een manier die het hem mogelijk maakt zich te bevrijden van lijden, ziekte en zelfs de dood.”

“Dat wil ik ook”, zei de prins.

Niet lang daarna nam hij afscheid van zijn luxe prinsesleven. Hij ging wonen in de bossen, ver van alles en iedereen. Hij had alleen contact met andere asceten. Hij probeerde antwoord te vinden op de vraag waarom mensen moeten lijden. Hij nam niets mee. Hij leefde zo primitief mogelijk. Hij at heel weinig. Hij werd heel mager en zou bijna sterven. Toch maakte dit hem nog steeds niet gelukkig.

Toen ontdekte hij de weg van meditatie. Hij zat stil en dacht aan niets.

Toch gebeurde er iets met hem. Hij vond een innerlijke vrede. Hoe langer hij mediteerde, hoe volmaakter de vrede werd. Op een dag koos hij een mooie plek onder een boom. Hij besloot daar te mediteren tot hij de meest volmaakte staat van geluk had bereikt, of tot hij zou sterven. Op de negenenveertigste dag bereikte hij het Nirwana. Dit is een staat van perfecte vreugde en vrede. Eindelijk voelde hij zich gelukkig. Hij was verlost van elke vorm van lijden. Vanaf dat moment was hij Boeddha.

Boeddha beseftte dat hij deze fantastische ervaring niet voor zichzelf mocht houden. In zijn omgeving leefden vijf monniken.

“Mag ik jullie vertellen wat ik heb meegemaakt?”, vroeg hij aan ze.

“Je straalt zo”, zeiden de monniken. Ze wilden graag naar hem luisteren.

Ze kwamen om hem heen zitten. Boeddha hield zijn eerste preek.

Daarna reisde hij nog 45 jaar door India om zijn ervaringen te delen.

Hij werd een belangrijke, spirituele leider. Een belangrijk citaat van hem was: ‘Ik heb alles achtergelaten. Door de vernietiging van al mijn begeerten heb ik bevrijding bereikt’.

Siddharta Gautama, de Boeddha, is de stichter van het Boeddhisme. De Boeddha is geen god. Daarom wordt het Boeddhisme eerder een spirituele levensfilosofie genoemd dan een godsdienst. Het Boeddhisme geeft wel, net als godsdiensten, richtlijnen om goed te leven. Het Boeddhisme heeft honderden miljoenen volgelingen en wordt gerekend tot de wereldreligies.

Lang geleden geloofden de Grieken dat de onderwereld een plaats is waar elke dode naartoe ging. De heerser van de onderwereld was de god Hades. Hij was niet geliefd bij de mensen. Hij herinnerde mensen aan de dood. Daar wilden ze liever niet aan denken.

Toch was hij geen slechte god. Hij zorgde ervoor dat de zielen op de juiste plaats in de onderwereld terechtkwamen. Hij had een driekoppige hond. Die heette Cerberus. Dat betekent 'Vlekje' in het Grieks.

Hades was ongetrouwd. Als onderwereldwezen was hij niet aantrekkelijk voor de godinnen. Maar Hades had ook niet echt belangstelling voor vrouwen. Zelfs de mooie onderwereldnimf, Minthe, kon hem niet verleiden. Hades verliet zijn rijk zelden. Hij hield ook niet van bezoekers. Eenmaal in de onderwereld moest je er blijven.

"Wie hier wat eet, mag mijn rijk nooit meer verlaten", zei hij altijd.

Op een dag bezocht de held Heracles de onderwereld. Hij wilde Cerberus lenen. Hades wilde zijn hond niet meegeven. Heracles schoot hem toen in de borst met een pijl.

"Goed dan", gaf de gewonde Hades toe. "Neem Vlekje maar mee."

Om van zijn wond te genezen, moest Hades toch de onderwereld verlaten. Hij reisde naar de berg Olympus. Onderweg kwam hij langs een bloemenveld van uitzonderlijke pracht. Er waren bloemen in allerlei kleuren en vormen. Ze werden verzorgd door een jonge godin.

"Ik ben Kore, dochter van Demeter. Deze bloemen zijn van mij. Ik ben blij dat je ze leuk vindt", zei ze, toen ze Hades zag kijken.

"Demeter, de godin van flora? Ik wist niet dat ze een dochter had. Ik ben Hades. Je moeder en ik hebben samen gevochten in de oorlog tegen de Titanen."

"De Titanen?", vroeg Kore nieuwsgierig.

Hades vertelde Kore dat de Titanen lang geleden over de Aarde heersten. Het waren wrede, monsterachtige wezens.

bloemen godin

Hun leider, Cronus, hoorde op een dag dat zijn eigen kinderen de Titanen ten gronde zouden richten. Cronus werd zo woedend, dat hij de kinderen opat. Alleen de jongste ontsnapte, omdat zijn moeder hem wist te verstoppen. Dat was Zeus. Zeus groeide op tot een machtige god. Voor straf vergiftigde hij zijn vader. Toen braakte Cronus zijn broers en zusters uit. Zij begonnen een oorlog tegen de Titanen.

“Nadat we de oorlog hadden gewonnen, moesten we de domeinen verdelen. Zeus kreeg de hemel en alles daarboven, Poseidon de zee, en ik de onderwereld.”

Kore en Hades spraken urenlang. Uiteindelijk moest Hades door naar de berg Olympus en Kore naar haar moeder.

“Kom je nog eens langs?”, vroeg Kore.

“Ik verlaat mijn koninkrijk zelden”, zei Hades. Op dat moment deed hij een uitzonderlijke toezegging. “Als je zin hebt, mag je de Onderwereld bezoeken.”

Toen hij weer alleen was, miste Hades de jonge godin. Hij voelde iets wat hij niet eerder kende. Hij was verliefd.

Op de berg Olympus ontmoette Hades zijn broertje Zeus. Hij maakte van de gelegenheid om zijn beklag te doen over de halfgod Heracles. Deze was namelijk een zoon van Zeus, die hij verwekt had bij een mens.

“Heracles meent het goed”, stelde Zeus hem gerust. “Vlekje is al terug in de onderwereld.”

Hades was blij met deze woorden. Misschien kon Zeus nog iets voor hem doen.

“Zeus, ken je Kore, de dochter van Demeter? Ik heb haar uitgenodigd om een bezoek aan mijn rijk te brengen.”

Toen hij de frons op het gezicht van Zeus zag, voegde hij er snel aan toe: “Ik wil met haar trouwen, maar haar moeder zal dat waarschijnlijk niet leuk vinden. Kan jij een goed woordje voor mij doen?”

Zeus zag dat zijn broer verliefd was. Hij zei dat hij zijn best zou doen om Demeter zover te krijgen dat ze Kore wilde uithuwelijken.

Hades keerde terug naar de onderwereld. Onderweg zag hij Kore en vroeg haar om mee te komen. Stilletjes glipte ze weg uit haar bloementuin en reed met Hades naar de onderwereld. Hoewel het een enge plaats was, had ze het er naar haar zin met Hades.

De nimf Min-the zag met lede ogen toe hoe verliefd Hades was.

“Dus Hades heeft eindelijk een vrouwtje. Jammer, maar ik kan altijd zijn buitenvrouw worden. Geen enkele god heeft genoeg aan één vrouw!”, zei ze zo luid dat Kore haar kon horen.

Kore werd boos en opeens werden de armen van Min-the stengels en haar vingers bladeren. Ze werd het plantje dat we nu kennen als munt. Kore wilde graag met Hades trouwen. Toen Demeter, haar moeder en godin van flora, ontdekte waar ze was, barstte ze uit in woede. Zelfs de sussende woorden van Zeus hielpen niet. Demeter liet al het groen sterven in het Griekse land. Bomen verloren hun bladeren. De lucht verkilde en het water bevroor. Mensen verhongerden en kwamen om van de kou.

Zeus had geen andere keus. Hij vroeg Hades om Kore terug te brengen naar haar moeder. Hades gehoorzaamde, maar op weg naar de uitgang van de onderwereld, gaf hij haar een granaatappel. Kore nam een hapje.

Haar moeder omhelsde Kore toen ze weer bij elkaar waren.

“Mijn lieveling, ik heb je zo gemist! Die naargeestige onderwereld is geen plaats voor jou. Jij bent de godin van de bloemen. In de onderwereld groeit niets.”

Kore kon haar moeder er niet van overtuigen dat ze van Hades hield en bij hem wilde blijven. Toen zag haar moeder de granaatappel. Kore had intussen drie hapjes genomen.

“O, nee! Je hebt voedsel gegeten van de onderwereld?! Wie het voedsel van Hades eet, blijft in de onderwereld!”

En ja, drie stukken van de granaatappel waren op. Daar kon Demeter niets meer aan doen. Sindsdien moest ze Kore elk jaar drie maanden naar de onderwereld laten gaan. Met tegenzin ziet Demeter haar elke keer vertrekken. Als Kore weg is, wordt het koud en verdwijnt het groen. Het is dan winter in Griekenland. Wanneer ze terugkomt, begint alles weer te groeien. Alleen in de lente, zomer en herfst genieten de Grieken van haar prachtige bloementuin.

Les 30

De uitdaging van

De oude Grieken kenden vele goden. Aphrodite, de godin van de liefde, werd geraadpleegd bij liefdesaangelegenheden.

H=Hippomenes **Ao**=Atalanta, vermomd als oude vrouw **A**=Atalanta

Ao: (Zachtjes tegen zichzelf.) Welke mooie jongeman komt daar aan? Ik doe mijn sluier voor mijn gezicht.

H: Goedemorgen moedertje, heeft u hulp nodig met het versjouten van die tonnen wijn? Ze zien er behoorlijk zwaar uit. Zal ik een kar halen om ze voor u naar hun bestemming te brengen.

Ao: (Zachtjes tegen zichzelf.) Hulpvaardig is hij dus wel. (Tegen Hippomenes.) Maak je geen zorgen, mijn zoon, want dat doe ik wel even. (Atalanta tilt alle vier tonnen tegelijk op).

H: Ik loop met u mee, want ik zie dat we dezelfde kant opgaan.

Ao: (Zachtjes tegen zichzelf.) Hij schijnt niet erg snugger te zijn, want hij heeft niet eens door dat een oude vrouw geen vier tonnen wijn op kan tillen? (Tegen Hippomenes.) Waar moet jij zijn?

H: Mijn naam is Hippomenes. Mijn ouders vinden dat ik de leeftijd heb bereikt om te trouwen, maar ik had geen idee met wie. Toen bad ik tot de godin van de liefde, Aphrodite, en zij vertelde me dat ik met de heldin Atalanta moet trouwen. Zij woont hier op de berg.

Ao: Lieve hemel! Dat kan je liever laten! Atalanta wil geen man. Ze is de snelste mens op aarde. Alleen een man die haar met hardlopen kan verslaan mag met haar trouwen. Wie verliest, onthoofdt ze. Vele mannen hebben het leven gelaten.

H: Dat heb ik gehoord, maar kijk eens wat Aphrodite me heeft gegeven. (In zijn hemd is aan de binnenkant een zak genaaid waarin drie gouden appels zitten.)

Ao: Dat zijn mooie appels? Waarvoor zijn ze?

Atalanta

- H: Aphrodite zei dat alle vrouwen van goud houden. Ik moet ze tijdens de wedstrijd weggooien om Atalanta af te leiden.
- Ao: Je ziet er knap en sterk uit en bent ook aardig. Elk ander meisje zou je graag willen. Wil je Atalanta alleen omdat de godin dat beveelt?
- H: Aphrodite zei dat ik een vrouw nodig heb, die meer ziet dan de kracht en het knappe uiterlijk van een man. Atalanta kan dat.
- Ao: Wat heeft Aphrodite je nog meer verteld over Atalanta?

- H: Niet veel. Kent u haar? Ik zou graag alles over haar willen weten.
- Ao: We zijn toevallig burenn. Atalanta's vader verlangde naar een zoon. Toen hij een dochter kreeg, liet hij de baby achter in de bergen. Een berin vond haar en zoogde haar met berenmelk. De beer werd later gedood door jagers. Ze namen haar mee en leerden haar praten en jagen. Ze werd een van de beste jagers. Ken je het verhaal van koning Oeneus?
- H: Was hij niet vergeten de godin Artemis te vereren?
- Ao: Als straf stuurde zij een reuzenzwijn om zijn land te terroriseren. Het vrut alle gewassen en viel mens en vee aan. Koning Oeneus heeft toen alle mannen opgeroepen om het zwijn te doden. De mannen lachten Atalanta uit toen ze ook mee wilde doen. Toch raakte haar pijn het zwijn als eerste. Ze worstelde met het zwijn en doodde hem.
- H: Ze moet beresterk zijn.
- Ao: Ja, en ze heeft een hekel aan mannen. Van koning Oeneus kreeg ze een huis, bedienden en een goede status. Sindsdien komen allerlei opdringerige mannen naar haar hand dingen. Atalanta wil ze het liefst een kopje kleiner maken, maar dat kan niet zomaar. Daarom bestaat die wedstrijd. Als je verliest, dan neemt Atalanta je hoofd!"

Inmiddels waren ze aangekomen bij het huis van de oude vrouw. Ze wees Hippomenes waar hij zich moest aanmelden voor de wedstrijd en verdween met haar vaten wijn. Hippomenes meldde zich aan en na een tijdje verscheen Atalanta.

- H: Ze komt me bekend voor. Zou ik haar al eerder hebben ontmoet?
- A: Wel dan Hippomenes. Je kent de regels. We rennen vijftien kilometer over het pad op de berg en als je wint, mag je met me trouwen. Verlies, en ik neem je hoofd. Wil je nog steeds?
- H: Daarvoor ben ik hier. Laten we beginnen!
- A: Begin maar te rennen. Ik haal je straks wel in.
- H: Ik heb een aardige voorsprong, maar zie haar komen. Laat me de eerste gouden appel pakken.

- A: Nog even en ik heb je ingehaald. Zonde van je mooie hoofd, Hippomenes.
- H: Kijk eens wat voor moois ik nog meer voor je heb. (Hij gooit de appel voor haar voeten.)
- A: Die wil ik wel hebben om mijn schatten aan te vullen. (Atalanta pakt de appel op, gooit hem in de zak van haar bloes en rent verder.)
- H: Het is tijd voor de volgende appel want ze komt weer dichtbij. Deze gooi ik naast het pad tussen de struiken.
- A: Die appel glimt daar mooi tussen het groen naast het pad. Ik moet even stoppen om hem op te pakken.
- H: De weg gaat bergopwaarts. Mijn benen kunnen niet harder, mijn hart bonkt als bezeten en het zweet druipt van mijn lijf.
- A: Haha, hij doet echt zijn best om te winnen. Dat kan ik waarderen, maar ik ben nog lang niet op topsnelheid.
- H: Ik voel haar adem in mijn nek. De laatste appel gooi ik in die boom.
- A: Laat me maar even in de boom klimmen, dan kan Hippomenes zijn voorsprong weer vergroten. Eigenlijk heb ik zijn hoofd toch liever aan zijn lijf dan los ervan. (Atalanta zit op een tak en bewondert uitgebreid de appel.)
- H: Huff, huff! Ik heb geen adem meer. Daar is de eindstreep, maar ik kan niet meer.

(Vlak voor de eindstreep valt Hippomenes op zijn knieën. Met zijn laatste krachten kruipt hij verder. Atalanta springt uit de boom en is binnen een seconde vlak achter Hippomenes. Bij de finish hebben zich tientallen juichende toeschouwers verzameld.)

- A: Is die mooie man nog steeds niet over de finish?
- H: Aphrodite, help me!
(Atalanta geeft Hippomenes een schop, waardoor hij over de eindstreep rolt.)
- A: Gefeliciteerd, je hebt gewonnen en ook bedankt voor de appels.

